

Modernisering og Participation i Nghia Trung

- En analyse af moderniseringsparadigmets og det participatoriske udviklingsparadigmets berettigelse blandt bønder i Vietnam

Speciale i Medievidenskab

Rasmus Lybæk: 20011050

Vejleder: Poul Erik Nielsen

Institut for Informations- og Medievidenskab

Aarhus Universitet

Oktober 2007

Indhold

Forkortelser	4
1. Indledning.....	5
1.1 Problemformulering	7
1.2 Specialets struktur	7
1.3 Overordnede metodologiske overvejelser.....	7
2. Teori.....	9
2.1 Udviklingskommunikation: de eksisterende paradigmer	9
2.1.1 Moderniseringsparadigmet.....	10
2.1.1.1 Diffusion of innovations	11
2.1.1.2 Modernisering i praksis.....	13
2.1.2 Afhængighedsparadigmet.....	14
2.1.3 Det partcipatoriske paradigme	15
2.1.3.1 De undertryktes pædagogik.....	16
2.1.3.2 Putting the last first	17
2.1.3.3 Participationstyranni.....	18
2.1.3.4 Fra tyranni til transformation.....	21
2.1.3.5 Communication for Social Change	22
2.2 Diskussion: imod en pragmatisk analyseterminologi.....	23
2.2.1 Ideologiske aspekter.....	24
2.2.2 Metodologiske aspekter.....	26
2.2.3 Ontologiske aspekter	27
2.3 Delkonklusion: to analyseterminologier	32
3. Metode	34
3.1 Kvalitativ interviewundersøgelse med bønder i Nghia Trung	34
3.1.1 Interviewguide	35
3.1.2 Tolkene	38
3.1.3 Udvalgelse af respondenter	39
3.1.4 Kontrollørerne.....	40
3.1.5 Notation.....	41
3.1.6 Databearbejdning	42
3.2 Øvrige kvalitative interviews	43
3.3 Kvantitativ spørgeskemaundersøgelse med bønder i Nghia Trung	44
4. Analyse.....	46
4.1 Projektet og dets kontekst	46
4.1.1 Agroforestry and Sustainable Vegetable Production in Southeast Asian Watersheds	46
4.1.2 Kommunisme og markedsøkonomi.....	47
4.1.3 Etnicitet, modernisering og migration	48
4.1.4 Nghia Trung.....	49
4.1.5 Et etnicitetsperspektiv	51
4.2 Moderniseringsanalyse	51
4.2.1 Investering og prioritering.....	52
4.2.1.1 Kinh- og Hoa-folket.....	52

4.2.1.2 Stiang-folket	53
4.2.2 Valg af afgrøder	56
4.2.3 Udvikling af landbrugsmetoder.....	57
4.2.3.1 Kinh- og Hoa-folket.....	57
4.2.3.2 Stiang-folket	60
4.2.4 Diffusion af innovationer.....	62
4.2.4.1 Kinh- og Hoa-folket.....	62
4.2.4.2 Stiang-folket	67
4.2.5 Moderniseringsparadigmets berettigelse	71
4.3 Particinationsanalyse.....	72
4.3.1 Landbrugsopfattelser	73
4.3.1.1 Kinh- og Hoa-folket.....	73
4.3.1.2 Stiang-folket	76
4.3.1.3 Den dominerende landbrugsopfattelse	78
4.3.2 Selvopfattelser.....	80
4.3.2.1 Kinh- og Hoa-folket.....	80
4.3.2.2 Stiang-folket	82
4.3.3 Det partcipatoriske paradigmes berettigelse.....	84
4.4 Delkonklusion	86
5. Diskussion og anbefalinger	88
5.1 Et etnicitetsperspektiv	88
5.2 Modernisering.....	89
5.3 Participation.....	92
6. Verifikation	96
6.1 Validitet	96
6.2 Reliabilitet.....	97
6.3 Generaliserbarhed	98
7. Konklusion.....	100
Litteratur.....	102
English abstract.....	107

Specialet består af 239.218 anslag, dvs. ca. 99,7 normalsider.

Vedlagt er en bilagsmappe inklusiv en cd.

Forkortelser

CFSC: Communication for Social Change

DARD: Department of Agriculture and Rural Development

FAO: Food and Agriculture Organization of the United Nations

IPM: Integrated Pest Management

NLU: Nong Lam University

NGO: Non Governmental Organisation

NTVPC: Nghia Trung Village People's Committee

PRA: Participatory Rural Appraisal

REFLECT: Regenerated Freirean Literacy through Empowering Community Techniques

SANREM CRSP (SANREM): Sustainable Agriculture and Natural Resources Management

Collaborative Research Support Program

UNDP: United Nations Development Programme

USAID: United States Agency for International Development

VAF: Vegetable-agroforestry

VND: Viet Nam Dong

WTO: World Trade Organization

1. Indledning

How, then, do we deal with situations where 'local culture' is oppressive to certain people, where appeals to 'tradition' run contrary to the modernizing impulses of development projects? [...] Are we not in danger of swinging from one untenable position (we know best) to an equally untenable and damaging one (they know best)?¹

- *Dr. Frances Cleaver*

Dette speciale udspringer af et samarbejde, jeg i efteråret 2006 indledte med 'Sustainable Agriculture and Natural Resources Management Collaborative Research Support Program' (SANREM CRSP, fremover blot SANREM). SANREM er et netværk af amerikanske universiteter, som i fællesskab med internationale partnerorganisationer og udenlandske universiteter implementerer landbrugs- og naturressourceprojekter i udviklingslande. Objektet for mit samarbejde med SANREM er organisationens igangværende projekt 'Agroforestry and Sustainable Vegetable Production in Southeast Asian Watersheds', som har til hensigt at udvikle mere effektive og bæredygtige landbrugsmetoder blandt bønder i Indonesien, Filippinerne og Vietnam.² Formålet med min tilknytning til projektet er dobbeltsidet. Dels får jeg i rollen som kommunikationsstuderende mulighed for at anvende projektet som case i nærværende speciale, dels skal jeg i rollen som kommunikationskonsulent bidrage til projektets kommunikationsstrategi.

Specialets overordnede emne er således udviklingskommunikation, og min faglige interesse i SANREM-projektet er især funderet i en teoretisk diskussion af og imellem moderniseringsparadigmet og det participatoriske paradigme inden for dette felt. De tilgange, der tilhører førstnævnte, er bl.a. karakteriseret ved den antagelse, at den vestlige verdens viden og metoder er overlegne og derfor bør overføres til udviklingslandene (we know best). I modsætning til dette anføres det inden for det participatoriske paradigme, at man i stedet bør befri udviklingslandene fra netop sådanne undertrykkende antagelser og tildele de svage magten over deres egen udvikling (they know best). Begge udviklingsparadigmer har været og er stadig udsat for kraftig kritik, og det indledende citat påpeger netop, hvordan den normativitet, der uundgåeligt er forbundet med ethvert udviklingsprojekts bestræbelser på at 'forbedre', gør begge paradigmer problematiske.

---

¹ Cleaver, 2001: 47

² Projektbeskrivelsen (Reyes et al., 2005) findes på den vedlagte cd.

I denne opgave ønsker jeg imidlertid at gå mere konstruktivt og pragmatisk til værks. Idet jeg netop fastholder normativiteten som et grundvilkår – men stadig tager kritikken af paradigmerne til efterretning – ønsker jeg således at undersøge, hvilken berettigelse eller relevans hvert af de to udviklingsparadigmer kan tillægges i forhold til det førnævnte SANREM-projekt og dets specifikke kontekst. Det indebærer først og fremmest en afklaring af paradigmernes ideologier, dvs. deres implicitte antagelser om, hvad der er årsagen til udviklingsproblemer, og de deraf følgende antagelser om, hvordan problemerne bør løses. Men det indebærer også en dybere afklaring af, hvilke ontologiske antagelser om mennesket og dets adfærd samt om forholdet mellem struktur og praksis, paradigmerne bygger på.

Ved på denne måde at dekonstruere de to paradigmer og blottlægge deres indre logikker er det min hensigt at skabe en analyseterminologi, som kan efterprøve, hvordan og i hvilken grad disse logikker stemmer overens med de faktiske, empiriske forhold i SANREM-projektets kontekst. Ud fra en sådan analyse søger jeg dernæst at vurdere, hvilken overordnet kommunikationstilgang, der vil være mest hensigtsmæssig for SANREM-projektet.

I september 2006 besluttede jeg i samråd med SANREM-projektets koordinator, Dr. Manuel Reyes fra North Carolina A&T State University, at anvende den vietnamesiske del af projektet som specialets analyseobjekt. Derfor besøgte jeg i oktober og november SANREM's vietnamesiske samarbejdspartner Nong Lam University (NLU) i Ho Chi Minh City. Med NLU's hjælp gennemførte jeg i alt 14 kvalitative interviews med bønder i det område, hvor SANREM har valgt at implementere projektet, nemlig landsbyen Nghia Trung, beliggende i Binh Phuoc-provinsen i det sydlige Vietnam.³ Derudover gennemførte jeg undervejs to interviews med repræsentanter for de lokale myndigheder samt et interview med lederen af NLU's del af SANREM-projektet. Disse interviews udgør sammen med mine generelle observationer fra besøget og en større spørgeskemaundersøgelse udført af NLU specialets empiriske grundlag.

---

³ Se evt. kort i bilag A1 og A2.

1.1 Problemformulering

Specialets problemformulering lyder som følger:

Med udgangspunkt i en diskussion af moderniseringsparadigmet og det participatoriske paradigme ønsker jeg at konstruere og implementere en pragmatisk analyseterminologi, der kan identificere, hvilken berettigelse hvert paradigme kan tillægges i SANREM-projektets vietnamesiske kontekst, med henblik på at komme med anbefalinger til projektets overordnede kommunikationsstrategi.

En nærmere afgrænsning af denne problemformulering kræver en dybere forståelse af specialets argumentation. Derfor vil jeg i afsnit 3.1.3, 4.1.5, 4.2 og 4.3 foretage nogle enkelte indsnævring af opgavens sigte – dels pga. metodologiske og pladmæssige begrænsninger, dels for at tilpasse specialet SANREM's egne empiriske undersøgelser af projektets vietnamesiske kontekst.

1.2 Specialets struktur

Min besvarelse af opgavens problemformulering er struktureret på følgende måde: Kapitel 2 udgør den teoretiske forståelsesramme og består dels af en redegørelse for moderniseringsparadigmet, det participatoriske paradigme og kritikken af dem begge, dels af en diskussion af paradigmerne på et ideologisk, metodologisk og ontologisk niveau. Diskussionen har til hensigt at udvikle den førnævnte pragmatisk analyseterminologi. I kapitel 3 beskriver jeg mine metodologiske overvejelser og valg i forbindelse med dataindsamling og -bearbejdning. Kapitel 4 er selve analysen af moderniseringsparadigmets hhv. det participatoriske paradigmes berettigelse i SANREM-projektets vietnamesiske kontekst og dermed implementeringen af analyseterminologien. I kapitel 5 vil jeg dernæst forsøge at omsætte analysens resultater i konkrete anbefalinger og kommentarer til SANREM-projektets kommunikationsstrategi. I kapitel 6 foretager jeg en verifikation af specialets udsigelseskraft, før jeg i kapitel 7 sammenfatter opgavens konklusioner.

1.3 Overordnede metodologiske overvejelser

Specialet har – ligesom feltet udviklingskommunikation generelt – teoretiske og metodologiske rødder i både kommunikationsvidenskabens og antropologiens verden, idet jeg netop fokuserer på sammenhængen mellem forskellige kommunikationsformer og sociale fænomener som menneskelig adfærd, viden og magt. Inden for denne overordnede ramme beskæftiger jeg mig med to forskellige

videnskabelige traditioner i form af moderniseringsparadigmet og det participatoriske paradigme og søger at efterprøve deres berettigelse i en given empirisk kontekst. I kapitel 2 vil jeg give en grundig redegørelse for disse paradigmer og også uddybe, hvordan de synes at bygge på forskellige ontologiske fundamentaler.

Denne efterprøvning af allerede eksisterende teorier giver specialet et deduktivt præg. I praksis har jeg dog opnået de mest centrale erkendelser induktivt, om end med en grundlæggende teoretisk forforståelse.⁴ Før jeg foretog den empiriske undersøgelse, havde jeg således kendskab til både moderniseringsparadigmets og det participatoriske paradigmes teorier, men det var igennem en art hermeneutisk proces undervejs i mit besøg hos bønderne i Nghia Trung, at jeg indså, hvordan jeg kunne kombinere disse indbyrdes uforenelige perspektiver i min analyse – ikke med henblik på at skabe en konsistent teoretisk syntese, men for rent pragmatisk at bidrage til SANREM-projektets kommunikationsstrategi. Konsekvensen af disse induktive aspekter er, at jeg først efterfølgende har indset, præcis hvordan jeg burde have grebet den empiriske undersøgelse an, og da det ikke har været muligt for mig at udføre opfølgende undersøgelser, har jeg måttet foretage min analyse på et datamateriale, der ikke er optimalt i forhold til specialets endelige erkendelsesinteresse. Dette vil jeg komme nærmere ind på i kapitel 3 og 6.

På trods af disse induktive aspekter har min erkendelsesinteresse fra begyndelsen være rettet mod at belyse årsagssammenhænge mellem sociale fænomener som menneskelig adfærd, viden og magt hos bønderne i Nghia Trung, og til dette formål har jeg fundet den kvalitative forskningstilgang mest anvendelig. Kvalitativ forskning er således netop velegnet til dybtgående undersøgelser af fænomeners specifikke karakter, hvorimod kvantitativ forskning retter sig mod mængden eller udbredelsen af fænomener.⁵ For at teste min kvalitative analyses generaliserbarhed har jeg imidlertid valgt at inddrage kvantitative data fra en større spørgeskemaundersøgelse, som NLU har gennemført i forbindelse med SANREM-projektet. Mine mere specifikke metodologiske overvejelser og valg vil jeg komme nærmere ind på i kapitel 3.

---

⁴ Olsen, 2002: 62-69

⁵ Ibid.: 35-43

2. Teori

Det overordnede formål med dette kapitel er at skabe en teoretisk forståelsesramme, ud fra hvilken jeg i den senere analyse (kapitel 4) vil kunne identificere, hvilken berettigelse moderniserings-tilgangene hhv. de participatoriske tilgange til udviklingskommunikation har for SANREM-projektet i Nghia Trung.

I første del af kapitlet vil jeg redegøre for de eksisterende udviklingsparadigmer. Jeg vil først og fremmest begrænse redegørelsen til de såkaldt imminente⁶ tilgange, eftersom SANREM-projektet er immanent. Derudover vil jeg fokusere på at anskueliggøre paradigmernes ideologiske antagelser om årsagen til og løsningen af udviklingsproblemer, deres metodologiske antagelser om, hvordan løsningen afstedkommes i praksis, samt deres ontologiske antagelser om menneskelig adfærd, viden og magt, da det netop er på disse tre niveauer, jeg vil diskutere paradigmerne i anden del af kapitlet. For at anskueliggøre tilgangenes indre logik og de eksisterende diskussioner imellem dem vil redegørelsen dog følge evolutionen af dem.

I anden del af kapitlet vil jeg diskutere moderniseringsparadigmet og det participatoriske paradigme på de tre nævnte niveauer. I henhold til kapitlets overordnede formål vil jeg dels diskutere, hvorvidt de to paradigmer på trods af den kritik, de begge udsættes for, har en berettigelse i det hele taget, dels konstruere en pragmatisk analyseterminologi, der kan anvendes til at undersøge, hvilken berettigelse hvert paradigme kan tillægges i SANREM-projektets kontekst.

2.1 Udviklingskommunikation: de eksisterende paradigmer

Begrebet udviklingskommunikation er hverken entydigt definerbart eller ideologisk neutralt. For det første bruges det – også i nærværende opgave – som en samlebetegnelse for et væld af forskellige teoretiske og praktiske tilgange til brugen af kommunikationsredskaber i udviklingsprojekter. For det andet ligger der oprindeligt en implicit antagelse i begrebet om, at problemer med fattigdom og lav levestandard blandt befolkningen i 3. verdenslande skyldes disse landes underudvikling i forhold til

---

⁶ Hickey & Mohan skelner mellem immanent og immanent udvikling. Den imminente er projektbaseret og bygger på den antagelse, at et samfund kan forbedres ved hjælp af individuelle, afgrænsede interventioner. Den immanente er de underliggende processer, som genererer den historiske udvikling af fx et samfunds politiske system. Se Hickey & Mohan, 2004a.

den vestlige verden. Min anvendelse af begrebet skal tilskrives mangel på en bedre samlebetegnelse snarere end en umiddelbar tilslutning til denne etnocentriske antagelse.

På trods af mangfoldigheden af teorier om udviklingskommunikation synes der at herske en vis faglig konsensus om eksistensen af tre paradigmer, som de fleste af disse teorier kan placeres inden for, nemlig moderniseringsparadigmet, afhængighedsparadigmet og det partcipatoriske paradigme.⁷ Da moderniseringsparadigmet og det partcipatoriske paradigme har størst relevans for specialet, behandler jeg ikke afhængighedsparadigmet i detaljer i den følgende redegørelse.

2.1.1 Moderniseringsparadigmet

Den førnævnte antagelse om, at problemer som fattigdom, sygdomsepidemier, underernæring etc. blandt befolkningerne i visse lande skyldes disse landes underudvikling i forhold til den vestlige verden, er helt grundlæggende for moderniseringsparadigmet, som især var dominerende fra feltets opståen efter Anden Verdenskrig, men som fortsat har betydning for den måde, udviklingskommunikation praktiseres på i dag.⁸ Ifølge den argentinske forsker Silvio Waisbord fokuserer udviklingsteorier inden for denne tradition på de underudviklede befolkningers manglende viden, som menes at være årsagen til disse menneskers uhensigtsmæssige adfærd: ”*Different theories and strategies shared the premise that problems of development were basically rooted in lack of knowledge and that, consequently, interventions needed to provide people with information to change behavior.*”⁹ Derfor opfattes lokale kulturer og traditioner blandt underudviklede folk som barrierer, der står i vejen for indførelsen af et moderne, vestligt verdensbillede, som antages at være en forudsætning for økonomisk og politisk udvikling. Løsningen på problemerne er derfor, som citatet antyder, kommunikation forstået som en ’top-down’ overførsel af information (moderne, vestlig viden) fra en afsender (repræsentanter for den udviklede, vestlige del af verden) via en kommunikationskanal til en modtager (de underudviklede). Denne kommunikationsopfattelse er inspireret af Shannon & Weavers samt Harold Lasswells klassiske kommunikationsmodeller fra slutningen af 1940’erne.¹⁰ Som følge heraf spiller massemedier en vigtig rolle som udviklingsfremmende bærere af det moderne verdensbillede. Visse teorier inden for moderniseringsparadigmet abonnerer således tillige på en art ’kanyleteori’ eller ’stimulus-response-tankegang’, som indebærer den antagelse, at mennesker ændrer adfærd, når de eksponeres for et anderledes verdensbillede gennem massemedierne.¹¹

---

⁷ Fx Servaes 1996, Waisbord, 2000, Gumucio-Dagron & Tufte, 2006

⁸ Gumucio-Dagron & Tufte, 2006: xvi

⁹ Waisbord, 2000: 2

¹⁰ Fiske, 1990: 6-10; Lasswell, 1972: 117-130

¹¹ Waisbord, 2000: 3-4

2.1.1.1 Diffusion of innovations

En af de mest indflydelsesrige moderniseringsteorier er skabt af den amerikanske kommunikationsteoretiker Everett Rogers og fremlagt i værket *Diffusion of Innovations* fra 1962 samt i mere eller mindre revideret form i en række efterfølgende publikationer. Teorien fokuserer på, hvordan innovationer i form af nye ideer, handlemåder eller teknologier spreder sig i et samfund. Rogers opregner fire centrale elementer i en sådan diffusionsproces: ”(1) *the innovation*, (2) *its communication from one individual to another* (3) *in a social system* (4) *over time*.”¹² Det følgende er en uddybning af disse elementer og opridser hovedpointerne i Rogers’ teori.

Ad (1): ”*An innovation is an idea perceived as new by the individual*”¹³ – uanset om ideen objektivt set er ny, og uanset om den objektivt set er hensigtsmæssig eller ej.

Ad (2): Diffusionen af en innovation er den måde, hvorpå innovationen kommunikerer fra sin kilde til brugerne. Rogers’ grundlæggende kommunikationsopfattelse er jf. ovenstående typisk for moderniseringsparadigmet: ”*Communication is the process of transmitting messages from a source to a receiver. The person who does the transmitting has a particular viewpoint and wants to modify the behavior of the receivers*.”¹⁴

Rogers anerkender desuden massemediernes potentiale til at informere store modtagergrupper om en given innovation, men deler ikke den førnævnte kanyleteoretiske antagelse om, at massemedierne alene kan få folk til at ændre adfærd. I stedet fremhæver han betydningen af interpersonelle relationer i en ellers individuel beslutningsproces om at optage eller forkaste en innovation. Rogers – inspireret af bl.a. Katz & Lazarsfeld¹⁵ – skelner således mellem ’opinion leaders’ og ’followers’ i et kommunikationsmæssigt ’two step flow’: ”[I]nnovations spread from sources of new ideas via relevant channels to opinion leaders and from them by way of personal communication channels to their followers.”¹⁶ Meningsdannere er dermed kendetegnet både ved at være blandt de første, som optager eller forkaster en innovation, og ved deres indflydelse på de øvrige individers beslutninger.

Ad (3): Ifølge Rogers er det nødvendigt at forstå et samfunds sociale system for at forstå, hvordan en innovation spreder sig i det. Han fokuserer især på begrebet normer forstået som ”*the established behavior patterns for the members of a given social system*.”¹⁷ Herunder skelner han mellem to idealtypiske normsæt; et traditionelt og et moderne. Et samfund præget af traditionelle normer er ifølge Rogers & Burdge kendetegnet ved: 1) en generel modstand mod forandring, 2) underudviklet teknologi, 3) lavt uddannelsesniveau og manglende forståelse for videnskabelige metoder, 4) emotionelle sociale

---

¹² Rogers, 1962: 12

¹³ Ibid.: 13

¹⁴ Rogers & Burdge, 1972: 354

¹⁵ Servaes, 1996: 33

¹⁶ Rogers, 1962: 213

¹⁷ Rogers & Burdge, 1972: 14

relationer præget af fx venskabelighed og gæstfrihed, 5) relativ isolation fra omverdenen samt 6) individernes manglende evne til at se sig selv i andre roller end deres oprindelige og primære.¹⁸ Et samfund præget af moderne normer er i modsætning hertil kendetegnet ved: 1) en positiv holdning til forandring, 2) veludviklet teknologi og kompleks arbejdsfordeling, 3) en høj vurdering af uddannelse og videnskab, 4) rationelle og forretningsprægede sociale relationer, 5) kosmopolitisme, dvs. megen interaktion med omverdenen samt 6) empati, dvs. individernes evne til at se sig selv i andre roller.¹⁹

Rogers' pointe i forhold til disse idealtypiske normsæt er, at innovationer spredes langt hurtigere i moderne samfund end i traditionelle, og at et samfunds meningsdannere som regel afspejler samfundets normer, således at traditionelle samfund også har konservative meningsdannere og vice versa. Derfor er det langt sværere for udviklingsarbejdere at overbevise meningsdannere om at optage en given innovation i traditionelle samfund end i moderne.

Ad (4): Rogers opfatter som nævnt optagelsen af en innovation som en individuel proces, om end det sker under påvirkning af meningsdannere og andre sociale relationer. Han opregner fem stadier i denne adoptionsproces: ”(1) *awareness*, (2) *interest*, (3) *evaluation*, (4) *trial*, and (5) *adoption*.”²⁰ På første stadie bliver individet opmærksom på innovationen, men er ikke interesseret nok til at skaffe sig yderligere information om den. Det sker på andet stadie, hvor individet har en generel velvilje over for innovationen, men endnu ikke har vurderet, om den kan bruges i forhold til hans/hendes konkrete situation. På tredje stadie foregår en mental afprøvning af innovationen, og hvis individet skønner, at fordelene ved innovationen er flere end ulemperne, beslutter han/hun sig for at afprøve den i praksis. Dette sker på fjerde stadie, og hvis afprøvningen er succesfuld, beslutter individet sig på femte stadie for at optage innovationen i fuld skala.²¹

Denne proces foregår over tid, og dens individuelle karakter betyder, at den foregår med forskellig hastighed hos forskellige individer. Til at beskrive disse forskelle opregner Rogers fem idealtypiske 'adopter categories', nemlig 'innovators', 'early adopters', 'early majority', 'late majority' og 'laggards'.²² Innovatorer er dristige og ivrige efter at afprøve nye ideer. De er ofte kendetegnet ved kosmopolitiske sociale relationer med geografisk fjerne ligesindede og et økonomisk råderum, som tillader eventuelle fejlsatsninger. De tidlige 'adopters' er også innovative, men bedre integreret i det sociale system end innovatorerne, hvilket gør dem til typiske meningsdannere: ”*The early adopter is*

---

¹⁸ Rogers & Burdge, 1972: 15

¹⁹ Ibid.: 15

²⁰ Rogers, 1962: 81

²¹ Ibid.: 81-86

²² Ibid.: 169-171

considered by many as "the man to check with" before using a new idea."²³ Den tidlige majoritet er generelt velvillige over for innovationer, men bruger længere tid på at overveje dem. De spiller en vigtig rolle i forhold til at legitimere brugen af en innovation i samfundet. Den sene majoritet er præget af skepsis og optager ikke en innovation, før de bliver presset til det af en generel accept af innovationen i samfundet. Efterløjerne er traditionsbundne og lever ofte relativt isoleret fra mere innovative befolkningsgrupper. De er mistænksomme over for enhver innovation og derfor de sidste til at optage nye ideer eller metoder.

For Rogers er succesfuld udviklingskommunikation altså i høj grad et spørgsmål om at udbrede moderne, videnskabelig teknologi til de underudviklede samfunds meningsdannere, hvorefter den med tiden vil sprede sig til samfundets mere konservative individer og også ændre deres adfærd. Der er således tale om en for moderniseringsparadigmet typisk 'top-down-opfattelse' af udviklingskommunikation – dog med enkelte 'bottom-up-aspekter', idet Rogers bl.a. fremhæver vigtigheden af, at enhver innovation, der søges indført i et samfund, er i grundlæggende overensstemmelse med samfundets eksisterende kultur: *"A program of change should be tailored to fit cultural values and past experiences."*²⁴ Dermed kan Rogers siges at imødekomme et aspekt af den kritik, moderniseringsparadigmet senere udsættes for, nemlig vedrørende projekternes manglende kompatibilitet med og relevans for lokale kulturer.

2.1.1.2 Modernisering i praksis

Moderniseringsparadigmets grundprincipper har været og bliver stadig praktiseret inden for flere forskellige udviklingsfelter. Et af dem er landbrugssektoren, hvor diffusionsteorien i 1960'erne var et passende redskab i forhold til antagelsen om, at forbedrede landbrugsmetoder (underforstået som de moderne, vestlige) i den tredje verden ville forøge fødevarereproduktionen og bekæmpe sult.²⁵

'Social marketing' bygger ligeledes på moderniseringsprincipper og er vidt udbredt i dag. Begrebet er overført til udviklingsfeltet fra amerikanske reklame- og markedsføringsteorier og indebærer netop en forståelse af kommunikation som overtalelse af modtagerne til at ændre adfærd og anvende et givet produkt.²⁶ Et af social marketings vigtigste bidrag til feltet udviklingskommunikation er ifølge Waisbord en øget forståelse af modtagerne og deres behov: *"What social marketing brought was a focus on using techniques such as market segmentation and formative research to maximize the effectiveness of interventions."*²⁷

---

²³ Rogers, 1962: 169

²⁴ Ibid.: 278

²⁵ Gumucio-Dagron & Tufte, 2006: xvii

²⁶ Waisbord, 2000: 6

²⁷ Ibid.: 7

Social marketing anvendes især inden for sundhedssektoren til udbredelse af information om sygdomme, fejlernæring etc. og ikke mindst i talrige kampagner for brugen af kondomer til bekæmpelse af kønssygdomme og overbefolkning.

'Entertainment-education' regnes traditionelt også blandt moderniseringstilgangene til udviklingskommunikation, idet formålet med denne tilgang oprindeligt har været at sprede information og viden om udviklingstemaer gennem massemedierede underholdningsprogrammer som eksempelvis 'soap operas' med henblik på at skabe individuelle adfærdsforandringer hos modtagerne. Ifølge medieforskeren Thomas Tufte har tilgangen dog med tiden udviklet sig til i højere grad at fokusere på strukturel ulighed som årsag til mange udviklingsproblemer. Således er formålet med de senere generationer af 'entertainment-education' snarere at skabe bevidsthed om sociale problemer og ulige magtstrukturer med henblik på at mobilisere marginaliserede grupper til at udfordre de undertrykkende samfundsstrukturer.²⁸ Dette fokus er typisk for det partipatoriske paradigme, hvorfor 'entertainment-education' ikke udelukkende kan placeres inden for ét paradigme.

I artiklen "Communication and Development: The Passing of the Dominant Paradigm" fra 1976 kritiserer Everett Rogers moderniseringsparadigmet og dermed en del af sine egne tidligere antagelser om udviklingskommunikation. Han stiller bl.a. spørgsmålstegn ved den etnocentriske antagelse om den vestlige verdens viden og metoder som forbillede for udviklingslandene og ved paradigmets fokus på individers uhensigtsmæssige adfærd som årsag til underudvikling.²⁹ Kritiske betragtninger som disse og mange andre fra moderniserings-skeptiske teoretikere medfører dannelsen af såvel afhængighedsparadigmet som det partipatoriske paradigme.

2.1.2 Afhængighedsparadigmet

Ifølge Silvio Waisbord opstår afhængighedsparadigmet netop som en kritik af den for moderniseringsparadigmet typiske antagelse om, at 3. verdenslandes underudvikling skyldes interne problemer i disse lande: "[D]ependency theorists argued that the problems of underdevelopment [...] were determined by external factors and the way former colonies were integrated into the world economy."³⁰ Inden for dette paradigme anlægges altså primært et internationalt perspektiv, som inspireret af marxismen anskueliggør, hvordan den vestlige verdens militære, økonomiske, politiske og kulturelle dominans over 3. verdenslandene fastholder sidstnævnte i et afhængighedsforhold til Vesten. Eksempelvis ses

---

²⁸ Tufte, 2005: 163-167

²⁹ Rogers, 1976: 217-221

³⁰ Waisbord, 2000: 16

den vestlige og især amerikanske dominans på det globale mediemarked som en trussel, fordi medierne derved bliver undertrykkende ”pipelines for capitalist ideologies.”³¹

Afhængighedsparadigmet har centrale principper tilfælles med det participatoriske paradigme og har også haft indflydelse på udviklingen af ’Communication for Social Change-tilgangen’, som vil blive præsenteret i afsnit 2.1.3.5.³² Det makropolitiske perspektiv i paradigmet betyder imidlertid, at det kun har marginal relevans for dette speciale, hvorfor jeg ikke vil uddybe denne korte præsentation.

2.1.3 Det participatoriske paradigme

Ligesom afhængighedsparadigmet er det participatoriske paradigme opstået som en kritik af moderniseringsparadigmet, som igennem en årrække har vist sig ineffektivt: ”After decades of interventions, the failure to address poverty and other structural problems in the Third World needed to be explained on the faulty theoretical premises of the programs.”³³ Ved at beskyldte de teoretiske præmisser i moderniseringsparadigmet for dets praktiske ineffektivitet risikerer paradigmets kritikere imidlertid at overse de tilfælde, hvor fejlslagne interventioner skyldes en mangelfuld operationalisering af teorien. Et centralt punkt i participationsfortalernes kritik er således moderniseringstilgangenes tendens til at ignorere lokale kulturer i planlægningen og implementeringen af udviklingsprojekter, hvilket ofte medfører, at målgruppen ikke tager de foreslåede adfærdsændringer til sig: ”Development programs tried to domesticate foreign concepts, to feed information, to force local populations to accept Western ideas and practices without asking how such practices fit existing cultures.”³⁴ Som nævnt i afsnit 2.1.1.1 fremhæver Everett Rogers i *Diffusion of Innovations* netop vigtigheden af, at de innovationer, der søges udbredt, er grundlæggende kompatible med lokale kulturer, som bør undersøges grundigt. Denne kritik af moderniseringsparadigmet kan således ikke rettes mod Rogers’ grundlæggende teoretiske præmisser, men snarere mod eventuelle praktiske diffusionsprojekter, der ikke har efterlevet teoriens principper. Et andet centralt kritikpunkt synes derimod også at gælde Rogers’ teori, nemlig kritikken af moderniseringsparadigmets ensidige fokus på adfærdsændringer. Diffusionsteorien overser således de strukturelle årsager til fattigdom såsom samfundets generelle fordeling af ressourcer og magt. Dertil kommer, at moderniseringstilgangenes implicitte antagelse om, at de underudviklede folks viden er utilstrækkelig og underlegen i forhold til Vestens, netop kan siges at være undertrykkende.

---

³¹ Waisbord, 2000: 17

³² Gumucio-Dagron & Tufte, 2006: xviii-xix

³³ Waisbord, 2000: 17

³⁴ Ibid.: 19

2.1.3.1 De undertryktes pædagogik

Det participatoriske paradigmes fokus på magt og undertrykkelse er især inspireret af Paulo Freires *De undertryktes Pædagogik*, som udkom første gang i 1968. Freire fastslår, at dehumaniserende tilstande af uretfærdighed og undertrykkelse præger menneskehedens historie, og at samfund typisk består af magtfulde og materielt privilegerede undertrykkere samt undertrykte, som ofte lever i fattigdom. Denne ulige samfundsorden opretholdes og legitimeres især gennem 'forskrifter':

Ethvert forskrift indebærer, at ét menneske påtvinger et andet sit valg, idet han ændrer bevidstheden i det menneske han har foreskrevet noget, således at dette menneskes bevidsthed kommer til at stemme overens med hans egen. De undertryktes adfærd er således en foreskrevet adfærd, idet den jo følger undertrykkerens retningslinier.³⁵

Gennem forskrifter har de undertrykte således internaliseret det af undertrykkerne dikterede verdensbillede, hvorved undertrykkernes privilegerede position forekommer selvfølgelig. Derfor accepterer de undertrykte denne uretfærdige tilstand og retter sig efter undertrykkernes forskrifter. Freire opfatter undervisning, der foregår efter 'sparekasseprincippet',³⁶ som et led i denne undertrykkelse. Med sparekasseundervisning menes en proces, som indebærer et traditionelt lærer-elev-forhold, hvor læreren (eller landbrugsrådgiveren) indfører eleverne (eller bønderne) i den viden, der af samfundet opfattes som sand, uden at denne viden udfordres eller vurderes kritisk. Derved legitimeres det i samfundet fremherskende verdensbillede og med det selve samfundsordenen. Mere konkret påpeger Freire, at undertrykkernes verdensbillede ofte er præget af materialisme og en deraf følgende stræben efter at besidde, hvorfor de besiddelsesløse betragtes som uduelige:

Undertrykkerne anser ikke deres monopol på at *have mere* som et privilegium hvorved de nedværdiger andre og sig selv [...] For dem er det at *have mere* en umistelig ret, en ret som de har opnået gennem deres egne "anstrengelser", gennem deres "mod til at tage en risiko". Hvis andre ikke har mere, er det fordi de er uduelige og dovne...³⁷

Fordi de undertrykte netop har internaliseret undertrykkernes verdensbillede, deler de ofte denne opfattelse af sig selv som uduelige: "De indser så godt som aldrig, at også de "ved noget", noget som de har lært i forhold til omverdenen og omgang med andre mennesker."³⁸ De undertryktes selvforagt kommer ifølge Freire

---

³⁵ Freire, 1972: 19

³⁶ Ibid.: 46. Begrebet er oversat fra engelsk (the 'banking' concept of education) og hentyder til den måde, hvorpå viden 'sættes ind på kontoen' hos eleverne.

³⁷ Freire, 1972: 32

³⁸ Ibid.: 36

ofte til udtryk gennem underdanighed og en fatalistisk indstilling til tilværelsen eksemplificeret ved følgende typiske udsagn: ”[H]vad kan jeg stille op, jeg er kun landarbejder.”³⁹

Den eneste måde, hvorpå et mere menneskeligt samfundssystem kan udvikles, er ifølge Freire, at de undertrykte gennemgår en bevidstgørelsesproces (”*conscientização*”⁴⁰), hvor de afslører undertrykkelsens natur og erkender, at det eksisterende, dominerende verdensbillede og den samfundsorden, det legitimerer, ikke er selvfølge(t). For Freire indebærer det at eksistere menneskeligt og frit således netop alle individers ret til selv at navngive og dermed forme verden: ”[M]ens det at sige et sandt ord [...] er at ændre verden, er det at sige dette ord ikke nogle få menneskers privilegium, men alle menneskers ret.”⁴¹

I konkrete undervisningssituationer er konsekvensen af dette, at sparekasseundervisningen skal afløses af en problemformulerende og frigørende undervisningsform, hvor læreren indgår i en ligeværdig, kritisk dialog med eleverne og i fællesskab med dem forsøger at skabe sand, objektiv viden om verden: ”Den problemformulerende pædagogs opgave er sammen med eleverne at skabe betingelserne for, at viden på *doxa-niveau*’et erstattes af sand viden på *logos-niveauet*.”⁴²

Kun gennem sådanne partcipatoriske bevidstgørelsesprocesser kan der skabes grundlag for et samfund uden undertrykkelse. Heri ligger også den erkendelse, at undertrykkere med dårlig samvittighed aldrig vil kunne hjælpe de undertrykte til bedre vilkår gennem gavmildhed og velgørende handlinger, fordi sådanne handlinger netop forstærker begge gruppers position som hhv. magtfulde og magtesløse: ”At rationalisere sin skyld gennem faderlig behandling af de undertrykte, samtidig med at de hele tiden fastholdes i et afhængighedsforhold nytter ikke.”⁴³

2.1.3.2 Putting the last first

Freires teori har indlysende konsekvenser for moderniseringsparadigmets forståelse af udviklingskommunikation, som set i dette lys netop har karakter af undertrykkende forskrifter. I kontrast til ’top-down-tilgange’ opfattes udviklingskommunikation af participationsteoretikere som en dialogisk proces, hvor lokale folk inddrages og selv spiller en central rolle i forhold til at definere udviklingsprojekternes mål og midler. Moderniseringsparadigmets fokus på uddannelse og oplysning af de underudviklede afløses således inden for det partcipatoriske paradigme af et fokus på

---

³⁹ Freire, 1972: 34

⁴⁰ Ibid.: 9

⁴¹ Ibid.: 63

⁴² Ibid.: 55

⁴³ Ibid.: 21

'empowerment' af de undertrykte, dvs. en bestræbelse på at give de fattige selv magten over deres egen udvikling ud fra deres egen verdensanskuelse.

Robert Chambers, hvis arbejde har spillet en væsentlig rolle i udviklingen af det participatoriske paradigmes praktiske tilgange, skelner i *Rural Development: Putting the Last First* mellem "cores and peripheries of knowledge"⁴⁴, dvs. den vestlige verden vs. 3. verdenslande på det globale plan samt større byer vs. landområder internt i 3. verdenslandene. Chambers påpeger i tråd med Freire, hvordan de magtfulde centres eneret til at definere og udbrede moderne, videnskabelig viden sker på bekostning af periferiens viden. Chambers' pointe er ikke blot, at denne proces er undertrykkende, men også at periferiens viden set fra et videnskabeligt perspektiv ofte er mere hensigtsmæssig end centrene. Fx er visse bønders tilbøjelighed til at dyrke en blanding af forskellige afgrøder på den samme mark ('intercropping') tidligere blevet betragtet af landbrugsekspertter som en primitiv og uhensigtsmæssig praksis, men efterfølgende har det vist sig, at denne metode har en lang række fordele i disse bønders specifikke kontekster.⁴⁵ Chambers forfægter som følge af denne erkendelse en kommunikations- og læremæssig 'reversal' af forholdet mellem center og periferi, dvs. et fokus på 'empowerment' af de svage igennem indførelsen af participatoriske 'bottom-up-aspekter' i udviklingsprojekter: "*Learning has to start at the other end. The farmer must educate outsiders; the poor must bring outsiders down to earth.*"⁴⁶

Chambers er således fortalere for en type participatoriske metoder til at inkorporere fattige, undertrykte folks verdensanskuelse i udviklingsprojekter, hvoraf den mest velkendte nok er 'Participatory Rural Appraisal' (PRA). Denne tilgang inkluderer en række værktøjer til indsamling og analyse af lokale folks viden og opfattelse af deres egne problemer, retningslinier for udviklingsagenters opførsel og attitude i interaktionen med de fattige med henblik på at nedbryde magtrelationer samt retningslinier for deling af viden mellem udviklingsagenter og de lokale.⁴⁷ Et vigtigt aspekt af PRA er, at moderniseringsparadigmets fokus på massemedier til udbredelse af information er afløst af dialogisk ansigt-til-ansigt-kommunikation mellem udviklingsagenter og lokale folk i fx fokusgrupper eller semi-strukturerede interviews.

2.1.3.3 Participationstyranni

Operationaliseringen af de participatoriske principper gennem PRA og lignende tilgange har været genstand for omfattende kritik, hvoraf mange aspekter er samlet i bogen *Participation: The New*

---

⁴⁴ Chambers, 1983: 4

⁴⁵ Ibid.: 86-87

⁴⁶ Ibid.: 201

⁴⁷ Chambers, 1994: 1438

Tyranny?, redigeret af Bill Cooke og Uma Kothari. Med deres samling af participationskritiske artikler udfordrer Cooke & Kothari de participatoriske tilgange og kræver ”*at best their rethinking, if not their abandonment.*”⁴⁸ Årsagen er den hyppige tilstedeværelse af tyranni defineret som ”*the illegitimate and/or unjust exercise of power*”⁴⁹ i participatoriske udviklingsprojekter. Mere konkret identificerer Cooke & Kothari ud fra bogens artikler tre overordnede former for participationstyranni, nemlig 1) ’the tyranny of decision-making and control’, 2) ’the tyranny of the group’ og 3) ’the tyranny of method’. Som det er tilfældet i bogen, vil jeg her fortrinsvis beskæftige mig med de to første tyranniformer. Den tredje – ’the tyranny of method’ – er en mere overordnet kritik af, at participatoriske tilgange inden for mange områder er blevet obligatoriske, og at de dermed risikerer at stå i vejen for andre, i visse kontekster mere hensigtsmæssige tilgange. Idet dette speciale netop omhandler spørgsmålet om, hvilke kontekster der berettiger participatoriske tilgange hhv. moderniseringstilgange, kan det således på et overordnet plan siges at imødekomme kritikken om ’the tyranny of method’.

Kritikken vedrørende ’the tyranny of decision-making and control’ påpeger, at det i praksis lykkes for meget få participatoriske projekter at omvende magtforholdene mellem de lokale folk og udefrakommende udviklingsagenter eller -organisationer. I stedet beholder de implementerende organisationer ifølge bl.a. David Mosse i alt for mange tilfælde den egentlige magt til at træffe beslutninger om projektets udformning. Derved bliver PRA’er blot legitimerende anordninger, som ”*serve to represent external interests as local needs, dominant interests as community concerns*”⁵⁰, og således en måde at udøve magt over lokale folk på meget lig moderniseringsprojekter, om end mere latent. En af årsagerne til dette er, at udviklingsorganisationer ofte har en rigid, forudbestemt agenda og et krav om at få den gennemført på den mest effektive måde. Derfor opfattes lokale folks synsvinkler og behov i mange tilfælde som en forstyrrende faktor snarere end et vigtigt aktiv i forhold til planlægningen af projektet. Dertil kommer, at lokale folk ofte overtager udviklingsagenternes forudindtagede antagelser om deres behov og således for at tækkes udviklingsagenterne efterspørger, hvad de tror, projektet vil give dem.⁵¹

Participationsteoretikeren Jules N. Pretty påpeger på tilsvarende vis, at overdragelsen af magt og ejerskab over udviklingsprojekter til lokale folk i mange tilfælde blot er et middel til at effektivisere implementeringen af projektets forudbestemte mål. Han opregner i artiklen “Participatory Learning for Sustainable Agriculture” syv konkrete typer af praktiseret participation, hvor dette gør sig gældende i forskellig udstrækning. Fra ’manipulative participation’, dvs. en tilsyneladende

---

⁴⁸ Cooke & Kothari, 2001: 2

⁴⁹ Ibid.: 4

⁵⁰ Mosse, 2001: 22

⁵¹ Ibid.: 25

participation, hvor lokale folk er til stede ved møder, men ikke har nogen indflydelse på projektet, over fx 'participation by consultation', hvor lokale folk besvarer spørgsmål stillet af eksterne udviklingsagenter, som på forhånd har defineret de grundlæggende problemer og analyserer respondenternes svar uden forpligtelse til at inddrage dem i beslutningsprocessen, til 'self-mobilization', som er det ekstremt participatoriske tilfælde, hvor lokale folk selv initierer udviklingsprocessen og kun kontakter eksterne agenturer for at bede om resurser eller vejledning.⁵²

Hvor 'the tyranny of decision-making and control' og Prettys typologi drejer sig om magtforholdet mellem den implementerende udviklingsorganisation og de lokale folk, handler 'the tyranny of the group' om magtforhold internt i det lokale community. Flere participationskritikere påpeger i den forbindelse, at mange participatoriske projekter er baseret på en forsimplet opfattelse af 'den undertrykte periferi' og 'de magtfulde centre',⁵³ dvs. den opfattelse Robert Chambers jf. afsnit 2.1.3.2 forfægter. Lokale communities er i modsætning til denne antagelse karakteriseret ved komplekse og ulige magtrelationer mellem forskellige interne grupperinger og individer, og ofte er det de mest magtfulde i communityet, der har de bedste forudsætninger for at få deres synsvinkel fremført i fx en PRA. I kraft af deres sociale status vil det således ofte være dem, udefrakommende udviklingsagenter først og nemmest etablerer kontakt med, hvilket kan medføre en overrepræsentation af disse mere synlige individer i fx fokusgrupper. Desuden kan deres dominerende position betyde, at de mest magtfulde deltagere i en fokusgruppe vil kunne overtrumfe de mindre magtfulde deltageres synsvinkel. Således kan det participatoriske ideal om inddragelse af den lokale kultur være en direkte årsag til fortsat eller ligefrem øget undertrykkelse af denne kulturs undertrykte, og som participationskritikeren Frances Cleaver spørger: "*How, then, do we deal with situations where 'local culture' is oppressive to certain people*"⁵⁴?

Tyrannikritikken synes at abonnere på Michel Foucaults definition af magt som et uundgåeligt fænomen, der gennemsyrrer alle interpersonelle relationer i et samfund: "*Power is everywhere; not because it embraces everything, but because it comes from everywhere.*"⁵⁵ Ifølge Foucault er viden og rationalitet til enhver tid relative størrelser, som via diskurser afgrænser det meningsfyldte fra galskaben og dermed udøver magt over individet. Netop fordi én diskurs ifølge Foucault hverken er mere sand eller mindre undertrykkende end enhver anden, er det lige så problematisk at lade en gruppe lokale bønder definere sand viden som at lade internationalt anerkendte eksperter gøre det. For Foucault må Freires ideal om alle individers ret til selv at navngive verden (jf. afsnit 2.1.3.1) derfor være en

---

⁵² Se Prettys participationstypologi i Pretty, 1995: 1252.

⁵³ Fx Cleaver, 2001: 44; Kothari, 2001: 140; Mohan, 2001: 159

⁵⁴ Cleaver, 2001: 47

⁵⁵ Foucault, 1980: 93

utopi, for så snart en form for viden er skabt og udbredt, undertrykker den per definition andres mulighed for at skabe viden, og dermed er det partcipatoriske paradigmes projekt lige så problematisk som moderniseringsparadigmets.

2.1.3.4 Fra tyranni til transformation

Som nævnt foreslår participationskritikerne som en konsekvens af de partcipatoriske tilganges mangler, at paradigmet bør omformuleres eller helt forkastes. I bogen *Participation: From Tyranny to Transformation?* foreslår Samuel Hickey og Giles Mohan imidlertid, at begrebet participation har værdi i sin politiske betydning som et led i demokratiserings- og decentraliseringsprocesser. Ifølge Hickey & Mohan er problemet med de fleste imminente, partcipatoriske projekter, at *"it is unrealistic to expect [them] to transform existing patterns of power relations"*⁵⁶. Derfor argumenterer de og en række af bogens øvrige forfattere bl.a. for en re-politisering af udviklingsprocessen, hvor fokus i højere grad skal rettes mod at påvirke udviklingslandenes immanente, politiske udvikling i retning af mere partcipatoriske styreformer.

Det spørgsmål, der er mest relevant for dette speciale, er dernæst, hvilke muligheder et imminent udviklingsprojekt som SANREM-projektet har for at bidrage til denne proces. I den forbindelse påpeger Hickey & Mohan, at *"NGOs face severe limitations in seeking to be genuine agents of transformative development through participatory approaches."*⁵⁷ De nævner dog bl.a., at den såkaldte REFLECT-tilgang kan have et transformativt potentiale. REFLECT står for 'Regenerated Freirean Literacy through Empowering Community Techniques' og er udviklet af den britiske organisation ActionAid. Tilgangen indebærer en kombination af Freires frigørende pædagogik og PRA-teknikker og bygger således på den antagelse, at de oprindelige PRA-metoder qua deres manglende transformative potentiale reelt ikke lever op til Freires ideal om frigørelse. Mere konkret går REFLECT ud på at øge marginaliserede gruppers evne til at læse og skrive ud fra deres eget lingvistiske univers. Ved at lade deltagerne selv udvikle grafiske repræsentationer af deres lokale virkelighed, hjælper udviklingsagenterne dem samtidig med at systematisere deres viden og analysere deres problemer. Derigennem katalyseres en community-baseret dialog, som gør disse grupper bedre i stand til at tage hånd om deres egen udvikling.⁵⁸ Metoden har vist sig at være effektiv i praksis, bl.a. i forhold til at øge

---

⁵⁶ Hickey & Mohan, 2004a: 13

⁵⁷ Hickey & Mohan, 2004b: 163

⁵⁸ Archer & Cottingham, 1997: 199

deltagernes selvrealisering og selvværd samt deres vilje og evne til at deltage i udviklingen af deres community.⁵⁹

Udover REFLECT-tilgangen nævner Hickey & Mohan, at NGO'er kan påvirke et samfunds immanente udvikling ved at advokere for marginaliserede gruppers rettigheder og dermed øge disse gruppers mulighed for at få deres stemme hørt i de politiske processer, der har betydning for deres vilkår.⁶⁰

2.1.3.5 Communication for Social Change

En tilgang, som synes beslægtet med REFLECT, og som derfor også må tilskrives et transformativt potentiale, er 'Communication for Social Change' (CFSC), som for relativt nylig er blevet institutionaliseret som en samlet, veldefineret tilgang bl.a. med oprettelsen af CFSC-konsortiet.⁶¹ I stil med REFLECT indebærer CFSC en bestræbelse på at fremme participation som en permanent tilstand i lokale communities snarere end som et middel til at gennemføre udviklingsprojekter:

Communication for social change [...] is defined as a process of public and private dialogue through which people define who they are, what they want and how they can get it. [...] This work seeks particularly to improve the lives of the politically and economically marginalized, and is informed by principles of tolerance, self-determination, equity, social justice and active participation for all.⁶²

Mere konkret beskriver Maria Figueroa og hendes medforfattere i artiklen "Communication for Social Change: An Integrated Model for Measuring the Process and its outcomes" en idealtypisk social forandringsproces vha. en model bestående af fire overordnede led; nemlig 1) en katalysator, 2) community-dialog, 3) kollektiv handling samt 4) individuel og social forandring.⁶³ I forhold til dette er formålet med CFSC-projekter at katalysere og facilitere community-dialogen og således sikre, at marginaliserede grupper får en 'stemme', dvs. får mulighed for dels at kommunikere internt, debattere eventuelle problemer og mobilisere deres kræfter for at løse dem, dels at gøre deres indflydelse gældende i forhold til eksterne grupper eller politiske beslutningstagere og ad den vej skabe bedre betingelser for sig selv.

---

⁵⁹ Archer & Cottingham, 1997: 200-201

⁶⁰ Hickey & Mohan, 2004b: 165-166

⁶¹ Se www.communicationforsocialchange.org.

⁶² Gray-Felder & Deane, 1999: 8

⁶³ Se evt. modellen i Figueroa et al., 2002: 7.

I den forbindelse kan forskellige kommunikationstiltag være hensigtsmæssige i forskellige kontekster, men ifølge Alfonso Gumucio-Dagron og Thomas Tufte introduktion til værket *Communication for Social Change Anthology: Historical and Contemporary Readings* er et centralt princip, at "[the] individuals and communities affected own the means, content and methods of communication."⁶⁴ 'Community media' er som følge af denne erkendelse et hyppigt anvendt redskab, og Gumucio-Dagron præsenterer i rapporten "Making Waves: Stories of Participatory Communication for Social Change" en række cases om community radio, video, teater og internet, som på forskellig vis har givet marginaliserede grupper mulighed for at rejse opmærksomhed om og debattere emner, de selv finder vigtige og derigennem forbedre deres egne vilkår. Ifølge Gumucio-Dagron er de overordnede implikationer ved disse projekter både en udfordring af det eksisterende magthierarki og en styrkelse af de svage gruppers kulturelle identitet. Førstnævnte fordi denne form for participation "*contribute[s] to put decision-making in the hands of the people*"⁶⁵, hvilket medfører en "*strengthening of an internal democratic process*."⁶⁶ Sidstnævnte fordi "*participatory communication contributes to install cultural pride and self-esteem. [...] It protects tradition and cultural values, while facilitating the integration of new elements.*"⁶⁷

Selvom både CFSC- og REFLECT-tilgangen således forsøger at facilitere en permanent participatorisk udvikling baseret på alle menneskers ret til at deltage i navngivningen af verden, efterlader de efter min mening nogle ubesvarede spørgsmål vedrørende participationskritikken. Hvordan undgår den implementerende organisation eksempelvis, at den ved at give stemme og magt til udvalgte grupper støtter undertrykkelsen af de undertrykte inden for disse grupper, dvs. 'the tyranny of the group'? Og hvad skal organisationen gøre, hvis den udvikling, community'et selv ønsker, er grundlæggende i strid med organisationens normative antagelser om rigtigt og forkert? Hvis organisationen forsøger at påvirke community-dialogen ud fra sine egne normative antagelser, udøver den et 'tyranny of decision-making and control', og hvis den ikke gør det, risikerer den at facilitere en udvikling, den ikke selv finder hensigtsmæssig.

2.2 Diskussion: imod en pragmatisk analyseterminologi

I denne anden del af kapitlet vil jeg som nævnt forsøge at dekonstruere og diskutere moderniseringsparadigmet og det participatoriske paradigme på hhv. et ideologisk, metodologisk og ontologisk niveau med henblik på at skabe en pragmatisk analyseterminologi, der kan identificere paradigmerne berettigelse i SANREM-projektets vietnamesiske kontekst.

---

⁶⁴ Gumucio-Dagron & Tufte, 2006: xx

⁶⁵ Gumucio-Dagron, 2001: 25

⁶⁶ Ibid.: 25

⁶⁷ Ibid.: 25

2.2.1 Ideologiske aspekter

Det fremgår af ovenstående redegørelse, at moderniseringsparadigmet og det participatoriske paradigme ideologisk set er fundamentalt forskellige. Inden for førstnævnte antages årsagen til udviklingsproblemer således at være de underudviklede manglende eller fejlagtige viden og deraf følgende uhensigtsmæssige adfærd. Inden for sidstnævnte antages årsagen til udviklingsproblemer at være ulige magtrelationer mellem en materielt og magtmæssigt privilegeret klasse af undertrykkere og en klasse af undertrykte med lav status og en deraf følgende begrænset mængde resurser og privilegier.

Moderniseringsideologien er åbenlyst normativ, idet den opfatter visse former for viden som bedre end andre. Det er denne normativitet, der ifølge det participatoriske paradigme er undertrykkende, fordi den ved at definere lokal viden som forkert fratager lokale folk retten til at leve på den måde, de selv finder rigtig. Men den participatoriske ideologi kan efter min mening også siges at være normativ. For det første er selve analysen af, at en given relation er undertrykkende, normativ, idet de undertrykte ifølge Freire ikke opfatter sig selv som sådan. De undertryktes samfundssposition og fordelingen af resurser forekommer netop selvfølgelig for både undertrykkerne og de undertrykte, og enhver intervention, som forsøger at forandre dette magtforhold, kan dermed selv siges at udøve magt ved at foreskrive en anden magtfordeling. For det andet følger det af Foucaults betragtning om, at ulige magtrelationer er uundgåelige, at participatoriske interventioner i praksis må prioritere forskellige grader af undertrykkelse i forhold til hinanden. Ved at tilstræbe frigørelsen af én gruppe risikerer enhver intervention således at bidrage til undertrykkelsen af andre. Fuldstændig lighed er utopisk, og derfor er de participatoriske tilgange tvunget til at prioritere mellem mere og mindre acceptable magtrelationer. Dette må også siges at være en højst normativ vurdering.

Accepterer man denne erkendelse af, at den participatoriske ideologi præcis som moderniseringsideologien er normativ og magtudøvende, mister førstnævnte et vigtigt argument for sin selvproklamerede forrang. Den eneste vej ud af den relativistiske skruestik, Foucaults betragtninger placerer udviklingsprojekterne i, er dernæst – så vidt jeg kan se – en pragmatisk normativitet i form af en insisteren på, at visse former for viden *er* bedre end andre, og at visse magtrelationer *er* mere acceptable end andre. Insisterer man således på, at udviklingsprojekter har værdi på trods af deres normativitet – og at udviklingsorganisationer dermed kan tillade sig at udøve magt i forsøget på at forbedre levestandarden i den 3. verden ud fra normative opfattelser af, hvilke magtstrukturer, der er acceptable, og hvilken viden, der er hensigtsmæssig – bliver den ideologiske diskussion mellem de to

paradigmer reduceret til at handle om, hvilken normativ diagnose, der er mest korrekt: manglende viden eller undertrykkelse som årsag til udviklingsproblemer.⁶⁸

Efter min mening kan det imidlertid ikke udelukkes, at begge diagnoser har en berettigelse i forskellige kontekster – eller endda i den samme. Silvio Waisbord påpeger i den forbindelse en voksende konsensus om, at ”’top-down’ and ’bottom-up’ approaches need to be integrated”⁶⁹, og Nancy Morris beskriver tillige, hvordan dette ofte sker i praksis, om end med varierende grader af succes.⁷⁰ Idet jeg indtil videre holder mig på det ideologiske niveau, vil jeg imidlertid anføre, at der rent logisk må eksistere (mindst⁷¹) fire idealtypiske og normativt definerede situationer, som berettiger forskellige ideologier. De fremgår af figur 1. Det er vigtigt at understrege situationernes idealtypiske karakter, da begreber som undertrykkelse og frihed samt tilstrækkelig og utilstrækkelig viden er relative størrelser.

Figur 1	Undertrykkelse	Ikke undertrykkelse
Utilstrækkelig viden	Situationstype 1: Målgruppen er relativt undertrykt og har desuden en utilstrækkelig viden om det pågældende udviklingstema. Interventionsideologi: En kombination af participation og modernisering.	Situationstype 2: Målgruppen er relativt fri, men har en utilstrækkelig viden om det pågældende udviklingstema. Interventionsideologi: Modernisering.
Tilstrækkelig viden	Situationstype 3: Målgruppen er relativt undertrykt, men har en tilstrækkelig viden om det pågældende udviklingstema. Interventionsideologi: Participation.	Situationstype 4: Målgruppen er relativt fri og har en tilstrækkelig viden om det pågældende udviklingstema. Ingen intervention.

⁶⁸ I den forbindelse mener jeg, at donorer og udviklingsorganisationer bør foretage disse normative vurderinger af lokal viden og lokale magtrelationer på baggrund af dels grundige, videnskabelige undersøgelser af disse forhold, dels en kritisk bevidsthed om, at vurderingen netop er normativt dømmende, og at deres egne antagelser om rigtigt og forkert er kontingente. Den pragmatiske analyseterminologi, jeg forsøger at skabe, har netop til hensigt at fremanalysere lokale videnssystemer og magtrelationer for på den måde at tilføre en videnskabelig legitimitet til udviklingsorganisationernes uundgåelige privilegerede position som normative dommere.

⁶⁹ Waisbord, 2005: 79

⁷⁰ Morris, 2005

⁷¹ Ud fra den betragtning at der i princippet kan eksistere en helt tredje type problemer, som hverken skyldes manglende viden eller undertrykkelse.

Denne pragmatiske sidestilling af moderniseringsideologien og den participatoriske ideologi rejser to overordnede spørgsmål: Hvordan analyseres empiriske situationer og communities i forhold til disse idealtyper (se afsnit 2.2.3 og 2.3)? Og hvordan implementeres de forskellige ideologier i konkrete projekter på den mest hensigtsmæssige måde (se afsnit 2.2.2)?

2.2.2 Metodologiske aspekter

Hvad angår sidstnævnte, metodologiske spørgsmål, fremgår det af redegørelsen, at der inden for moderniseringsideologien er uomgængelige fordele ved de 'bottom-up-aspekter', som ellers normalt forbindes med participatoriske projekter, selvom det endelige formål med interventionerne er 'top-down' udbredelse af viden. Everett Rogers påpeger jf. afsnit 2.1.1.1 nødvendigheden af, at den implementerende organisation opnår indsigt i community'ets kultur og sociale system. Både for at kunne målrette kommunikationen mod samfundets meningsdannere og derved udnytte deres indflydelse på andre individers beslutninger, men også for at sikre at den innovation, organisationen ønsker at udbrede, er grundlæggende kompatibel med kulturen og i overensstemmelse med de lokale folks faktiske behov. Robert Chambers understreger desuden jf. afsnit 2.1.3.2, at lokale folks viden ofte videnskabeligt set er bedre i forhold til den lokale kontekst end udefrakommende ekspertviden. Konsekvensen af dette må være, at udviklingsorganisationer bør foretage grundige studier af den lokale viden – fx gennem PRA'er og lignende tilgange – i stedet for umiddelbart at antage, at den er underlegen.

Endelig nævner Jules Pretty og participationskritikerne jf. afsnit 2.1.3.3, at forskellige former for tilsyneladende eller manipulerende participation, hvor lokale folk får en mere eller mindre falsk fornemmelse af medbestemmelse og ejerskab over projektet, kan være et effektivt middel til at sikre, at lokale folk overtager og viderefører projektets ideer. De projekter, som på denne måde udøver et 'tyranny of decision-making and control', gør således brug af en participatorisk metodologi for – bevidst eller ubevidst – at øge effektiviteten i, hvad der ideologisk set er moderniseringsprojekter. Hvor effektiv denne tilsyneladende participation end måtte være, er dens manipulerende karakter uundgåeligt forbundet med et etisk dilemma, som ville blive mindsket, hvis denne type projekter ikke udadtil påberåbte sig en participatorisk ideologi.

Den metodologiske udfordring i de participatoriske interventioner, der som fx REFLECT og CFSC har som mål at skabe en permanent participation blandt undertrykte og marginaliserede grupper, og som derfor principielt ikke indebærer et 'tyranny of decision-making and control', er først og fremmest at minimere 'the tyranny of the group'. Selvom det teoretisk set er utopisk at udligne alle magtrelationer, synes der også at være et metodologisk aspekt i denne tyrannikritik og dermed en

opfordring til, at udviklingsorganisationer i højere grad tager højde for lokale magtforhold i implementeringen af partcipatoriske projekter. I stedet for at opfatte lokale communities som velafgrænsede, homogene størrelser, bør organisationerne således foretage grundige undersøgelser af de interne magtforhold. Derved vil de i højere grad blive i stand til dels at forudse konsekvenserne af 'empowerment' af en udvalgt gruppe, dels at lokalisere 'de undertrykte blandt de undertrykte', dvs. dem, der har mest brug for 'empowerment'. På denne måde får organisationerne det bedste mulige grundlag for at træffe den normative beslutning om at forandre visse magtrelationer på bekostning af andre.

Spørgsmålet er herefter, hvordan udviklingsorganisationer rent metodologisk bør gribe de situationer an, som ligner type 1 i figur 1. Hvornår skal de i interaktionen med de lokale folk *give* magt og tænke 'they know best', og hvornår skal de *udøve* magt og tænke 'we know best' i situationer, hvor de vurderer, at der *både* er brug for 'empowerment' og oplysning? Dette spørgsmål vil jeg indtil videre lade stå åbent og vende tilbage til senere.

2.2.3 Ontologiske aspekter

Ud over de ideologiske og metodologiske forskelle mellem moderniseringsparadigmet og det partcipatoriske paradigme synes der at være nogle mere grundlæggende, ontologiske forskelle mellem de teorier, de udspringer af, nemlig Everett Rogers' diffusionsteori og Paulo Freires frigørende pædagogik. Disse forskelle omhandler paradigmernes implicite antagelser om menneskelig adfærd, viden og magt og fremstår tydeligt, hvis man anskuer paradigmerne ud fra en klassisk antropologisk diskussion af forholdet mellem individers praksis og samfundsmæssige strukturer. Denne diskussions mangfoldighed af teorier lader sig selvsagt ikke gengive på den plads, jeg har til rådighed. Derfor har jeg udvalgt nogle enkelte aspekter af to antropologiske teorier – Fredrik Barths procesorienterede analysemodel hhv. Pierre Bourdieus praksisteori – som er velegnede til at anskueliggøre de ontologiske forskelle mellem paradigmernes hovedteorier. Jeg skal således understrege, at det ikke er min hensigt at give bare tilnærmelsesvist fyldestgørende redegørelser for hverken Barths eller Bourdieus enorme teoriapparater.

Fredrik Barths analysemodel søger at beskrive de processer, der skaber og forandrer sociale former. Han tager i sit teoretiske manifest *Models of Social Organization* udgangspunkt i individers bevidste og strategiske valg af adfærd i konkrete situationer. Disse valg foretages ifølge Barth ud fra princippet

om værdimaksimering, og enhver situation er dermed fra aktørens perspektiv en ”*transaction*”⁷², hvor aktøren vælger den handling, der tilbyder det bedste forhold mellem ’costs’ og ’benefits’. Individet er således ifølge Barth en rationelt reflekterende, strategisk handlende, økonomisk aktør (’*homo oeconomicus*’), og Barth tilslutter sig dermed formalismens antagelse om, at klassisk, økonomisk teori har universel gyldighed.⁷³

En lignende antagelse synes jf. afsnit 2.1.1.1 at ligge implicit i Everett Rogers’ beskrivelse af den proces, hvorigennem et individ beslutter sig for at optage eller forkaste en innovation.⁷⁴ Beslutningen foretages således på baggrund af bevidste overvejelser om fordele og ulemper ved innovationen og tilmed en afprøvning af den i praksis. Fordi individet på denne måde antages at forholde sig til sin viden og praksis med en kritisk bevidsthed, er moderniseringsparadigmets formål om at udbrede viden ikke som hos Freire forbundet med undertrykkelse, men snarere det modsatte: ved at *tilbyde* viden giver afsenderen blot modtagerne *mulighed* for at vælge nye handlingsformer og dermed blive bedre i stand til at klare sig selv.

Et samfunds strukturer – som Barth kalder sociale former – er ifølge Barth ikke andet end ”*the cumulative result of a number of separate choices and decisions made by people acting vis-à-vis one another.*”⁷⁵

Ensartet adfærd blandt en gruppe aktører opstår således, fordi aktørerne træffer ensartede valg, dels fordi de befinder sig i ensartede situationer under påvirkning af det samme begrænsede antal faktorer, dels fordi de betragter følgerne af hinandens handlinger og gør fælles erfaringer på den baggrund. Aktørernes akkumulerede valg af adfærd skaber på denne måde et fælles værdisæt, dvs. en enighed om, hvilke handlinger, der er værd at udføre. Værdier forstås således netop som et resultat af, at aktører vedvarende foretrækker visse handlinger frem for andre, fordi de til stadighed viser sig værdifulde: ”*It is meaningless to say that something has value unless people in real life seek it, prefer it to something of less value...*”⁷⁶

Rogers forstår jf. afsnit 2.1.1.1 på tilsvarende vis et samfunds normer som etablerede adfærdsmønstre, og han beskriver netop, hvordan et nyt adfærdsmønster kan genereres, ved at flere og flere af samfundets individer vælger en ny adfærd i takt med, at de under påvirkning af hinanden bliver overbevist om dens værdi. Selve diffusionsteoriens projekt kan således siges at være at skabe mere hensigtsmæssige sociale former baseret på hvert enkelt individs rationelle tilvalg af mere værdifulde handlinger.

---

⁷² Barth, 1966: 1

⁷³ Eriksen & Nielsen, 2002: 124-127

⁷⁴ Rogers problematiserer selv i ”Communication and Development: The Passing of the Dominant Paradigm” moderniseringsparadigmets antagelse om det økonomiske menneske. Rogers, 1976: 215

⁷⁵ Barth, 1966: 2

⁷⁶ Ibid.: 5

Et begreb, som i Barths terminologi spiller en central rolle for social forandring, er 'entreprenøren', der hverken skal forstås som en konkret person eller som en veldefineret rolle. Det er snarere gradforskelle end væsensforskelle, der adskiller entreprenøren fra et samfunds øvrige aktører, og det er de samme grundlæggende mekanismer, der fører til deres handlinger. I *The Role of the Entrepreneur in Social Change in Northern Norway* beskriver Barth imidlertid, hvordan entreprenøren er mere eksperimenterende, spekulativ og risikovillig end et samfunds øvrige, mere konservative aktører.⁷⁷ Netop fordi entreprenøren er mere tilbøjelig end andre til – stadig med værdimaksimering for øje – at forsøge nye, uafprøvede handlinger i en given situation, er han/hun en vigtig katalysator for social forandring. Hvis entreprenørens nye adfærd viser sig at være hensigtsmæssig, kan den således vinde indpas i resten af samfundet og med tiden ændre det eksisterende værdisæt. Rogers' 'adopter categories' er netop inddelt efter hvor innovative – eller entreprenørielle – forskellige individer og samfundsgrupper er, og der er markante ligheder mellem Barths entreprenører og Rogers' innovatorer.

Der synes således at være en grundlæggende ontologisk overensstemmelse mellem de to teorier i kraft af opfattelsen af individet som en fri aktør, der handler på baggrund af rationelle overvejelser og et grundlæggende princip om værdimaksimering, samt den opfattelse, at sociale strukturer er foranderlige produkter af individernes praksis. Alligevel er sammenligningen ikke uproblematisk, og jeg vil ingenlunde karakterisere Barth som en moderniseringsteoretiker, primært fordi han er mere kulturrelativistisk end Rogers. Barths teori indeholder således ikke umiddelbart nogen normativ dom over forskellige kulturers forskellige værdisæt. De samfund, Rogers ud fra sin normative målestok opfatter som tilbagestående, traditionelle og irrationelle, vil Barth sandsynligvis i stedet analysere ud fra en grundlæggende opfattelse af, at de blot – qua deres anderledes værdisæt – fungerer ud fra deres egen økonomiske rationalitet.

Det fremgår af afsnit 2.1.3.1, at Paulo Freires ontologiske antagelser om forholdet mellem individets handlinger og samfundets strukturer er væsentligt anderledes end Rogers' og Barths. Hos Freire er individets adfærd foreskrevet af det i samfundet dominerende verdensbillede, hvorved det eksisterende magtforhold mellem samfundets undertrykkere og undertrykte legitimeres og opretholdes. Et lignende forhold mellem struktur og handling eksisterer i Pierre Bourdieus praksisteori:

---

⁷⁷ Barth, 1963: 7-8

Every established order tends to produce [...] the naturalization of its own arbitrariness. Of all the mechanisms tending to produce this effect, the most important and the best concealed is undoubtedly the dialectic of the objective chances and the agents' aspirations, out of which arises the *sense of limits*, commonly called the *sense of reality* [...] which is the basis of the most ineradicable adherence to the established order. Systems of classification which reproduce, in their own specific logic, the objective classes, i.e. the divisions by sex, age, or position in the relations of production, make their specific contribution to the reproduction of the power relations of which they are the product, by securing the misrecognition [...] of the arbitrariness on which they are based...⁷⁸

Ifølge Bourdieu er et samfund konstitueret af to arbitrære ordener eller strukturer, som gensidigt opretholder hinanden. På den ene side er der selve magthierarkiet, dvs. fordelingen af magt og status mellem samfundets forskellige klasser. På den anden side der samfundets klassifikationssystem (eller verdensbillede), som lidt firkantet udtrykt består af de i samfundet fremherskende antagelser om, hvordan verden hænger sammen, hvad der er rigtigt og forkert, godt og ondt, normalt og unormalt. Verdensbilledet legitimerer magthierarkiet, idet det ud over at klassificere verden også klassificerer mennesker, dvs. det definerer, hvem, der besidder værdifulde egenskaber og derfor tillægges en høj status, og hvem, der ikke gør og derfor tillægges en lav status. Samtidig legitimerer magthierarkiet klassifikationssystemet, idet det netop er de, der har en høj status, som har magt til at definere og klassificere verden over for de, der har en lav status.

Selvom verdensbilledet – og dermed det magthierarki, det legitimerer – er arbitrært, forekommer det selvindlysende for samfundets individer, fordi deres 'sense of reality' netop er formet af det. Det betyder, at alle i princippet finder deres statusposition naturlig, og at folk med lav status præcis som hos Freire har internaliseret magthavernes opfattelse af, at de er mindre værd, og derfor følger magthavernes forskrifter. Dermed er de udsat for 'symbolsk vold', forstået som "*the imposition of systems of symbolism and meaning (i.e. culture) upon groups or classes in such a way that they are experienced as legitimate.*"⁷⁹

Hvor individet hos Rogers og Barth er en aktør, som vha. sin kritiske bevidsthed overvejer og vælger sin adfærd ud fra en række objektivt eksisterende muligheder, er individet hos Bourdieu således en agent, hvis adfærd begrænses af en art falsk bevidsthed ('misrecognition' eller på fransk 'méconnaissance') om, hvad det kan og ikke kan. Freires frigørende pædagogik søger netop at nedbryde de undertryktes underdanighed, selvforagt og fatalisme gennem en bevidstgørelsesproces,

---

⁷⁸ Bourdieu, 1977: 164

⁷⁹ Jenkins, 2002: 104

hvor de indser samfundsordenens arbitrære natur. Set fra dette perspektiv kan Bourdieus 'méconnaissance' og Freires 'conscientização' dermed siges at være ontologisk kompatible begreber. Bourdieus beskrivelse af sociale systemers reproducerende mekanismer tegner umiddelbart et billede af samfundsstrukturer som meget rigide, nærmest uforanderlige størrelser. Hans terminologi indeholder dog også social forandring som en teoretisk mulighed i kraft af begreberne 'doxa' og 'opinion'. Doxa er "*the absolute form of recognition of legitimacy through misrecognition of arbitrariness*"⁸⁰, dvs. det tilfælde, hvor den dominerende samfundsorden forekommer fuldstændig selvindlysende for individerne. Opinion omfatter i modsætning hertil de eventuelle dele af det dominerende verdensbillede, der er genstand for refleksion og diskussion, og det er netop denne italesættelse af ellers uitalesatte selvfølgeligheder, der åbner mulighed for politisk bevidsthed, social mobilisering og derigennem forandring af den eksisterende samfundsorden. Opinionsfeltet skal forstås som et spændingsfelt mellem 'ortodoksi' og 'heterodoksi', dvs. individer eller grupper, som har indset, at den dominerende samfundsorden ikke er selvfølgelig, og som tilslutter sig den alligevel hhv. udfordrer eller modsætter sig den.⁸¹

Som jeg forstår det, er formålet med Freires frigørende pædagogik netop at afløse doxa-tilstande af undertrykkelse og symbolsk vold med opinionsfelter, hvor undertrykte grupper på baggrund af kritisk refleksion over deres egne vilkår får mulighed for at kæmpe for en mere retfærdig samfundsorden.

En metodologisk konsekvens af Bourdieus og Freires teorier er imidlertid, at et givet udviklingsprojekt ikke nødvendigvis kan bekæmpe symbolsk vold og undertrykkelse alene gennem 'bottom-up-kommunikation', dvs. ved at give de undertrykte mulighed for at forfølge de mål, de selv giver udtryk for ud fra deres egen verdensanskuelse, fordi denne netop er formet af den undertrykkende samfundsorden. Opinionsfeltet skal således først 'åbnes', dvs. individerne skal blive bevidste om de objektivt eksisterende alternativer, før de kan se kritisk på deres vilkår. Her er det i mine øjne oplagt, at 'top-down' kommunikationsformer som eksempelvis 'entertainment education' jf. afsnit 2.1.1.2 kan spille en rolle a la Freires problemformulerende pædagog, så længe de ikke forstærker det eksisterende, undertrykkende samfundsorden, men udfordrer og problematiserer den ved at italesætte strukturelle uligheder. En tilsvarende opfattelse findes jf. afsnit 2.1.3.5 inden for CFSC-terminologien, hvor community-dialogen netop skal sættes i gang vha. en katalysator.

Som det er tilfældet i relationen mellem Barth og Rogers, er der selvsagt også mange forskelle på Bourdieus og Freires teorier. Eksempelvis fokuserer Freire på en specifik magtrelation mellem en

---

⁸⁰ Bourdieu, 1977: 168

⁸¹ Se evt. illustration i Bourdieu, 1977: 168.

undefineret gruppe af undertrykkere og en ditto gruppe af undertrykte, hvor Bourdieus teori implicerer et mere komplekst samfundssystem med flere forskellige klasser. Magtens mekanismer i en isoleret relation er langt hen ad vejen de samme, men som også Foucault og tyrannikritikerne påpeger, er en forståelse af samfundet som opdelt i to homogene grupper af undertrykkere og undertrykte forsimplet.

2.3 Delkonklusion: to analyseterminologier

Som det fremgår, kan udviklingskommunikation – og imminent udvikling i det hele taget – siges at være en normativ disciplin, uanset om den implementerende organisation anlægger en moderniseringstilgang eller en participatorisk tilgang. Derfor ønsker jeg at forholde mig pragmatisk og åbent til begge paradigmers muligheder og begrænsninger i forhold til SANREM-projektet og samtidig give SANREM de bedste forudsætninger for at træffe normative beslutninger vedrørende kommunikationen med bønderne i Nghia Trung.

Når jeg i kapitel 4 foretager en analyse af dette community, er det således med det overordnede formål at undersøge, hvilken berettigelse hvert paradigme har i denne specifikke kontekst. I den forbindelse må paradigmerne efter min mening siges at have en berettigelse, hvis deres respektive ideologiske og ontologiske forudsætninger er til stede i konteksten. Eftersom paradigmernes ideologier, som det fremgår af diskussionen, bygger på umiddelbart inkompatible ontologier, vil jeg dog ikke forsøge at konstruere én konsistent analyseterminologi. I stedet vil jeg først analysere community'et med en 'moderniseringsterminologi' og dernæst med en 'participatorisk terminologi' for efterfølgende at vurdere, hvilken berettigelse hvert paradigme kan tillægges.

Moderniseringsterminologien bygger på Rogers' og Barths ontologiske antagelser om individet som en økonomisk aktør, der vælger sin adfærd på baggrund af bevidste, rationelle cost-benefit-overvejelser og således også forholder sig bevidst og kritisk i forhold til innovationer. Derudover bygger den på Rogers' overvejelser om, hvordan innovationer spreder sig i et samfund som beskrevet i afsnit 2.1.1.1. Moderniseringsparadigmet kan siges at have en berettigelse, hvis denne terminologi stemmer overens med bøndernes faktiske adfærd, og hvis SANREM's foreslåede landbrugsmetoder er mere effektive i bøndernes kontekst end bøndernes nuværende (jf. figur 1, afsnit 2.2.1).

Participationsterminologien bygger på Freires og Bourdieus antagelser om individet som en agent, der pga. 'méconnaissance' ikke selv kan se, hvordan dets adfærd og selvopfattelse er struktureret af det i samfundet dominerende verdensbillede, og hvordan dets underkastelse af dette verdensbillede legitimerer og opretholder en ulige og arbitrær samfundsorden. Derudover bygger terminologien på

Freires opfattelse af, hvordan 'sparekasseundervisning' og andre former for 'top-down' kommunikation kan ses som undertrykkende forskrifter, der som beskrevet i afsnit 2.1.3.1 bl.a. genererer underdanighed, selvforagt og fatalisme hos de undertrykte. Det participatoriske paradigme kan siges at have en berettigelse, hvis denne terminologi stemmer overens med bøndernes faktiske adfærd, og hvis SANREM normativt vurderer, at bønderne – eller nogle af dem – er undertrykte i en uacceptabel grad, og at undertrykkelsen forårsager udviklingsmæssige problemer (jf. figur 1, afsnit 2.2.1).

3. Metode

I dette kapitel vil jeg fremlægge de metodologiske overvejelser og valg, jeg har foretaget i forbindelse med indsamlingen og bearbejdningen af de data, der udgør specialets empiriske grundlag. Hensigten med dette er at fremlægge forhold, der har betydning for min undersøgelses videnskabelige kvalitet, som vil blive endeligt vurderet i kapitel 6.

Opgavens datamateriale består af 14 kvalitative interviews med bønder i Nghia Trung (bilag B6), kvalitative interviews med lederen af NLU's del af SANREM-projektet (bilag B9) og to repræsentanter for Binh Phuoc-provinsens Department of Agriculture and Rural Development (DARD) (bilag B3 og B4), en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse med 225 husstande udført af NLU (bilag C2) samt de observationer jeg har foretaget under mit feltarbejde i Vietnam (bilag B2). Sidstnævnte giver desuden et overblik over feltarbejdets forløb. Derudover findes i bilag B1 en kort beskrivelse af de personer, jeg nævner i specialet.

Dataindsamlingen er foregået under mit besøg i Ho Chi Minh City og Nghia Trung Village i oktober og november 2006, som langt fra forløb som planlagt. Den vigtigste årsag til dette er, at Vietnam er et centralistisk styret land, og at alt, hvad jeg foretog mig i relation til projektet, derfor skulle kontrolleres og godkendes af både NLU og diverse myndigheder ud fra svært gennemskuelige kriterier. Dette gav mig et meget begrænset råderum til at træffe metodologiske valg, og jeg måtte således ofte indrette mit undersøgelsesdesign efter de opstillede betingelser, hvilket er et gennemgående tema for dette kapitel.

3.1 Kvalitativ interviewundersøgelse med bønder i Nghia Trung

Specialets vigtigste datakilde er en kvalitativ interviewundersøgelse med 14 bønder fra Nghia Trung. Da jeg som nævnt i afsnit 1.3 har opnået en række erkendelser induktivt, havde jeg før gennemførelsen af denne undersøgelse ikke færdigudviklet de i afsnit 2.3 beskrevne analyseterminologier. Jeg havde dog besluttet, at min undersøgelse skulle fokusere på bøndernes landbrugsmæssige viden og adfærdsformer, hvordan disse genereres og ændres i den sociale kontekst samt de overordnede magtstrukturer, der har betydning for landbruget i området. Da min erkendelsesinteresse således var – og stadig er – af antropologisk karakter, havde jeg oprindeligt planlagt at anvende en etnografisk tilgang i form af metoden deltagerobservation. Idealet var, at jeg

ved at leve blandt bønderne og tage del i deres arbejde ville kunne opnå en hel eller delvis omdefinition af mit eget kulturelle subjekt og på den måde opleve bøndernes kulturelle erfaringsrum 'indefra'.⁸²

Det viste sig imidlertid at være umuligt at gennemføre en etnografisk undersøgelse, fordi jeg stødte på en række problemer med at få de lokale myndigheders tilladelse til at befinde mig i Nghia Trung i længere tid, og fordi det blev besluttet, at jeg i al den tid, jeg tilbragte blandt bønderne, skulle eskorteres af indtil flere kontrollører fra myndighederne.⁸³ Da mine chancer for at etablere tætte, fortrolige relationer til bønderne således var minimale pga. myndighedernes konstante tilstedeværelse, valgte jeg en anden tilgang.

Mit foretrukne alternativ var en kombination af kvalitative interviews og fokusgrupper. Sidstnævnte ville give mig mulighed for at undersøge bøndernes indbyrdes interaktion og afdække eventuelle magtrelationer. Også denne tilgang viste sig dog umulig, da jeg ikke kunne få NLU's opbakning til at arrangere fokusgruppemøder og hverken kunne eller måtte gøre det på egen hånd. Desuden ville sprogbarrieren have været en stærkt forstyrrende faktor i eventuelle fokusgrupper, eftersom jeg ville være tvunget til at gennemføre dem vha. en tolk.

Resultatet blev derfor en kvalitativ interviewundersøgelse, som jeg gennemførte med base i Binh Phuoc-provinsens hovedstad Dong Xoai, hvorfra jeg hver dag, mens interviewene stod på, blev fragtet de 25 km. til Nghia Trung og tilbage igen. I det følgende vil jeg komme nærmere ind på, hvordan denne undersøgelse forløb.

3.1.1 Interviewguide

Da jeg forud for mit besøg i Nghia Trung ikke kunne finde nogen nævneværdig videnskabelig litteratur om området, var mit kendskab til det reelt begrænset til, hvad jeg havde fået at vide af de forskere og andre ansatte på NLU, som er tilknyttet SANREM-projektet, samt den relativt overfladiske rapport fra NLU's præliminære undersøgelse af området, som er inkluderet i SANREM's projektbeskrivelse.⁸⁴ Derfor besluttede jeg at anlægge en delvist induktiv tilgang og først udfærdige min erkendelsesinteresse og min endelige interviewguide, efter jeg havde besøgt Nghia Trung og med udgangspunkt i min teoretiske forståelsesramme gjort nogle indledende observationer af community'et. I samarbejde med NLU planlagde jeg derfor at tilbringe ugen op til interviewundersøgelsen i førnævnte Dong Xoai. Her skulle jeg interviewe to repræsentanter for

---

⁸² Hastrup, 1988: 129-131

⁸³ Bilag B2: 12

⁸⁴ Reyes et al., 2005: 164-170

provinsens DARD, besøge Nghia Trung og danne mig et indtryk af området og dets beboere samt færdiggøre interviewguiden ud fra mit således øgede kendskab til community'et. Ifølge planen ville jeg herefter have yderligere to uger til at gennemføre den egentlige interviewundersøgelse.

Planen kollapsede imidlertid, da jeg d. 16. oktober rejste fra Ho Chi Minh City til Dong Xoai. Her fik jeg af en medfølgende repræsentant for NLU at vide, at jeg skulle færdiggøre hele min undersøgelse på bare en uge uden yderligere forberedelsestid. Eftersom både d. 16. og 17. oktober allerede var sat af til interviews med de førnævnte DARD-repræsentanter og diverse formalia, betød dette, at jeg kun havde fem dage fra d. 18.-22. oktober til at gennemføre interviews med bønder i Nghia Trung.⁸⁵ Disse ganske betydelige omvæltninger blev fremlagt for mig som et uomgængeligt vilkår, og selvom jeg prøvede at få feltarbejdet forlænget, måtte jeg af forskellige årsager til sidst give op og acceptere betingelserne.⁸⁶

Konsekvensen af dette blev, at jeg måtte gennemføre de to første interviews med bønder med en ufærdig interviewguide.⁸⁷ Som jeg senere vil komme ind på, var dette ikke den eneste årsag til, at disse første interviews blev forholdsvis mislykkede. Alligevel har det sandsynligvis været til gavn for såvel mit overblik over interviewsituationen som interviewenes tematiske konsistens, at jeg efter de første interviews fik tid til at revidere interviewguiden.⁸⁸

Som foreslået af Steinar Kvale i bogen *InterView* skelner jeg i interviewguiderne mellem forskningsspørgsmål, som er de grundlæggende, abstrakte spørgsmål, interviewet skal give svar på, og interviewspørgsmål, som er de konkrete spørgsmål, jeg vil stille respondenterne for at besvare forskningsspørgsmålene.⁸⁹ I den forbindelse er det selvsagt vigtigt, dels at forskningsspørgsmålene er i overensstemmelse med undersøgelsens erkendelsesinteresse, dels at interviewspørgsmålene er tilpasset respondenternes umiddelbare situation og erfaringsrum. Derfor er det et problem, at især min oprindelige interviewguide og til dels også den reviderede er udfærdiget på baggrund af et begrænset kendskab til respondenterne.

I min revision af interviewguiden har jeg forsøgt at minimere dette problem. Dels ved at præcisere mine forskningsspørgsmål i forhold til min erkendelsesinteresse, som den så ud i lyset af det kendskab, jeg havde fået til bønderne i løbet af den første dags interviews, dels ved at gøre interviewspørgsmålene mere jordnære. Jeg vurderer imidlertid, at min revision af interviewguiden har betydet mindre for de efterfølgende interviews end det faktum, at jeg samtidig fik en ny tolk,

---

⁸⁵ Bilag B2: 8 og 9

⁸⁶ Ibid.: 16

⁸⁷ Se den oprindelige, ufærdige interviewguide i bilag B10.

⁸⁸ Se den reviderede interviewguide i bilag B11.

⁸⁹ Kvale, 1997: 135

Tolk 2, som interagerede langt bedre med respondenterne end den første, Tolk 1. Da Tolk 2 overtog rollen som tolk, og jeg fik lejlighed til at give hende en grundig forklaring af min erkendelsesinteresse, oplevede jeg således, at hun i kraft af sit indgående kendskab til community'et formåede at oversætte og omformulere mine lidt for abstrakte spørgsmål på en måde, så respondenterne bedre kunne forstå dem. Min præcise formulering af spørgsmålene blev dermed mindre væsentlig, og interviewguiden kom i højere grad til at fungere som en tematisk huskeliste for interviewet.

Et andet formål med at revidere interviewguiden var at gøre den kortere. På grund af omfattende forståelsesproblemer varede hvert interview over to timer. Derfor besluttede jeg at skære en del spørgsmål fra, hvilket også fremgår af de to versioner af interviewguiden. Ofte måtte jeg dog alligevel springe over nogle af spørgsmålene i selve interviewsituationen for at overholde tidsplanen.

Ud over selve spørgsmålene indeholder den reviderede interviewguide to grafiske metoder til dataindsamling, nemlig tegning af et 'problem tree' og en 'seasonal calendar'. Tegningerne fra interviewene har jeg efterfølgende ført ind på pc og placeret efter hvert interview i bilag B6 og samlet i bilag B7 hhv. B8. Metoderne er hentet fra FAO's håndbog *Participatory Rural Communication Appraisal: Starting with the people*, og det gælder for dem begge, at deres visuelle karakter tjener til at mindske eventuelle sproglige og kognitive forskelle mellem respondent og interviewer, hvilket muliggør en mere jævnbyrdig og direkte kommunikation og øger respondentens deltagelse i interviewet.⁹⁰ I mit tilfælde medførte metoderne desuden, at jeg nemmere kunne indsamle data om respondenternes landbrugsmetoder og problemer, end hvis alting skulle skrives ned (som det vil fremgå af afsnit 3.1.5, var det ikke muligt for mig at optage interviewene).

Mere specifikt er en 'seasonal calendar', som navnet antyder, en kalender – eller i min udgave en simpel tidslinie – hvorpå respondenterne angiver årets vigtigste landbrugsmæssige aktiviteter. Dette viste sig at være en ganske anvendelig metode til at få indsigt i respondenterne landbrugsmetoder. Et 'problem tree' er en form for kausalitetsdiagram, hvor respondenterne angiver sine problemer (træets stamme) og de kausale sammenhænge mellem problemerne og deres årsager (træets rødder) hhv. deres konsekvenser (træets grene). Jeg udbyggede desuden denne metode ved at tilføje respondenterne egne forsøg på at løse deres problemer. Disse er fremhævet med kursiv i min gengivelse af tegningerne.

---

⁹⁰ Anyaegbunam et al., 2004: 64

3.1.2 Tolkene

Da ingen af mine respondenter talte engelsk, var det nødvendigt at gennemføre interviewene med tolk. Fra NLU's side blev det besluttet, at først en ung medarbejder fra universitetets Department of International Relations, Tolk 1, og siden en ung underviser ved Faculty of Economics, Tolk 2, skulle følge mig overalt på mit feltarbejde i Dong Xoai og Nghia Trung og ikke kun fungere som tolke, men også sikre at jeg ikke agerede på en måde, der kunne forstyrre NLU's forhold til de lokale myndigheder.

Et helt centralt problem for mine interviews er disse tolkes begrænsede engelskkundskaber, som betød, at det ofte krævede længere tids diskussion, fagter og illustrationer at oversætte selv relativt simple udsagn. Men fordi jeg hele tiden afprøvede min forståelse af udsagnene ved at tilkendegive den over for tolken, lykkedes det mig i så godt som alle tilfælde – til alles synlige lettelse – at nå frem til den intenderede forståelse. Kommunikationsproblemerne medførte imidlertid, at jeg ikke havde så meget tid, energi og overblik til at stille uddybende spørgsmål, hvorfor datamaterialet er blevet relativt spinkelt i forhold til specialets erkendelsesinteresse.

At anvende tolk kan imidlertid også i sig selv siges at være problematisk, da det indebærer, at jeg ikke kan analysere respondenternes formuleringer direkte. For at minimere dette problem indskærpede jeg over for begge tolke vigtigheden af, at de oversatte respondenternes udsagn så ordret som muligt. Min vurdering er imidlertid, at dette kun lykkedes i begrænset omfang, og at der som følge af tolkenes begrænsede ordforråd i mange tilfælde reelt blev videregivet et lidt forsimplet referat af respondenternes udsagn til mig.

Skønt Tolk 1, som var tolk i de to første interviews, havde de bedste sprogkundskaber, fungerede Tolk 2, som var tolk i de 12 øvrige, klart bedst. Som det fremgår af mine noter fra den første dags interviews, havde jeg med Tolk 1 som tolk svært ved at kontrollere interviewene, som bl.a. blev forstyrret af de tilstedeværende, meget snakkesalige kontrollører.⁹¹ I kraft af sin erfaring fra lignende undersøgelser formåede Tolk 2 i højere grad end Tolk 1 at undgå udenomssnak og skabe sammenhæng mellem min erkendelsesinteresse og interviewet. Som tidligere nævnt gav jeg Tolk 2 en grundig forklaring af min interviewguide og undersøgelsens formål, og sammen med hendes akademiske faglighed og omfattende kendskab til communityet⁹² betød dette, at hun til en vis grad kunne overtage rollen som interviewer, hvorved jeg fik mere overskud til at dirigere interviewet på det tematiske plan samtidig med, at jeg noterede hendes oversættelse.

---

⁹¹ Bilag B2: 13

⁹² Ibid.: 18 og 19

Et problem ved Tolk 2 var dog, at hun i enkelte tilfælde syntes at blande sin rolle som tolk sammen med en rolle som guide, og at hun således også så det som sin opgave at videregive sin egen viden om bønderne og deres landbrug til mig. Dette er problematisk, fordi Tolk 2s forudindtagede opfattelse af respondenterne kan have blandet sig med hendes oversættelse af deres udsagn. Som jeg vil komme ind på i kapitel 4, forholdt hun sig desuden normativt til visse af respondenternes udsagn, hvorved hun kan have påvirket min tolkning af udsagnene. Jeg har dog været meget bevidst om dette, og som det vil fremgå, behandler jeg i analyserne netop spørgsmålet om, hvad Tolk 2s opfattelse af respondenterne fortæller om magtforholdet mellem NLU og bønderne. Min vurdering er desuden, at Tolk 2s egen opfattelse af respondenterne kun er kommet frem i nogle få passager af interviewene, hvor den har været forholdsvis tydelig, mens hendes generelle oversættelse har været relativt neutral. I hvert fald forsikrede hun mig flere gange om, at dette var tilfældet.⁹³

3.1.3 Udvalgelse af respondenter

Det overordnede formål med min udvælgelse af respondenter til interviewundersøgelsen var at inddrage så mange forskellige bønder som muligt for at få indblik i community'ets diversitet. Præcis som med interviewguiden havde jeg planlagt at udvælge respondenterne i løbet af den forberedelsesuge i Dong Xoai, der som tidligere nævnt blev aflyst. Derfor havde jeg den første dag ikke nogen konkret plan for, hvilke respondenter jeg ønskede at interviewe, og derfor gjorde jeg ingen indsigelser, da kontrollørerne fra det lokale byråd, Nghia Trung Village People's Committee (NTVPC), uden videre førte mig hjem til to respondenter, som boede i Nghia Trungs centrale 'hamlet 3',⁹⁴ og som de tilsyneladende kendte i forvejen. Jf. afsnit 2.1.3.3 om 'the tyranny of the group' er denne rekrutteringsmåde problematisk ud fra den betragtning, at man ved at lade sig guide af de mest magtfulde i community'et måske ikke får kontakt med eventuelle marginaliserede grupper. Efter den første dags interviews fik jeg imidlertid lejlighed til i samråd med Tolk 2 at planlægge en mere systematisk rekrutteringsmetode.

Jeg besluttede i den forbindelse at udvælge respondenter, som adskilte sig fra hinanden på tre variable, nemlig indkomst, etnicitet og afstanden fra deres hjem til 'hamlet 3'. Variablen indkomst kan umiddelbart siges at være vigtig for respondenternes diversitet ud fra den betragtning, at bøndernes relative velstand eller fattigdom kan tænkes at hænge sammen med både deres landbrugsevner og deres magtposition i community'et. Variablen etnicitet valgte jeg, fordi Nghia

---

⁹³ Bilag B2: 18

⁹⁴ Nghia Trung består af ni mindre 'hamlets', hvis beliggenhed fremgår af kortet i bilag A2. Alle interviews foregik hjemme hos bønderne selv.

Trung er et multietnisk samfund, og fordi jeg forestillede mig, at bøndernes landbrugsmetoder kunne være præget af deres forskellige etniske baggrunde, samt at etnicitet kunne være en faktor i forhold til magtfordelingen i community'et. Den sidste variabel valgte jeg, fordi Nghia Trung med sine ni 'hamlets' er spredt ud over et stort område. Pga. dårlige vejforhold har de bønder, der bor langt fra den centrale 'hamlet 3', hvor markedet og de lokale myndigheder er lokaliseret, ikke så nem adgang til fx at deltage i rådgivningskurser og sælge deres afgrøder som de bønder, der bor mere centralt. Denne variabel tjente således til at undersøge, hvilke konsekvenser disse forskelle har for bøndernes landbrugsviden og magtposition.

Som interviewene skred frem, blev det klart for mig, at etnicitet spiller en stor rolle i community'et. Især forskellene mellem den indfødte gruppe, Stiang-folket, og de immigrerede vietnamesiske og kinesiske bønder, kaldet hhv. Kinh- og Hoa-folket, viste sig interessant ud fra min teoretiske forståelsesramme, og derfor besluttede jeg at fokusere særligt på disse forskelle. Rent konkret betød dette, at jeg den sidste dag valgte at interviewe yderligere en Kinh-bonde og to Stiang-bønder på bekostning af områdets mindre etniske grupper.⁹⁵ Derved begrænsede jeg min undersøgelse til kun at omfatte de tre nævnte etniske grupper, hvilket er en indskrænkning af specialets undersøgelsesfelt jf. afsnit 1.1.

Beslutningen om afslutningsvis at interviewe disse tre 'etniske gengangere' har dog også medført, at datamængden er blevet mere tilfredsstillende i forhold til specialets – således indskrænkede – erkendelsesinteresse. Ifølge Kvale bør man interviewe nye respondenter, indtil man begynder at generere redundante data,⁹⁶ og dette oplevede jeg netop under den sidste dags interviews. Her blev min forståelse af de problemstillinger, specialet omhandler, således bekræftet og ikke udfordret af nye, modstridende data, hvilket kan siges at være en indikator for mine konklusioners konsistens.

Samlet kom gruppen af respondenter til at bestå af syv Kinh-bønder, to Hoa-bønder og fem Stiang-bønder. I bilag B5 findes en præsentation af respondenterne.

3.1.4 Kontrolløerne

Under hele interviewundersøgelsen blev jeg fulgt af forskellige kontrollører fra NTVPC og Binh Phuoc-provinsens DARD. At myndighederne således var til stede under alle interviews, er et potentielt problem, idet respondenterne kan have bortcensureret regeringskritiske eller andre kontroversielle udsagn for ikke at falde i unåde hos magthaverne.

---

⁹⁵ Se Nghia Trungs befolkningssammensætning i bilag C14.

⁹⁶ Kvale, 1997: 109

Det er svært at afgøre, i hvilken udstrækning dette reelt har fundet sted. Kontrollørerne fra NTVPC var ganske tilforladelige Kinh-bønder fra lokalområdet, og især Kinh- og Hoa-respondenterne syntes at have et afslappet forhold til dem, hvilket bl.a. illustreres af, at kontrollørerne i et enkelt tilfælde tog sig en lur på gulvet hos en Hoa-respondent.⁹⁷ Hos Stieng-respondenterne var stemningen ikke helt så afslappet, og som jeg vil komme ind på i kapitel 4, kan nogle af deres udsagn være påvirket af myndighedernes tilstedeværelse. Der var dog heller ikke hos disse respondenter utvetydige tegn på selvcensur.

En af årsagerne til dette kan være, at jeg selv var meget forsigtig med at stille spørgsmål om potentielt kontroversielle emner. Et for specialet helt centralt emne er den vietnamesiske regerings behandling af etniske minoriteter samt forholdet mellem Nghia Trungs etniske grupper. Det gik imidlertid op for mig, at netop etnicitet er et tabubelagt emne, bl.a. fordi Tolk 2 indskærpede over for mig, at jeg ikke skulle tale for højt om min særlige interesse for at interviewe Stieng-bønder, mens kontrollørerne var i nærheden.⁹⁸ Dette etnicitets-tabu betød, at jeg i flere tilfælde afholdt mig fra at bore for meget i emner som fx Stieng-folkets forhold til regeringen og de etniske gruppers opfattelser af hinanden.

3.1.5 Notation

Som jeg allerede har været inde på, kunne jeg ikke få tilladelse til at optage interviewene,⁹⁹ men måtte notere tolkens oversættelse af respondenternes udsagn vha. blyant og papir. Kvale problematiserer i den forbindelse den uundgåelige subjektivitet i selv ordrette transskriptioner af optagede interviews,¹⁰⁰ og set i forhold til dette lever mine noter fra interviewene langt fra op til idealet om en objektiv repræsentation af analyseobjektet. Jeg har dog efterstræbt en sådan objektivitet ved at tage så udførlige og ordrette noter som overhovedet muligt til tolkens udsagn, hvilket jeg netop havde relativt gode muligheder for pga. det lave tempo, interviewene foregik i som følge af sprogproblemerne. For at minimere antallet af misforståelser, bad jeg desuden Tolk 2 tage noter i det omfang, hun havde mulighed for det.¹⁰¹ Derudover noterede jeg mine kontekstuelle observationer af fx respondenternes hjem, andre tilstedeværende personer og stemningen i og omkring interviewsituationen.

---

⁹⁷ Bilag B6: 2

⁹⁸ Bilag B2: 14

⁹⁹ Bilag B2: 11

¹⁰⁰ Kvale, 1997: 161-175

¹⁰¹ Tolk 2s noter er tilføjet i slutningen af hvert interview i bilag B6.

Eftersom tolken som regel refererede respondenternes udsagn snarere end at oversætte dem ordret, blev respondenterne i oversættelsen omtalt i tredje person, selv når de selv var udsagnenes oprindelige afsender. Da jeg har noteret tolkens oversættelse så ordret som muligt og desuden været omhyggelig med at notere, hvem af de tilstedeværende, der var afsenderen bag hvert udsagn,¹⁰² ser det i mine noter ud som om, respondenterne omtaler sig selv i tredje person,¹⁰³ hvilket, jeg antager, reelt ikke var tilfældet.

Hver dag efterbearbejdede jeg noterne fra dagens interviews, idet jeg førte dem ind på pc og rekonstruerede hele sætninger ud fra mit komprimerede notesprog. Derefter gennemgik jeg noterne med Tolk 2, som ud fra sin hukommelse og egne noter korrigerede eventuelle fejl.

3.1.6 Databearbejdning

Efter min hjemkomst har jeg bearbejdet noterne fra interviewene med inspiration fra Kvaless værktøjer til sammenfatning og analyse af interviewdata. Som det første skridt i en sådan proces foreslår Kvale en "[m]eningskondensering"¹⁰⁴, hvor "*de interviewedes udtrykte meninger trækkes sammen til kortere formuleringer.*"¹⁰⁵ Denne proces kan sammenlignes med selve notationsprocessen, og da mine noter således i forvejen er meget koncise, har jeg ikke fundet det nødvendigt at kondensere dataene yderligere.

Dernæst foreslår Kvale en "[m]eningskategorisering"¹⁰⁶, hvor "*interviewet kodes i kategorier.*"¹⁰⁷ I min databearbejdning har jeg fundet det hensigtsmæssigt at opsplitte denne meningskategorisering i to individuelle processer, som jeg har kaldt en kodning hhv. en kategorisering. Hvor kodningen fortrinsvis er foregået induktivt, ved at jeg har gennemlæst interviewene og tilføjet hvert udsagn en række sammenfattende koder, er kategoriseringen foregået fra et kombineret induktivt og deduktivt perspektiv, hvor jeg har forsøgt at strukturere koderne ved hjælp af min teoretiske forståelsesramme, herunder især de i afsnit 2.3 beskrevne analyseterminologier. Efterfølgende har jeg i min strukturering af de to analyser lænet mig op af det samlede kode- og kategorisystem og derved forsøgt at skabe en analyse, som både er styret af empiri og teori.

---

¹⁰² Jeg var omhyggelig med at notere udsagnenes afsender for netop at minimere det problem, at Tolk 2 jf. afsnit 3.1.2 i nogle tilfælde tilkendegav sin egen opfattelse af respondenterne undervejs i interviewene.

¹⁰³ Se bilag B6.

¹⁰⁴ Kvale, 1997: 190

¹⁰⁵ Ibid.: 190

¹⁰⁶ Ibid.: 190

¹⁰⁷ Ibid.: 190

Jeg har bearbejdet såvel mine observationsnoter som undersøgelsens øvrige kvalitative interviews på tilsvarende vis. I bilagene B2-B4, B6 og B9 ses min kodning og kategorisering i de yderste højre kolonner, mens kode- og kategorisystemerne findes i bilag B14.

3.2 Øvrige kvalitative interviews

Specialets datamateriale omfatter som nævnt yderligere tre kvalitative interviews, nemlig med SANREM-projektets vietnamesiske leder, Professor 1 fra NLU, lederen af Binh Phuoc-provinsens DARD, Myndighedsrepræsentant 1, samt en repræsentant for provinsens landbrugsrådgivning under DARD, Myndighedsrepræsentant 2. Da disse interviews kun spiller en marginal rolle i analyserne, vil jeg her kun berøre dem overfladisk.

De to sidstnævnte interviews er foretaget før interviewundersøgelsen med bønderne, og de spiller begge en dobbeltrolle i min undersøgelse. Dels giver de faktuelle oplysninger om landbruget i provinsen og landbrugsrådgivningens virke, dels giver de et indblik i myndighedernes opfattelse af landbrug samt af provinsens etniske minoriteter.

Begge disse interviews er præget af metodologiske problemer svarende til de ovenfor beskrevne. Tolkenes mangelfulde engelskkundskaber gjorde kommunikationen besværlig og forsimplede respondenternes udsagn, ligesom jeg ikke måtte optage interviewene, men kun tage noter. Derfor er det endelige datamateriale også fra disse interviews blevet relativt beskedent.

Dertil kommer, at jeg især i interviewet med Myndighedsrepræsentant 1 – men til dels også i interviewet med Myndighedsrepræsentant 2 – var underlagt et krav fra NLU om ikke at være for kritisk.¹⁰⁸ Eftersom både min og NLU's tilstedeværelse i området var afhængig af myndighedernes velvilje over for vore respektive projekter, var det således vigtigt, at jeg ikke gjorde mig upopulær, og det dæmpede selvsagt min lyst til at stille nærgående og kritiske spørgsmål om landbrugsrådgivningen.

I forhold til dette var vilkårene for mit interview med Professor 1 ganske gode. Jeg kunne gennemføre dette interview uden tolk, jeg fik lov at optage det, og eftersom interviewet fandt sted efter mit feltarbejde i Nghia Trung, løb jeg ingen større risiko ved at stille Professor 1 kritiske spørgsmål om såvel SANREM-projektet som NLU's og landbrugsrådgivningens metoder. Derved opstår imidlertid et andet problem, idet de mere nærgående og kritiske spørgsmål kan medføre, at respondenterne går i forsvarsposition for ikke at tabe ansigt i interviewsituationen. I interviewet med Professor 1 fornemmede jeg i den forbindelse bl.a., at han følte sig truet af mine spørgsmål om

---

¹⁰⁸ Se NLU-ansat 1s afsluttende bemærkning i bilag B2: 8

graden af participation i SANREM-projektet, og at han derfor var mere interesseret i at overbevise mig om, at projektet er partcipatorisk, end at give en neutral vurdering af spørgsmålet.¹⁰⁹

Som nævnt spiller disse interviews en mindre rolle i mine analyser, end jeg forventede, da jeg udførte dem, hvorfor jeg ikke vil uddybe de metodologiske problemer, de er behæftet med.

3.3 Kvantitativ spørgeskemaundersøgelse med bønder i Nghia Trung

Som et led i SANREM-projektet har NLU foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt 306 husstande i Nghia Trung. Efter min ankomst til Ho Chi Minh City fik jeg udleveret og oversat spørgeskemaet (bilag C1) samt den del af dataene, der på det tidspunkt var digitaliseret, dvs. et regneark med 225 tilfældige ud af de i alt 306 besvarelser (bilag C2).¹¹⁰ Desuden har jeg efter min hjemkomst fået tilsendt en rapport med NLU's analyse af spørgeskemaundersøgelsen, som også indeholder en kort beskrivelse af undersøgelsens metodologi.¹¹¹

Som nævnt i afsnit 1.3 har jeg valgt at inddrage data fra denne kvantitative undersøgelse for at teste mine kvalitative analysers generaliserbarhed. I den forbindelse er det imidlertid et problem, at NLU's undersøgelse ikke er tilrettelagt ud fra min erkendelsesinteresse. Det betyder, at det langt fra er alle spørgsmålene i spørgeskemaet, der har relevans for min undersøgelse, og at flere af de relevante spørgsmål er formuleret på en måde, så de ikke giver valide indikationer af mine specifikke konklusioners generaliserbarhed, hvilket vil fremgå af kapitel 4.

Dertil kommer, at beskrivelsen af undersøgelsens metodologi er så kortfattet, at det er svært at vurdere dataenes kvalitet. At der er tale om en videnskabelig undersøgelse udført af forskere fra NLU under vejledning af internationale eksperter tilknyttet SANREM, må i den forbindelse siges at borge for en vis videnskabelig kvalitet. Jeg ser dog bl.a. et potentielt problem i, at undersøgelsen er foregået som et interview, dvs. at der har været repræsentanter for NLU til stede under bøndernes besvarelse af spørgeskemaet. Dette kan således have medført, at respondenterne har pyntet på deres svar for at give det bedst mulige indtryk af sig selv.

Et andet spørgsmål vedrører antallet og fordelingen af respondenter i forhold til community'et. Som vist i bilag C15 svarer de 225 besvarelser, jeg har fået tildelt, til 8,4% af community'ets husstande, hvilket må siges at være en relativt stor andel.¹¹² NLU's rapport tilkendegiver derudover, at udvælgelsen af respondenter er foretaget ved ”*random sampling by wealth ranking*”¹¹³, hvilket betyder, at

---

¹⁰⁹ Bilag B9: 67-82

¹¹⁰ NLU har ikke besvaret mine efterfølgende forespørgsler om at få tilsendt de resterende besvarelser.

¹¹¹ Rapporten (Ha et al., 2006) findes på den vedlagte cd.

¹¹² Set i forhold til fx politiske meningsmålinger. Kvale, 1997: 108

¹¹³ Ha et al., 2006: 2

NLU har sikret, at den indkomstmæssige fordeling af respondenter er repræsentativ for community'et. Som vist i bilag C15 er der imidlertid – uvist af hvilken grund – en underrepræsentation af fattige bønder blandt de 225 besvarelser, jeg har modtaget. Vedrørende etnicitet er der en nogenlunde repræsentativ fordeling af Kinh-, Hoa og Stieng-respondenter. Vedrørende bopæl er der en overrepræsentation af bønder fra hamlet 8, mens især hamlet 7 er underrepræsenteret.¹¹⁴

Dette kapitels pointer om både den kvalitative og den kvantitative undersøgelses metodologiske problemer vil jeg tage højde for i mine analyser i kapitel 4. Desuden vil jeg i kapitel 6 forsøge at give en overordnet vurdering af undersøgelseernes validitet, reliabilitet og generaliserbarhed.

---

¹¹⁴ Bilag C15

4. Analyse

I dette kapitel vil jeg implementere moderniseringsterminologien (afsnit 4.2) og den partcipatoriske terminologi (afsnit 4.3) i to separate analyser af paradigmernes berettigelse i SANREM-projektets vietnamesiske kontekst. Indledningsvis vil jeg dog præsentere en række kontekstuelle forhold, der har relevans for analysen.

4.1 Projektet og dets kontekst

Eftersom dette speciales primære analyseobjekt ikke er selve SANREM-projektet, men dets kontekst, vil jeg i det følgende blot give en kort præsentation af projektet som en del af analysens forståelsesramme.

4.1.1 Agroforestry and Sustainable Vegetable Production in Southeast Asian Watersheds

SANREM-projektet med det ovenstående navn blev indledt i januar 2006 i tre projekt-communities i hhv. Vietnam, Indonesien og Filippinerne og forventes afsluttet i 2009.¹¹⁵ Ifølge projektbeskrivelsen er dets formål at bekæmpe fattigdom og mangel på mad samt at beskytte miljøet i sydøstasiatiske afvandingsområder ved at...

...develop economically viable and ecologically-sound integrated vegetable-agroforestry (VAF) systems to increase farm productivity and income through reliable supply of product, and reduce vulnerability and risks.¹¹⁶

SANREM's hypotese er således, at de lokale bønder vil kunne opnå økonomiske fordele i form af øget produktivitet og mindre sårbarhed i deres landbrug ved at implementere et integreret grøntsags- og skovagerbrugssystem. Samtidig vil systemet være til gavn for miljøet i form af øget biodiversitet, reduceret erosion i bakkede områder samt en mere effektiv udnyttelse af sparsomme naturressourcer. SANREM's foreslåede 'vegetable-agroforestry' (VAF) system indebærer ud over selve kombinationen af grøntsagsdyrkning og skovagerbrug en række andre komponenter, herunder

---

¹¹⁵ Reyes et al., 2005: 21

¹¹⁶ Ibid.: 3

”*drip irrigation*”¹¹⁷ for at imødekomme vandmangel, ”*no-tillage*”¹¹⁸ for bl.a. at øge jordens kvalitet og reducere erosion samt ”*integrated pest management*”¹¹⁹ for at reducere brugen af pesticider. Jeg henviser til projektbeskrivelsen for en nærmere redegørelse for disse komponenter.

SANREM er i skrivende stund i gang med at udvikle dette VAF-system og tilpasse det til de lokale bønders situation og behov i de tre projekt-communities. Denne proces indebærer omfattende forskning i både biologiske, topografiske, markedsmæssige, politiske og socio-økonomiske forhold.¹²⁰ I den forbindelse understreges det i projektbeskrivelsen, at ”[p]articipation by stakeholders will be a top priority in gathering baseline information”¹²¹, og at “[f]armers will be involved in the design of the study”¹²². Dette indikerer, at projektet – selvom det ideologisk set må siges at være et moderniseringsprojekt i kraft af dets fokus på overførsel af landbrugsmetoder til lokale bønder – gør brug af partcipatoriske metoder for at sikre projektets kompatibilitet med lokale forhold.

Derudover har projektet et særskilt fokus på køn og et eksplicit mål om at ”provide mechanisms to improve the socioeconomic well-being of women [...] and to involve them in decisions that concern their welfare.”¹²³

SANREM forsker på nuværende tidspunkt i dette emne, og det er endnu ikke fastlagt, præcis hvordan denne intention skal føres ud i livet. Denne køns-komponent synes imidlertid at have participation som et mål i sig selv, idet hensigten er at bekæmpe kvindeundertrykkelse.

Når VAF-systemet er færdigudviklet, skal det udbredes til bønderne i de tre communities og også gerne til andre, lignende afvandingsområder. Derfor indeholder projektet en ’scaling-up-komponent’, som har til formål at opbygge de tre værtslandes kapacitet til at administrere og udbrede VAF-systemet.¹²⁴ Metodologien i denne komponent er endnu ikke udspecificeret.

4.1.2 Kommunisme og markedsøkonomi

Da jeg udelukkende beskæftiger mig med den vietnamesiske del af SANREM-projektet, vil jeg i dette afsnit give en kort introduktion til landets overordnede politiske og økonomiske situation, før jeg fokuserer på de kontekstuelle forhold, der har mere direkte relevans for min analyse.

Siden Vietnamkrigens afslutning i 1975 og genforeningen af Nord- og Sydvietnam i 1976 har Vietnams politiske struktur været baseret på et kommunistisk, centralistisk etpartisystem. Kommunistpartiet kontrollerer landets politiske proces gennem Nationalforsamlingen, som formelt

---

¹¹⁷ Reyes et al., 2005: 4

¹¹⁸ Ibid.: 4

¹¹⁹ Ibid.: 5

¹²⁰ Ibid.: 11-16

¹²¹ Ibid.: 17

¹²² Ibid.: 17

¹²³ Ibid.: 6

¹²⁴ Ibid.: 7

set er det højeste repræsentative organ. Regeringssystemet er herunder struktureret i administrative enheder på tre niveauer; provinser, distrikter og 'villages'. Udviklings- og landbrugspolitik føres på stats- og provinsniveau under de såkaldte 'Departments of Agriculture and Rural Development', som også har ansvar for landbrugsrådgivningen.

Selvom Vietnam stadig må betegnes som et udviklingsland, er der siden iværksættelsen af en omfattende økonomisk reformproces i 1986 ('Doi Moi') sket en kraftig reduktion af fattigdommen i landet.¹²⁵ Indførelsen af markedsøkonomi, liberaliseringen af landbruget og åbningen for udenlandske investeringer har således medført en markant økonomisk vækst, og liberaliseringsprocessen nåede i januar 2007 en foreløbig kulmination med Vietnams optagelse i WTO. Det økonomiske opsving er imidlertid ikke kommet alle til gode, og fattigdommen er stadig udbredt på landet, herunder primært blandt etniske minoriteter.¹²⁶

4.1.3 Etnicitet, modernisering og migration

Under mit feltarbejde i Nghia Trung er jeg blevet opmærksom på, at etnicitet tilsyneladende spiller en vigtig rolle i forhold til specialets formål. Derfor vil jeg i dette afsnit fokusere på nogle af de problemer, flere iagttagere mener, gør sig gældende i forhold til den vietnamesiske regerings behandling af landets etniske minoriteter.¹²⁷

I bogen *Civilizing the Margins* påpeger antropologen Christopher R. Duncan og de øvrige bidragydere, at mange sydøstasiatiske lande har iværksat særlige udviklingsprogrammer med det formål at modernisere landenes etniske minoriteter, hvis traditionelle kulturer opfattes som primitive og tilbagestående.¹²⁸ Samtidig er formålet med flere af disse moderniseringsprogrammer ifølge Duncan at assimilere og kontrollere de etniske minoriteter: "*In these cases, central governments see assimilation as the key to promoting political unity and national security.*"¹²⁹

Ifølge en anden af bogens bidragydere, antropologen Pamela McElwee, er Vietnam ingen undtagelse. Ud af landets ca. 84 millioner indbyggere udgør de etniske vietnamesere, kaldet Kinh-folket, 87%, mens de sidste 13% er fordelt på 53 officielt anerkendte etniske minoriteter, som hovedsageligt holder til i bjergegnene i det centrale og nordlige Vietnam.¹³⁰ Siden genforeningen af

---

¹²⁵ Ifølge det danske udenrigsministerium

(www.um.dk/da/menu/udenrigspolitik/landefakta/landefaktaasien/vietnam.htm) er andelen af den vietnamesiske befolkning, som lever under fattigdomsgrænsen, faldet fra 58% i 1993 til 17% i 2006

¹²⁶ www.um.dk/da/menu/udenrigspolitik/landefakta/landefaktaasien/vietnam.htm

¹²⁷ Udover McElwee (2004), som jeg henviser til i dette afsnit, beskæftiger bl.a. Evans (1992), Déry (2000) og Hardy (2000) sig med emnet.

¹²⁸ Duncan, 2004: 1

¹²⁹ Ibid.: 9

¹³⁰ McElwee, 2004: 183 og 186

Nord- og Sydvietnam har landets regering forsøgt at inkorporere de etniske minoriteter i det socialistiske samfund ved at undertrykke deres traditionelle levevis gennem omfattende restriktioner og således eliminere *”harmful ”precapitalist” and ”feudal” thoughts among minorities.”*¹³¹

Et for dette speciale vigtigt led i regeringens bestræbelser på at modernisere og assimilere de etniske minoriteter er bekæmpelsen af semi-nomadiske former for svedje- og flyttemarkbrug, som har været meget udbredt blandt disse grupper. Ifølge McElwee opfatter den vietnamesiske regering svedjebrug som en primitiv landbrugsform og som en trussel mod landets skove. Derfor lægger regeringen gennem en række politiske initiativer pres på de etniske minoriteter for at få dem til at drive sedentært landbrug.

En anden strategi, den vietnamesiske regering anvender til at assimilere landets etniske minoriteter, er at forflytte Kinh-folk fra lavtliggende områder til højlandet¹³², *”both to ”help” minorities develop (the official reason), but also to increase the security of highland areas and provide fertile lands to lowland Vietnamese from crowded deltas.”*¹³³ Tilstrømningen af Kinh-folk til disse såkaldte New Economic Zones i områder, der traditionelt har været beboet af etniske minoriteter, er resulteret i store ændringer i det centrale højlands etniske sammensætning og har også medført talrige konflikter om bl.a. jordrettigheder mellem tilflyttere og lokale etniske minoriteter.¹³⁴

I 2001 demonstrerede tusindvis af minoritetsfolk i det centrale højlands provinshovedstæder mod regeringens undertrykkende udviklingspolitik og tilstrømningen af folk fra lavlandet. I den forbindelse hævdede den vietnamesiske regering, at urolighederne var forårsaget af *”reactionary elements”, particularly U.S.-based activists and former wartime opponents*¹³⁵, og protesten har ikke medført reelle ændringer i den ovenfor beskrevne moderniserings- og assimileringspolitik.

4.1.4 Nghia Trung

Flere forhold antyder, at den vietnamesiske regerings ovenfor beskrevne politik over for etniske minoriteter også gør sig gældende i SANREM-projektets vietnamesiske community, Nghia Trung Village, som er beliggende i Binh Phuoc-provinsen i udkanten af det centrale højland.¹³⁶ Før genforeningen i 1976 var området således dækket af skov og fortrinsvis beboet af Stieng-folket,¹³⁷ som nævnes i enkelte passager af Gerald C. Hickeys omfattende etnohistoriske værker *Sons of the*

---

¹³¹ McElwee, 2004: 195

¹³² Ifølge Andrew Hardy ligger der både statslige og individuelle strategier bag denne migration. Se Hardy, 2000.

¹³³ McElwee, 2004: 199

¹³⁴ Ibid.: 200

¹³⁵ Ibid.: 182

¹³⁶ Se bilag A1.

¹³⁷ Ifølge den kvantitative spørgeskemaundersøgelse (bilag C2) er ca. 14% af immigranterne dog ankommet før 1976, ligesom en af mine respondenter, Kinh-bonden Respondent 3, har boet i Nghia Trung siden 1960.

Mountains og *Free in the Forest*. Heraf fremgår det bl.a., at Stieng-folkets traditionelle landbrugsform er svedjebrug, og at de har dyrket forskellige varianter af tør-ris på denne måde.¹³⁸ Desuden fortæller Professor 1 i mit interview med ham, at Stieng-folket traditionelt har suppleret deres svedjebrug med indsamling af mad fra skoven,¹³⁹ hvilket også er et typisk træk ved mange vietnamesiske minoritetsfolk.

Siden genforeningen af Nord- og Sydvietnam har området imidlertid været udsat for massiv immigration, og i dag bor der omkring 12.500 personer – fordelt på 9 'hamlets' – i Nghia Trung. Stieng-folket udgør kun ca. 10% af Nghia Trungs befolkning, mens ca. 74% er Kinh-folk, ca. 10% er kinesere, kaldet Hoa-folk, og resten er fordelt på mindre grupper.¹⁴⁰ De mange tilflyttere har omdannet store skovområder til landbrugsjord,¹⁴¹ og for at beskytte landets skove fra situationer som disse har regeringen udstedt et forbud mod skovrydning.¹⁴² Sammen med den øgede befolkningskoncentration har dette bevirket, at det ikke længere er muligt for Stieng-folket at praktisere deres traditionelle svedjebrug, som er en meget pladskrævende landbrugsform.

Ifølge Tolk 2 har mange Stieng-folk som følge af indvandringen bosat sig i "*small hamlet[s] of ethnic people*"¹⁴³, men det er tvivlsomt, om dette er sket frivilligt og uden regeringens indblanding. Andetsteds kalder Tolk 2 således disse områder for "*ethnic resettlement area[s]*"¹⁴⁴, ligesom en af mine Stieng-respondenter fortæller, at han og hans Stieng-naboer er blevet "*invited by the local government to come and live here, because in the past they lived in the forest.*"¹⁴⁵ Set i lyset af McElwees ovenstående betragtninger er det nærliggende at mistænke regeringen for at have anvendt en vis grad af tvang for at få Stieng-bønderne til at slå sig ned i disse 'ethnic resettlement areas' som et led i sedentariseringspolitikken og for at gøre plads til de immigrerende Kinh-folk.

Uanset i hvilket omfang dette er tilfældet, må det konkluderes, at der i dag ikke er meget tilbage af Stieng-folkets traditionelle levevis som samlere og svedjebrugere. Således driver de i dag, hvor der desuden er indført markedsøkonomi, ligesom community'ets øvrige bønder sedentært, kommercielt landbrug med flerårige afgrøder, fortrinsvis cashew-træer.¹⁴⁶ Som det fremgår af bilag C3, er Stieng-

---

¹³⁸ Hickey, 1982a: 442

¹³⁹ Bilag B9: 450

¹⁴⁰ Denne opregning bygger på både Ha et al., 2006: 5-6 og Bilag C14, som dog afviger en smule fra hinanden.

¹⁴¹ Ha et al., 2006: 5

¹⁴² Gennem mail-korrespondance med min vietnamesiske tolk og forskningsassistent Tolk 2 har jeg fået at vide, at dette er sket i 1990 med 'decision 90/1990/QD-TTg'. Der er tilsyneladende givet dispensation til etniske minoriteter i nogle få år efter forbuddet, men det er for længst ophørt. Både Tolk 2 og jeg selv har uden held forsøgt at finde selve lovteksten både gennem det vietnamesiske miljøministerium og UNDP Vietnam.

¹⁴³ Bilag B2: 21

¹⁴⁴ Bilag B6, #11: 2

¹⁴⁵ Ibid.: 26

¹⁴⁶ Se Ha et al., 2006: 7 for en oversigt over landbrugsproduktionen i Nghia Trung Village.

bønderne dog økonomisk set markant mindre succesfulde end både Kinh- og Hoa-bønderne i området.

4.1.5 Et etnicitetsperspektiv

Pga. etnicitetsproblematikken og det faktum at SANREM-projektet ikke i forvejen beskæftiger sig med den, vil jeg anlægge et etnicitetsperspektiv i min analyse. I mine bestræbelser på at indkredse moderniseringsparadigmets og det partipatoriske paradigmes berettigelse vil jeg således fokusere på de forskelle, der er mellem community'ets største etniske grupper, nemlig Kinh-, Hoa og Stieng-folket. Derved risikerer jeg at overse, dels hvordan andre faktorer som fx indkomst og bopæl adskiller community'et i grupper med forskellige karakteristika, dels de forskelle der måtte være på bønder internt i disse etniske grupper. Pga. den begrænsede plads, jeg har til rådighed, og de i kapitel 3 beskrevne metodologiske begrænsninger har jeg dog måttet afgrænse opgavens sigte, og i den forbindelse har jeg på baggrund af mine oplevelser i og af community'et fundet etnicitetsperspektivet mest relevant.

4.2 Moderniseringsanalyse

Det overordnede formål med denne analyse er at undersøge, hvilken berettigelse moderniseringsparadigmet har for SANREM-projektet i Nghia Trung. Som nævnt i afsnit 2.3 kan moderniseringsparadigmet siges at have en berettigelse, såfremt dets ideologiske og ontologiske forudsætninger er til stede i denne specifikke kontekst. Spørgsmålet om, hvorvidt de ideologiske forudsætninger er til stede, beror på en normativ vurdering af, om SANREM-projektets VAF-system er mere effektivt i forhold til bøndernes konkrete kontekst end bøndernes nuværende landbrugsmetoder. En sådan vurdering er jeg imidlertid – qua min manglende indsigt i landbrug – ikke den rette til at give, og da SANREM jf. afsnit 4.1.1 i forvejen gennemfører talrige undersøgelser for netop at tilpasse VAF-systemet til den lokale kontekst, har jeg valgt at indskrænke min analyse til de ontologiske aspekter.

Det primære formål med denne analyse er således at afprøve moderniseringsparadigmets ontologiske antagelse om mennesket som en rationelt reflekterende, økonomisk aktør på mine respondenters udsagn og derved undersøge, om den stemmer overens med bøndernes faktiske landbrugspraksis. Sekundært vil jeg dog også identificere de forhold i datamaterialet, der har betydning for, hvordan innovationer spreder sig i community'et, og som således er relevante for implementeringen af et eventuelt moderniseringsprojekt i området.

4.2.1 Investering og prioritering

Jeg vil indlede analysen med at betragte de overordnede, strategiske aspekter af bøndernes landbrug og dernæst se nærmere på, hvordan bønderne udvikler deres landbrugsmetoder, og hvordan innovationer spredt sig i community'et. Vedrørende alle disse aspekter af bøndernes landbrug afslører interviewene en markant forskel mellem Kinh- og Hoa-respondenternes adfærd på den ene side og Stieng-respondenternes på den anden. Derfor behandles Stieng-respondenternes udsagn særskilt fra Kinh- og Hoa-respondenternes igennem hele analysen.

4.2.1.1 Kinh- og Hoa-folket

Især Kinh-respondenterne giver i interviewene udtryk for, at de er meget opsatte på at investere i deres landbrug, maksimere deres udbytte og skabe profit. Kinh-bonden Respondent 1 er et godt eksempel på dette. Han var efter eget udsagn meget fattig, da han ankom til Nghia Trung i 1999, men så tog han et lån, ”...invested in crops, and after some difficult years he is now in a good situation.”¹⁴⁷ Han kan selvfølgelig have en interesse i at pynte på sin historie for at fremstå succesfuld, men historien bekræftes af en af mine kontrollører, Kontrollør 1, som forud for interviewet har præsenteret Respondent 1 på netop denne måde.¹⁴⁸ En anden Kinh-bonde, Respondent 12, fortæller en lignende historie om sig selv: “At first he was very poor, so he only bought one plot. Some years later, when he earned money from cashew, he bought another plot...”¹⁴⁹, og i dag hører hans husstand til blandt de mest velhavende i området.¹⁵⁰

Førnævnte Respondent 1 lægger desuden ikke skjul på, at hans mål for fremtiden er at øge produktiviteten og skabe et endnu større overskud bl.a. ved at bruge dette års profit på at investere yderligere i sit landbrug.¹⁵¹ Kinh-bonden Respondent 5 giver udtryk for den samme tilgang: “[H]e harvests and then continues to invest in input for the farming.”¹⁵² Respondent 4, der også er Kinh, men kun har boet i Nghia Trung siden 2002, tilkendegiver et tilsvarende ønske om at investere og gøre sit landbrug mere rentabelt i fremtiden, selvom det betyder, at han og hans familie må lide afsavn i denne lidt svære opstartsperiode: “He says his income is enough. With that money he can invest in his farm, but it is not enough money for consumption, because the cashew is still young. But in the future, it will be better.”¹⁵³ Også den meget fattige Kinh-bonde, Respondent 8, prioriterer investering i landbrug højere end familiens

---

¹⁴⁷ Bilag B6, #1: 10

¹⁴⁸ Ibid.: 2

¹⁴⁹ Bilag B6, #12: 17

¹⁵⁰ Bilag B5

¹⁵¹ Bilag B6, #1: 44 og 46

¹⁵² Bilag B6, #5: 31

¹⁵³ Bilag B6, #4: 28

forbrug: *“The income is not enough for everything; they have a lack of money. It is just enough to invest in farming, but not enough for food.”*¹⁵⁴

De to resterende Kinh-respondenter, Respondent 2 og Respondent 3, giver ikke helt så klare udmeldinger om deres vilje og evne til at investere og skabe profit. Respondent 3 virker forholdsvis beskeden i sine udtalelser om dette, men da hun har drevet gården på egen hånd siden sin skilsmisse i 1985 og alligevel formået at skabe velstand for sig selv og sin familie,¹⁵⁵ antager jeg, at også hun er udstyret med en veludviklet økonomisk sans. Respondent 2s evne til at drive landbrug er kraftigt reduceret, da han lider af en hjertesygdom,¹⁵⁶ hvilket kan forklare, at han ikke udviser helt den samme gejst og foretagsomhed som de øvrige Kinh-respondenter.

De to Hoa-respondenter, Respondent 6 og Respondent 7, fortæller begge, at manglende kapital begrænser deres muligheder for at investere i landbruget.¹⁵⁷ Det samme gør imidlertid flere af Kinh-bønderne, og kigger man på respondenternes ’problem trees’,¹⁵⁸ fremgår det, at samtlige respondenter uanset indkomst og etnicitet oplever manglende kapital som et centralt problem. Interviewene afslører dog også, at begge Hoa-respondenter på trods af førnævnte udsagn investerer i både kunstgødning, sprøjtemidler og kunstvanding¹⁵⁹, og det er også mit indtryk, at deres tilgang til det at drive landbrug er præget af en økonomisk rationalitet meget lig Kinh-bøndernes, hvor investering ofte prioriteres højere end forbrug. Respondent 7, som må betegnes som relativt velhavende, har således ingen luksusgenstande i sit hjem og kun et minimum af møbler, og både han og Respondent 6 bor i forholdsvis beskedne træhuse,¹⁶⁰ hvilket antyder en vis grad af sparsommelighed i deres livsførelse.

Hovedparten af Kinh- og Hoa-respondenterne synes således opsatte på at investere i deres landbrug, maksimere deres profit og ’sætte tæring efter næring’, hvilket giver en overordnet indikation af, at de efterlever en form for økonomisk rationalitet.

4.2.1.2 Stieng-folket

Stieng-respondenterne skiller sig i denne henseende markant ud fra både Kinh- og Hoa-respondenterne – ikke mindst ifølge min tolk og forskningsassistent, Tolck 2, som selv er Kinh. Under mit første interview med en Stieng-respondent (Respondent 9), og umiddelbart efter han har

---

¹⁵⁴ Bilag B6, #8: 9

¹⁵⁵ Bilag B6, #3: 5

¹⁵⁶ Bilag B6, #2: 35

¹⁵⁷ Bilag B6, #6: 11, #7: 11 og 12

¹⁵⁸ Bilag B7

¹⁵⁹ Bilag B6, #6: Seasonal calendar, #7: Seasonal calendar

¹⁶⁰ Bilag B6, #6: 4, #7: 3

forklaret, hvordan manglende kapital forhindrer ham i at investere ret meget i sit landbrug, bryder Tolk 2 således ind med denne kommentar: "*These people often don't invest much money, so they only grow cashew. They just plant the trees and don't invest much in it.*"¹⁶¹ Senere tilføjer hun: "*People here are lazy. That's the truth. They don't want to work a lot, just to play games and visit their friends.*"¹⁶² Hvor jeg hidtil har tolket Kinh- og Hoa-respondenternes udsagn om, at de ikke har nok kapital som et tegn på, at de blot ville ønske, de kunne investere endnu mere, ansporer Tolk 2 mig således til at tolke Respondent 9s og de øvrige Stieng-respondenters tilsvarende udsagn som en bortforklaring, som et forsøg på at skjule at de ikke er så flittige og økonomisk rationelle i deres tilgang til det at drive landbrug som Kinh- og Hoa-bønderne.

I participationsanalysen vil jeg komme ind på, hvad denne episode fortæller om magtforholdet mellem Kinh-folket, Hoa-folket, NLU og myndighederne på den ene side og Stieng-folket på den anden. I forhold til moderniseringsanalysen er det imidlertid mere relevant at undersøge, om den forskel, Tolk 2 påstår, der er mellem de etniske grupper, reelt eksisterer.

Og der er faktisk en række forhold, der antyder, at Stieng-bønderne ikke agerer så økonomisk rationelt, sparsommeligt og profitorienteret som Kinh- og Hoa-bønderne. Fx bor Respondent 9 i et bemærkelsesværdigt flot stenhus og har masser af møbler og luksusgenstande som tv, dvd-afspiller og musikanlæg på trods af hans førnævnte udsagn om, at han ikke har råd til at investere i sit landbrug.¹⁶³ Da Tolk 2 spørger ham, hvorfor han ikke tager et lån og investerer pengene i sit landbrug, svarer han desuden, at "*he doesn't want to*"¹⁶⁴, hvilket står i skarp kontrast til flere af Kinh-bønderne, som netop har brugt lånte penge til at opbygge et rentabelt landbrug. En anden Stieng-respondent, Respondent 10, siger ligeud, at han slet ikke investerer i sit landbrug, fordi han ikke har råd.¹⁶⁵ Det skal retfærdigvis siges, at Respondent 10 er ekstremt fattig; men hans fattigdom kan både tolkes som en konsekvens af, at han ikke har formået at gøre sit landbrug mere rentabelt og som en forklaring på, at han ikke har mulighed for at investere. At hans prioritering kan være anderledes end de økonomiske og sparsommelige Kinh- og Hoa-respondenters, antydes dog af følgende udsagn: "*He wants to have meat and fish but he doesn't have any money.*"¹⁶⁶ Dermed tilkendegiver han implicit, at han, såfremt han havde penge, ville købe kød og fisk (som må betragtes som luksusvarer i et fattigt område langt fra havet som Nghia Trung) i stedet for at investere i sit landbrug. Også Respondent 9

---

¹⁶¹ Bilag B6, #9: 12

¹⁶² Ibid.: 56

¹⁶³ Ibid.: 3

¹⁶⁴ Ibid.: 37 og 63

¹⁶⁵ Bilag B6, #10: 25

¹⁶⁶ Ibid.: 17

prioriterer ifølge Tolk 2s noter fra interviewet mad højere end investering: ”*He says that his income is not enough. It is enough for food, but not for investing in farming...*”¹⁶⁷

Sidstnævnte udsagn er dog behæftet med det forbehold, at Tolk 2s noter kan være påvirket af hendes førnævnte forudindtagede antagelser om, at Stieng-bønderne er dovne og irrationelle – et forbehold, som i princippet også gælder for hendes oversættelse af Stieng-respondenternes svar undervejs i interviewene. Jeg har dog på intet tidspunkt haft en fornemmelse af, at Tolk 2 har fordrejet respondenternes udsagn for at få dem til at stemme overens med hendes egen opfattelse af dem. Desuden er der, som jeg senere vil komme ind på, en af Stieng-respondenterne, Respondent 11, som afviger markant fra Tolk 2s forudindtagede opfattelse, hvilket fremgår tydeligt af både oversættelsen og Tolk 2s egne noter til interviewet.

Både Respondent 13 og Respondent 14, som begge er Stieng, giver udtryk for, at de investerer i kunstgødning og sprøjtemidler, når de har råd til det.¹⁶⁸ Ifølge Respondent 14 er det imidlertid snarere undtagelsen end reglen: ”*They sow the seeds and let the trees to themselves. They don’t invest. Sometimes they will spray chemicals to grow the flowers on the trees.*”¹⁶⁹ Også Respondent 13 synes reelt at investere sjældent, for som han siger: “*When they don’t have enough money for food, how can they invest in farming?*”¹⁷⁰

Respondent 13s husstand er den fattigste i undersøgelsen, men set fra et økonomisk rationelt perspektiv kan det i høj grad siges at være selvforskyldt. Han har således taget et lån, men i stedet for at investere pengene og opbygge et rentabelt landbrug, har han brugt dem på at bygge et relativt luksuriøst hus – og han er stadig tynget af gældsbyrden.¹⁷¹ Han må således siges at have forvaltet sit lån markant anderledes og med mindre økonomisk tæft end fx den førnævnte Kinh-bonde Respondent 1.

Den sidste Stieng-respondent, Respondent 11, synes som nævnt at skille sig ud fra de øvrige. Han investerer både i sprøjtemidler, kunstgødning og kunstvanding, og når han ikke har råd til det, låner han penge til formålet for at undgå, at udbyttet og dermed hans indkomst reduceres.¹⁷² At Respondent 11, hvad angår økonomisk rationalitet og stræben efter profit, synes at ligne Kinh- og Hoa-bønderne mere end de øvrige Stieng-respondenter, vil fremgå endnu tydeligere af de følgende afsnit.

---

¹⁶⁷ Bilag B6, #9: 61

¹⁶⁸ Bilag B6, #13: 30 og seasonal calendar, #14: 23 og seasonal calendar

¹⁶⁹ Bilag B6, #14: 19

¹⁷⁰ Bilag B6, #13: 30

¹⁷¹ Bilag B6, #13: 4, 15 og 42

¹⁷² Bilag B6, #11: 43, 44 og seasonal calendar

Vedrørende investering og prioritering viser de kvantitative data, at Hoa-bønderne i gennemsnit bruger 26% af deres samlede udgifter på investering i landbruget. For Kinh-bønderne er gennemsnittet 20%, mens Stieng-bønderne i gennemsnit investerer 15% af deres samlede udgifter.¹⁷³ På tilsvarende vis anvender Hoa-bønderne gennemsnitligt 88% af de penge, de låner, på at investere i landbrug eller andre forretningsaktiviteter, mens Kinh-bønderne bruger 84% og Stieng-bønderne 72%.¹⁷⁴ Bilag C6 viser, at denne rækkefølge går igen, når det drejer sig om de forskellige etniske gruppers forbrug af gødning, sprøjtemidler, kunstvanding og arbejdskraft. Dog med undtagelse af organisk gødning, som ikke anvendes i særlig stor grad, samt ukrudtsmidler, hvor Stieng-bønderne tilsyneladende bruger mere end Kinh-bønderne.¹⁷⁵

Disse data viser, at der også i en større skala kan spores en forskel på de etniske gruppers flid og investeringsvilje. Stieng-bønderne skiller sig imidlertid ikke så entydigt ud som i de kvalitative interviews. Til gengæld synes Hoa-bønderne at investere markant mere end Kinh-bønderne – en forskel, som ikke fremgår af de kvalitative interviews. Tallene skal desuden ses i lyset af, at Stieng-bønderne i gennemsnit er væsentligt fattigere end både Kinh- og Hoa-bønderne¹⁷⁶ og derfor kan være tvunget til at bruge en større andel af deres udgifter på basale fornødenheder. Igen kan deres fattigdom dog både tolkes som en konsekvens af og som en årsag til, at de ikke investerer så meget som Kinh- og Hoa-bønderne.

4.2.2 Valg af afgrøder

Et vigtigt aspekt af det at drive kommercielt landbrug, som ligger i umiddelbar forlængelse af bøndernes investering og prioritering, er deres valg af afgrøder. Dette valg kan have stor betydning for bøndernes økonomiske succes, da salgspriserne på de forskellige produkter kan være meget svingende. I den forbindelse er der en bemærkelsesværdig forskel i måden, hvorpå Kinh- og Hoa-respondenterne på den ene side og Stieng-respondenterne på den anden forholder sig til disse priser. Eksempelvis fortæller Kinh-bønderne Respondent 1, Respondent 2 og Respondent 3, at de holder øje med priserne på tv,¹⁷⁷ ligesom de alle tre begrundes deres valg eller fravalg af bestemte afgrøder med prisudviklingen.¹⁷⁸ Og da jeg spørger Hoa-bonden Respondent 7, hvordan han beslutter sig for, hvilke afgrøder han vil dyrke, svarer han direkte, at han ”*decides because he watches the prices.*”¹⁷⁹ Faktisk

---

¹⁷³ Bilag C4

¹⁷⁴ Bilag C5

¹⁷⁵ Bilag C6

¹⁷⁶ Bilag C3

¹⁷⁷ Bilag B6, #1: 36, #2: 24, #3: 30

¹⁷⁸ Bilag B6, #1: 11, #2: 12, #3: 7

¹⁷⁹ Bilag B6, #7: 35

giver samtlige Kinh- og Hoa-respondenter udtryk for, at de er meget bevidste om priserne på de forskellige afgrøder, og det er således mit klare indtryk, at de – med mindre andre faktorer som dårlig jordkvalitet eller manglende kapital umuliggør det – vælger deres afgrøder ud fra strategiske overvejelser om, hvilke der vil give den største profit.

I modsætning til dette giver Stieng-respondenterne så godt som aldrig udtryk for, at priserne har betydning for, hvilke afgrøder de dyrker. Respondent 11 er den eneste undtagelse, idet han fortæller, at han har fældet sine kaffetræer, fordi prisen på kaffe er lav.¹⁸⁰ Dermed er han den eneste Stieng-respondent, der overhovedet nævner priserne i interviewene. Han er samtidig den eneste Stieng-respondent, der dyrker andet end cashew, mens samtlige Kinh- og Hoa-respondenter dyrker mere end én afgrøde og derved bliver mindre sårbare over for eksempelvis prisfald og skadedyr. De øvrige Stieng-respondenters forkærlighed for cashew kan muligvis forklares med, at de ikke ved, hvordan man dyrker andre afgrøder; men, som det vil fremgå senere, synes de heller ikke at være specielt interesseret i at lære nye metoder. Hvad angår valg af afgrøder, synes Kinh- og Hoa-respondenterne samt Respondent 11 således igen at agere mere økonomisk rationelt end de øvrige Stieng-respondenter.

På dette område viser de kvantitative data, at Hoa-bønderne i gennemsnit dyrker 1,87 forskellige afgrøder, Kinh-bønderne 1,75 og Stieng-bønderne 1,53.¹⁸¹ Dette antyder, at der, også hvad dette angår, kvantitativt set ikke er større forskel på Stieng- og Kinh-bønderne, end der er på Kinh- og Hoa-bønderne. At i gennemsnit hver anden Stieng-bonde dyrker mere end én afgrøde, kan desuden være en indikation på, at Respondent 11 repræsenterer en større del af Stieng-bønderne, end han udgør af mine respondenter.

4.2.3 Udvikling af landbrugsmetoder

I dette afsnit vil jeg undersøge, hvordan respondenterne forsøger at udvikle og effektivisere deres landbrugsmetoder, samt hvordan de imødekommer eventuelle problemer, der truer med at reducere deres udbytte.

4.2.3.1 Kinh- og Hoa-folket

Kinh- og Hoa-respondenterne synes først og fremmest at forholde sig meget bevidst og beregnende til de faktorer, som påvirker deres udbytte, dvs. vejret, skadedyr, jordens kvalitet, erosion etc. Fx fortæller Kinh-bonden Respondent 1, at en kombination af dårligt vejr og skadedyr har reduceret

---

¹⁸⁰ Bilag B6, #11: 57

¹⁸¹ Bilag C7

dette års peberudbytte til 20% af det normale.¹⁸² På tilsvarende vis beretter Respondent 4, der også er Kinh, om konsekvenserne af erosion: ”*The stream floods in the rainy season and it creates a flood down the sloping fields. This means that he will lose 10 out of 550 trees.*”¹⁸³ Og Hoa-bonden Respondent 6 siger om sin jords kvalitet: “*The soil is too bad because it is alum. [...] Because of the poor quality of the soil, he cannot grow crop plants, only trees like coffee and cashew.*”¹⁸⁴

Endvidere synes der hos Kinh- og Hoa-respondenterne ikke at være langt fra identifikationen af problemerne til mange, ganske fantasifulde forsøg på at løse dem. Kinh-bonden Respondent 1 udtaler i den forbindelse:

The farmers try to invent and solve every problem. [...] They make their own experiences and discuss to find the best solutions or invent machines that can solve the problems. They find their own techniques.¹⁸⁵

Dette udsagn underbygges af, at alle Kinh- og Hoa-respondenter – med undtagelse af Respondent 4, som jeg vil vende tilbage til – forsøger at modvirke erosion på deres marker. Enten ved at grave kanaler, som leder regnvandet væk fra afgrøderne (Respondent 6¹⁸⁶), ved at beholde den naturlige vegetation mellem træerne, hvilket beskytter jorden og samtidig udgør føde til eventuelle husdyr (Respondent 12¹⁸⁷ og Respondent 7¹⁸⁸), ved at plante særlige planter for at holde på jorden (det har Respondent 8 i sinde at gøre¹⁸⁹) eller en kombination af disse metoder (Respondent 1¹⁹⁰, Respondent 2¹⁹¹ og Respondent 3¹⁹²). I den forbindelse er det også interessant at betragte, hvordan nogle af disse metoder ud over at modvirke erosion medfører positive ’spin-offs’ i form af føde til husdyr eller i Respondent 3s tilfælde et decideret ”*second income*”¹⁹³ i form af ananas, fordi hun bruger ananasplanter til at holde på jorden. Kinh-bonden Respondent 5s jord er flad, og derfor er hans metode til at modvirke erosion anderledes end de andres. Alligevel er der også her et positivt ’spin-off’, nemlig ekstra gødning til jorden:

---

¹⁸² Bilag B6, #1: 8, 11 og 47

¹⁸³ Bilag B6, #4: 34

¹⁸⁴ Bilag B6, #6: 26

¹⁸⁵ Bilag B6, #1: 18 og 19

¹⁸⁶ Bilag B6, #6: 56

¹⁸⁷ Bilag B6, #12: 15

¹⁸⁸ Bilag B6, #7: 45

¹⁸⁹ Bilag B6, #8: 37

¹⁹⁰ Bilag B6, #1: 52, #3: 37

¹⁹¹ Bilag B6, #2: Problem tree, #3: 37

¹⁹² Bilag B6, #3: 33

¹⁹³ Ibid.: 38

There is no problem with soil erosion. He knows how to solve it. He keeps the leaves on the ground. It decreases soil erosion. His land is flat. The leaves protect the soil and at the same time work as fertilizer. He collects the leaves around the trees.¹⁹⁴

Kinh- og Hoa-respondenternes bestræbelser på at effektivisere deres landbrugsmetoder begrænser sig imidlertid ikke til bekæmpelse af erosion, men kommer også til udtryk i andre avancerede landbrugsmetoder. Fx anvender de fleste 'intercropping-teknikker', dvs. de planter forskellige afgrøder imellem hinanden og opnår derigennem en række synergieffekter og en bedre udnyttelse af jorden. Respondent 5 må i den forbindelse siges at være en af de mest avancerede, idet han kombinerer hele fire forskellige afgrøder på sit forholdsvis beskedne jordareal.¹⁹⁵ Respondent 4 udnytter blot, at hans cashew-træer endnu ikke er fuldt udvoksede og planter majs og kassava imellem dem, mens der stadig er plads til det.¹⁹⁶ Kunstvanding er en anden disciplin, som de, der har mulighed og brug for det, praktiserer enten vha. en pumpe som fx Respondent 1¹⁹⁷ eller vha. kanaler som fx Respondent 5.¹⁹⁸

At Kinh og Hoa-respondenterne på denne måde reflekterer over de faktorer, der har betydning for deres udbytte, og prøver at begrænse problemerne og udnytte potentialerne, er helt i overensstemmelse med Rogers' og Barths antagelser om mennesket som en økonomisk rationel, profitmaksimerende aktør. Det er imidlertid ikke ensbetydende med, at disse bønder altid har den fornødne viden eller opfindsomhed til reelt at løse deres problemer. Fx ved Respondent 4 ikke, at han kan gøre noget for at reducere erosion. Undervejs i interviewet får han dog et par gode råd af mine medfølgende kontrollører, Kontrollør 2 og Kontrollør 1:

Kontrollør 2: You should plant grass or small trees to protect the soil.

Tolk 2: [Respondent 4] did not know about this method and asks where he can buy the grass.

Kontrollør 2 tells him, and he says that he will try to apply.

[...]

Tolk 2: Kontrollør 1 tells him about another way to plant his cashew trees. He says he should plant them in a triangle in order to avoid the trees from falling in strong wind.¹⁹⁹

Respondent 4 tager således det første råd til efterretning. Det andet kan han ikke gøre brug af foreløbig, da han ikke umiddelbart står over for at skulle plante nye træer; men netop fordi han

---

¹⁹⁴ Bilag B6, #5: 35

¹⁹⁵ Bilag B6, #5: 5

¹⁹⁶ Bilag B6, #4: 7

¹⁹⁷ Bilag B6, #1: 52

¹⁹⁸ Bilag B6, #5: 32

¹⁹⁹ Bilag B6, #4: 36, 37 og 39

virker interesseret i at løse sine problemer og forbedre sine metoder med profitmaksimering for øje, virker det sandsynligt, at han også ville forsøge sig med Kontrollør 1s forslag, hvis han havde mulighed for det. I afsnit 4.2.4 vil jeg komme ind på, hvordan landbrugsmetoder udbredes i community'et. Allerede her vil jeg dog fremføre den pointe, at Kinh- og Hoa-respondenternes stræben efter profit ikke blot gør dem initiativrige og opfindsomme, men også modtagelige for råd og informationer fra andre. Følgende udsagn fra Hoa-bonden Respondent 6 understreger denne pointe: *“He needs more information. Information is very necessary for farming. He needs the knowledge, and if it is good, he will apply.”*²⁰⁰

4.2.3.2 Stieng-folket

Overordnet set er der ikke meget i interviewene med Stieng-respondenterne, der tyder på, at de deler denne stræben efter at effektivisere deres landbrugsmetoder og løse deres problemer. I disse interviews fokuserer respondenterne således slet ikke i samme grad på de faktorer, der påvirker deres udbytte, endside på, hvordan de kan bekæmpe problemerne og udnytte potentialerne. Fx svarer Respondent 9, da jeg spørger til kvaliteten af hans jord, at han *“doesn't know about this. Only engineers know about this.”*²⁰¹ Denne udtalelse står i skarp kontrast til Kinh- og Hoa-respondenterne, hvoraf alle, jeg spørger om emnet, har en mening om deres jords kvalitet. Ifølge Respondent 9, derimod, kan bønder ikke forventes at have indsigt i emnet, og han synes heller ikke at være interesseret i, hvilken betydning jordkvaliteten har for hans udbytte.

Respondent 9 genkender dog problemet med erosion, da jeg spørger direkte til det, men han har ikke forsøgt at løse det: *“Yes, sometimes the rain washes out fertilizer and the trees fall down. But he didn't do anything about this problem.”*²⁰² Tilsvarende siger Respondent 14, at hun og hendes mand ikke har gjort noget for at modvirke erosion, fordi de ikke ved, hvad de skal gøre.²⁰³ Til forskel fra Kinh- og Hoa-respondenterne er der således ingen af Stieng-respondenterne, der har forsøgt at løse erosionsproblemet og ingen, der anvender 'intercropping-teknikker'. Respondent 10 er ingen undtagelse: *“He does nothing to his field but sow the seeds. The trees grow up themselves.”*²⁰⁴

Respondent 9 lægger i interviewet ikke skjul på, at han ikke ved ret meget om landbrug, men da jeg spørger ham, om han gerne vil vide mere, svarer han undvigende, at han ikke kan bruge informationer fra hverken rådgivningssystemet eller tv, fordi han ikke har råd til at implementere

---

²⁰⁰ Bilag B6, #6: 34

²⁰¹ Bilag B6, #9: 26

²⁰² Ibid.: 24

²⁰³ Bilag B6, #14: 35

²⁰⁴ Bilag B6, #10: 25

dem.²⁰⁵ Skønt Respondent 9 ikke hører til de fattigste bønder i området, vil jeg ikke afvise, at manglende kapital kan være en hindring for hans muligheder for at implementere visse metoder. Alligevel ser jeg en signifikant afvigelse fra Kinh- og Hoa-respondenterne i det faktum, at Respondent 9 ikke svarer bekræftende på spørgsmålet om, hvorvidt han ønsker at vide mere om landbrug. Respondent 10 siger tilsvarende: ”[I]t is very easy to grow up cashew trees, and everyone around here knows how. So there is no need to ask anyone.”²⁰⁶ Med undtagelse af Respondent 11, synes alle Stieng-respondenterne at være mindre interesseret i at tilegne sig viden og effektivisere deres metoder end Kinh- og Hoa-respondenterne.

Respondent 11 er således igen en undtagelse, idet han synes mere opsat på at forbedre sine metoder og løse sine problemer. Fx oplever han af og til, hvordan hans cashewtræer mister blomsterne, fordi der efter hans udsagn er salt i regnen. Uanset at denne diagnose videnskabeligt set er meget tvivlsom, er det påfaldende, at Respondent 11 har udvist initiativ og forsøgt at løse problemet ved at dække træerne til, om end uden held.²⁰⁷ I forhold til de øvrige Stieng-respondenter synes Respondent 11 samtidig anderledes positivt indstillet over for råd og informationer, hvilket bl.a. fremgår af, at han med held har implementeret metoder, han har lært fra et rådgivningsmøde:

In a meeting arranged by the farmers' association, he recognized that the methods they suggest are good. He tried to apply them, and they worked. For example, he applied fertilizer, and it had a good result.

He discussed with his neighbour, that if they apply the knowledge in the right way, they will have a high yield.²⁰⁸

Igen er det værd at bemærke, at et højt udbytte er det eksplicitte formål med at implementere den nye viden, hvilket underbygger min pointe om, at det netop er en økonomisk rationel stræben efter profitmaksimering, der gør Respondent 11 modtagelig over for råd og informationer om landbrug.

For at finde et kvantitativt udtryk for hvor effektive de forskellige etniske gruppers landbrugs-metoder er, har jeg i bilag C7 sammenholdt bøndernes indkomst fra landbrug med deres jordareal. Denne analyse viser, at Hoa-bønderne i gennemsnit har en indtjening på ca. 13,8 mio. VND/ha./år, mens Kinh-bønderne tjener ca. 14,8 mio. VND/ha./år og Stieng-bønderne ca. 10,4 mio.

---

²⁰⁵ Bilag B6, #9: 34 og 35

²⁰⁶ Bilag B6, #10: 21

²⁰⁷ Bilag B6, #11: 23 og 24

²⁰⁸ Ibid.: 20 og 21

VND/ha./år.²⁰⁹ Det antyder, at Kinh- og Hoa-bønderne generelt er mere effektive end Stieng-bønderne; dog med det forbehold, at Stieng-bøndernes jord kan være af dårligere kvalitet end de øvrige bønders.²¹⁰

4.2.4 Diffusion af innovationer

Med disse betragtninger om respondenternes mere eller mindre økonomisk rationelle adfærd in mente vil jeg nu undersøge, hvordan landbrugsmetoder udbredes i community'et.

4.2.4.1 Kinh- og Hoa-folket

Kinh- og Hoa-respondenterne søger og modtager informationer om landbrugsmetoder fra en række kilder; bl.a. gennem forskellige foreninger og organisationer. En af disse er 'farmers association', som er en form for landboforening, der bl.a. afholder møder, hvor deltagerne informeres om og diskuterer landbrugsmetoder. Kinh-bønderne Respondent 1, Respondent 2 og Respondent 12 er alle medlem af 'farmers' association'²¹¹, og sidstnævnte siger direkte, at han har tilegnet sig megen viden fra disse møder, samt at han anser foreningen for at være en pålidelig informationskilde: *"He can believe in the knowledge from the farmers' association. This is basic knowledge, he can apply it, and it is the right knowledge."*²¹²

Hoa-bønderne Respondent 6 og Respondent 7 er ligeledes begge medlem af 'farmers' association', og de tilføjer, at de typisk går til møder to-tre gange om året.²¹³ Respondent 6 er desuden medlem af 'old people's association'. Han siger, at han pga. manglende kapital nogle gange har svært ved at implementere de metoder, han lærer fra foreningerne, men det afholder ham ikke fra at deltage i møderne.²¹⁴

Kinh-bønderne Respondent 4 og Respondent 5 er ikke medlem af 'farmers' association', men deltager i foreningens møder.²¹⁵ Desuden er Respondent 5 medlem af en anden organisation, 'Dai Hung Thinh Cooperative', som bl.a. arrangerer studieture, hvorigennem deltagerne lærer landbrugsmetoder fra andre provinser.²¹⁶ Respondent 3 er medlem af den såkaldte 'women's association', hvor hun ligeledes får informationer om nye landbrugsmetoder.²¹⁷

---

²⁰⁹ Bilag C7

²¹⁰ Ifølge NLU-ansat 1 fra NLU har mange Stieng-bønder solgt den bedste jord til immigranterne. Se bilag B2: 8.

²¹¹ Bilag B6, #1: 26, #2: 30, #12: 19

²¹² Bilag B6, #12: 19 og 27

²¹³ Bilag B6, #6: 36 og 40, #7: 50

²¹⁴ Bilag B6, #6: 40

²¹⁵ Bilag B6, #4: 18, #5: 39

²¹⁶ Bilag B6, #5: 18 og 38

²¹⁷ Bilag B6, #3: 25

Blandt Kinh- og Hoa-respondenterne er det således kun Respondent 8, der ikke tilegner sig viden om landbrugsmetoder fra nogen forening eller organisation. Hvor flere af de øvrige giver udtryk for, at de med jævne mellemrum bliver indkaldt til møder, siger Respondent 8 således, at ingen har inviteret ham, fordi han bor så afsides.²¹⁸ På trods af at foreningerne synes at nå ud til en stor del af community'et, tyder denne bemærkning altså på, at der kan være et problem i forhold til de bønder, der bor i community'ets yderområder.

En anden kilde til information om landbrugsmetoder er det officielle rådgivningssystem, der bl.a. afholder kurser, workshops og møder. Kinh-bønderne Respondent 1, Respondent 3 og Respondent 5 deltager tilsyneladende problemfrit i rådgivningssystemets aktiviteter,²¹⁹ og Respondent 3 udtaler i den forbindelse, at hun er *”very happy about this training.”*²²⁰ Kinh-bonden Respondent 2 har deltaget i et rådgivnings-kursus, men da han er analfabet, forstår han ikke undervisningen og går derfor ikke til flere kurser.²²¹ Dette antyder, at rådgivningen kan have et problem i forhold til at nå ud til de dårligst uddannede bønder, fordi de fokuserer for meget på skriftlige undervisningsmetoder. Respondent 2 bekræfter i den forbindelse, at han ville deltage i kurserne, hvis underviserne demonstrerede landbrugsmetoderne.²²²

Kinh-bønderne Respondent 4 og Respondent 8 siger begge, at de ikke bliver inviteret til rådgivningssystemets aktiviteter, fordi de bor for langt fra 'hamlet 3'²²³, og det samme kan tænkes at være årsagen til, at Hoa-bonden Respondent 6, som også bor meget afsides, ikke er blevet inviteret.²²⁴ At dømme ud fra mine interviews synes det officielle rådgivningssystem således at have en mindre rækkevidde end foreningerne, når det gælder de afsidesliggende husstande.

Kinh-bonden Respondent 1 og Hoa-bonden Respondent 7 giver eksempler på, at de aktivt har opsøgt rådgivningssystemet for at få råd og vejledning. Respondent 7 besøger en rådgiver, som bor i nærheden, og modtager information, som han efterfølgende deler med de øvrige bønder i sin 'hamlet'.²²⁵ Respondent 1 beskriver en specifik situation, hvor han havde brug for hjælp til at bekæmpe et skadedyr, hvorfor han *”contacted the extension service about the pest, and they gave him some helpful advice.”*²²⁶

---

²¹⁸ Bilag B6, #8: 14

²¹⁹ Bilag B6, #1: 29 og 31, #3: 16, #5: 15, 16 og 39

²²⁰ Bilag B6, #3: 16

²²¹ Bilag B6, #2: 32

²²² Ibid.: 33 og 34

²²³ Bilag B6, #4: 18, #8: 14

²²⁴ Bilag B6, #6: 37

²²⁵ Bilag B6, #7: 52

²²⁶ Bilag B6, #1: 22

Ud over foreningerne og rådgivningssystemet udgør også tv en vigtig kilde til information om landbrugsmetoder for Kinh- og Hoa-respondenterne. Både de to landsdækkende kanaler VTV1 og VTV3 samt Binh Phuoc-provinsens lokale BPTV sender således regelmæssigt programmer om landbrugsmetoder, og både Respondent 3, Respondent 4, Respondent 5, Respondent 6, Respondent 7 og Respondent 12 siger direkte, at de henter viden om landbrug fra disse.²²⁷ I de to første interviews med Kinh-bønderne Respondent 1 og Respondent 2 berører jeg ikke dette emne, men eftersom de bruger tv til at holde sig opdateret om prisen på de forskellige afgrøder, er det sandsynligt, at de også lærer landbrugsmetoder fra tv-programmer. Dermed er Kinh-bonden Respondent 8 sandsynligvis den eneste, der ikke bruger disse programmer som informationskilde, da han ikke ejer noget tv. I stedet lytter han til to landsdækkende radiokanaler, men de fokuserer ikke på metoder, der er relevante for hans landbrug.²²⁸

Kinh-bonden Respondent 12 giver imidlertid udtryk for, at heller ikke tv-programmerne altid er relevante for hans specifikke situation.²²⁹ Netop derfor er det interessant, at et program på BPTV har et indbygget 'bottom-up-aspekt', idet seerne har mulighed for at ringe til programmet og få deres spørgsmål besvaret af eksperter. Respondent 3 siger, hun er for genert til at kontakte programmet²³⁰ og har i øvrigt så mange andre informationskilder, at hun næppe har brug for det, men Respondent 7 giver udtryk for, at han flere gange har ringet til programmet og fået anvendelige råd: *"Whenever he needs, he will call the program. The program is a very good help."*²³¹

Den for Kinh- og Hoa-respondenterne vigtigste kilde til information om landbrugsmetoder synes dog at være deres personlige netværk, hvilket jf. afsnit 2.1.1.1 er helt i overensstemmelse med Everett Rogers' antagelser. Med undtagelse af Hoa-bonden Respondent 6, som bor meget afsondret og har langt til nærmeste nabo,²³² giver Kinh- og Hoa-respondenterne således talrige eksempler på, hvordan de diskuterer landbrugsmetoder med deres naboer, familie og venner, hvordan de spørger dem til råds, og hvordan de deler deres egne erfaringer med dem. Flere af disse respondenter bekræfter desuden, at denne form for videndeling er et udbredt fænomen. Fx siger Respondent 1: *"When farmers in this region see successful farmers they ask for advice."*²³³ Om sin egen 'hamlet' siger

---

²²⁷ Bilag B6, #3: 17-20, #4: 20, #5: 22, #6: 29-30, #7: 26-31, #12: 21

²²⁸ Bilag B6, #8: 11 og 12

²²⁹ Bilag B6, #12: 22

²³⁰ Bilag B6, #3: 23

²³¹ Bilag B6, #7: 31

²³² Bilag B6, #6: 29

²³³ Bilag B6, #1: 49

Respondent 3 desuden: “*The community is very close, they group together, work together, have meetings, discuss together about which technology they should use.*”²³⁴ Det samme gælder ifølge Respondent 5 for det område, han bor i: “*In this area they work together to know how to solve problems and share knowledge.*”²³⁵

I den forbindelse er det imidlertid vigtigt at notere sig, at bønderne ifølge Tolk 2 ofte bor i afgrænsede områder sammen med folk af samme etnicitet.²³⁶ Dette er tilfældet for flere af mine respondenter, hvoraf nogle endda mere specifikt har slået sig ned sammen med folk af samme geografiske herkomst.²³⁷ Fx bor der i Respondent 5s område primært bønder fra Mekong-deltaet,²³⁸ og tilsvarende siger Respondent 7: “*He is from Dong Nai like the other people in this area.*”²³⁹ Det antydes endvidere af de ovenstående citater, at videndelingen primært finder sted inden for disse fællesskaber, og det er dermed tvivlsomt, om landbrugsmetoder spredt sig via personlige netværk imellem disse områder.

Skønt Kinh- og Hoa-bønderne generelt synes åbne for nye landbrugsmetoder qua deres stræben efter effektivisering og profitmaksimering, kan jeg ud fra interviewene identificere enkelte faktorer, der peger på, at disse respondenter alligevel kan karakteriseres forskelligt i forhold til Rogers’ ’adopter categories’ (jf. afsnit 2.1.1.1). Kinh-bonden Respondent 1s tidligere nævnte udsagn om, at han og hans venner forsøger at opfinde nye teknikker og maskiner, der kan løse deres problemer,²⁴⁰ indikerer, at han er innovativ og dermed kan betegnes som en ’innovator’. Desuden er han villig til at investere i peber på trods af, at han opfatter det som en meget risikabel afgrøde.²⁴¹ Denne villighed til at tage en risiko er ifølge Barth kendetegnende for en ’entreprenør’ (jf. afsnit 2.2.3) og peger således også på, at Respondent 1 hører til i den første ’adopter-kategori’. Kinh-bonden Respondent 5s mange avancerede landbrugsmetoder og det faktum, at han henter viden og informationer fra andre provinser gennem sine ture med ’Dai Hung Thinh Cooperative’, placerer også ham i ’innovator-kategorien’. Derudover synes både Respondent 1 og Mr Suong at være meningsdannere i deres respektive områder. Således har Respondent 1 ry for at være “*the good farmer*”²⁴², og han rådgiver efter eget udsagn mange andre Kinh-bønder.²⁴³ Det samme gælder

---

²³⁴ Bilag B6, #3: 26

²³⁵ Bilag B6, #5: 37

²³⁶ Bilag B6, #6: 59

²³⁷ Dette kan også hænge sammen med, at regeringen i visse tilfælde har forflyttet folk og placeret dem i specifikke områder. Fx Kinh-bonden Respondent 3 (bilag B6, #3: 56).

²³⁸ Bilag B6, #5: 56

²³⁹ Bilag B6, #7: 40

²⁴⁰ Bilag B6, #1: 18 og 19

²⁴¹ Ibid.: 13 og 46

²⁴² Ibid.: 2

²⁴³ Ibid.: 49 og 51

tilsyneladende for Respondent 5, eftersom ”[m]any people listen to his advice.”²⁴⁴ At meningsdannerne i et samfund er innovative, tyder ifølge Rogers på, at samfundet er moderne og dermed relativt åbent for innovationer.

I modsætning til Respondent 1 og Respondent 5 synes fx Kinh-bonden Respondent 8 at være en ’follower’,²⁴⁵ idet han tilsyneladende foretrækker at implementere landbrugsmetoder, der har vist sig effektive hos andre bønder: ”If other farmers are successful, he listens to them, sees how they do and applies to his own field.”²⁴⁶ Derudover forklarer Hoa-bonden Respondent 7, at meget af den teknologi, han anvender, stammer fra de større landbrug.²⁴⁷ Det indikerer, at Respondent 7 er en ’follower’, og at meningsdannerne ofte er bønder med store landbrug. Dette skyldes sandsynligvis, at de større bønder har bedre mulighed for at eksperimentere med ny teknologi, fordi de ikke er så sårbare over for eventuelle fejlsatsninger.

Kinh- og Hoa-bønderne må overordnet set siges at have relativt gode muligheder for at tilegne sig viden om landbrugsmetoder, og som dette afsnit viser, gør de flittigt brug af dem. I den forbindelse ønsker jeg at fremføre en sidste pointe, som drejer sig om måden, hvorpå disse bønder forholder sig til de modtagne informationer. Helt i overensstemmelse med Rogers’ og Barths ontologiske antagelser synes Kinh- og Hoa-respondenterne nemlig at have et bevidst, kritisk forhold til de råd og informationer om landbrugsmetoder, de modtager fra de forskellige kilder. Kinh-bonden Respondent 4 er et godt eksempel på dette: ”[H]e follows the programs he sees and asks his neighbour every day. And if he is successful, he will continue with these methods.”²⁴⁸ Af dette udsagn fremgår det således, at Respondent 4 først tilegner sig viden om landbrugsmetoder fra tv-programmerne eller sine naboer, dernæst afprøver metoderne i praksis og betragter deres effekt, før han endeligt beslutter sig for at anvende eller forkaste dem. Denne proces forløber dermed i store træk, som Rogers jf. afsnit 2.1.1.1 antager. På samme måde vurderer Kinh-bonden Respondent 12 sine naboers råd ud fra sin egen kritiske sans:

---

²⁴⁴ Bilag B6, #5: 42

²⁴⁵ Jeg mener ikke, det på baggrund af mine interviews er forsvarligt at give en nærmere bestemmelse af, hvilken specifik adopter-kategori, Respondent 8 tilhører.

²⁴⁶ Bilag B6, #8: 13

²⁴⁷ Bilag B6, #7: 33

²⁴⁸ Bilag B6, #4: 23

When he has time, he and some of his friends meet. They discuss about the way they grow the trees and apply fertilizer, when to do it etc. When he comes back home, he knows who is right or wrong, and he will decide for himself how to do the farming.²⁴⁹

Hoa-bonden Respondent 6 forholder sig på tilsvarende vis kritisk til reklamer for eksempelvis kunstgødning eller sprøjtemidler og afprøver produkterne: ”[H]e watches an advertisement and tries to apply, but if it doesn't work he will not continue to apply it. He has tried many different products.”²⁵⁰

4.2.4.2 Stieng-folket

Hos Stieng-respondenterne synes der ikke at være en tilsvarende strøm af informationer om landbrugsmetoder hverken fra eksterne kilder eller imellem bønderne. Den eneste Stieng-respondent, der i interviewene nævner, at han er medlem af en forening eller organisation, er Respondent 11, som er medlem af 'farmers' association'. Jeg har imidlertid ikke spurgt hver enkelt respondent direkte, om han eller hun er medlem, hvorfor jeg ikke kan udelukke, at nogle af de øvrige Stieng-respondenter også deltager i foreninger eller organisationer.

På nær Respondent 10 har alle Stieng-respondenterne deltaget i rådgivningssystemets kurser og møder, men at dømme ud fra interviewene har disse ikke kastet megen brugbar information af sig. Respondent 9 har deltaget i et enkelt kursus, men kan – skønt hans husstand vurderet ud fra indkomst pr. person tilhører middelklassen²⁵¹ – ikke implementere metoderne pga. manglende kapital. Selvom han ofte bliver inviteret, deltager han ikke længere i rådgivningens aktiviteter, da han ikke føler, han kan lære mere derfra.²⁵² Jf. afsnit 4.2.4.1 siger Hoa-bonden Respondent 6 netop, at han ikke altid har råd til at implementere de metoder, der informeres om i 'farmers' association' og 'old people's association'. I forhold til Respondent 9 er der dog den væsentlige forskel, at Respondent 6 deltager i disse møder alligevel.

Stieng-bonden Respondent 13 har også deltaget i rådgivningsaktiviteter – ifølge Tolck 2s første oversættelse mange gange, men ifølge hendes noter kun en enkelt gang²⁵³ – men heller ikke han har råd til at implementere teknologien.²⁵⁴ Respondent 14 deltager ikke, fordi hun er analfabet, men hun

---

²⁴⁹ Bilag B6, #12: 26

²⁵⁰ Bilag B6, #6: 32

²⁵¹ Bilag B5

²⁵² Bilag B6, #9: 30 og 47

²⁵³ Bilag B6, #13: 33 hhv. 51

²⁵⁴ Ibid.: 33

siger, hendes mand deltager en gang om året og lærer at anvende kemikalier.²⁵⁵ Da jeg spørger Respondent 14, om hun ville deltage i et træningsprogram om grøntsagsdyrkning,²⁵⁶ hvis hun blev tilbudt det, svarer hun igen negativt: ”*No, because she doesn’t know how to read or write. Her husband would also not go, because it is very difficult to learn about this.*”²⁵⁷

Respondent 11 tilkendegiver som den eneste Stieng-respondent direkte, at han har fået et brugbart udbytte af sin deltagelse i rådgivningssystemets aktiviteter, hvilket jeg berørte i afsnit 4.2.3.2. At han ved den lejlighed afprøvede de foreslåede metoder og vurderede deres effekt, antyder, at han ligesom Kinh- og Hoa-respondenterne forholder sig kritisk til de informationer, han modtager.

De eneste Stieng-respondenter, jeg med sikkerhed ved ejer et tv, er Respondent 9 og Respondent 13. De siger begge ganske kort, at de ser rådgivningsprogrammer på tv, men ikke kan anvende de foreslåede metoder, fordi de ikke har råd til det.²⁵⁸

Stieng-respondenterne synes heller ikke i samme grad som Kinh- og Hoa-respondenterne at udnytte deres personlige netværk til udbredelse og diskussion af landbrugsmetoder. De siger alle, at de kigger på, hvad deres naboer gør, men de taler tilsyneladende ikke ret meget om det. Respondent 9 udtaler i den forbindelse, at han ikke hjælper andre bønder med noget, fordi han ikke selv har forstand på landbrug.²⁵⁹ Senere siger han dog, at han ”*discusses about farming with his friends when they are drinking coffee or playing games.*”²⁶⁰ Her er det bemærkelsesværdigt, at diskussionen om landbrug tilsyneladende er sekundær i forhold til det sociale samvær – til forskel fra Kinh- og Hoa-respondenterne, som kun omtaler deres venner og naboer i forbindelse med videndeling og diskussion af landbrugsmetoder. Som nævnt i afsnit 4.2.3.2 spørger Respondent 10 ikke sine naboer til råds om cashew-dyrkning, fordi det ifølge ham selv er så nemt, at alle ved, hvordan man gør.²⁶¹ Og da Tolck 2 spørger Respondent 13, hvad han gør, hvis han mangler viden, svarer han: ”*He doesn’t know whom to ask.*”²⁶² Respondent 14 siger ligesom de øvrige, at hun og hendes mand kigger på, hvad andre gør, men at ”*[e]verybody has their own field and they all work for themselves.*”²⁶³

---

²⁵⁵ Bilag B6, #14: 24-26

²⁵⁶ Fordi SANREM-projektets VAF-system indebærer dyrkning af grøntsager.

²⁵⁷ Bilag B6, #14: 41

²⁵⁸ Bilag B6, #9: 35, #13: 37

²⁵⁹ Bilag B6, #9: 17

²⁶⁰ Ibid.: 31

²⁶¹ Bilag B6, #10: 21

²⁶² Bilag B6, #13: 29

²⁶³ Bilag B6, #14: 28

Respondent 11 beskriver dog som tidligere nævnt, hvordan han efter et rådgivningskursus ”*discussed with his neighbour, that if they apply the knowledge in the right way, they will have a high yield.*”²⁶⁴ Dermed kan han også i denne henseende siges at skille sig ud fra de øvrige Stieng-respondenter.

Både Respondent 10 og Respondent 13 nævner imidlertid, at der i deres respektive områder eksisterer en form for samarbejdsgruppe bestående af Stieng-bønder: ”*They group together and help each other with farming. They go from house to house, and they also learn knowledge from each other.*”²⁶⁵ Interviewene indeholder desværre ikke yderligere oplysninger om dette samarbejde, som potentielt set kan være et velfungerende forum for diskussion af nye og mere effektive landbrugsmetoder. Jeg tvivler dog på, at det reelt er tilfældet ud fra den betragtning, at hvis disse samarbejdsgrupper er et udbredt fænomen, som udgør en væsentlig kilde til landbrugsviden for Stieng-bønderne, ville respondenterne sandsynligvis have fokuseret mere på dem i interviewene.

Som beskrevet i afsnit 4.2.4.1 synes der blandt Kinh- og Hoa-respondenterne at være en vis tendens til, at bønderne bor opdelt efter etnicitet og herkomst, og at landbrugsmetoder fortrinsvis spreder sig inden for disse fællesskaber. På samme måde bor de fleste af Stieng-respondenterne i områder, hvor der kun bor Stieng-folk, men det gælder for dem alle, at der ikke er langt til det nærmeste Kinh-område. Set fra et moderniseringsperspektiv – og på baggrund af en normativ antagelse om, at Kinh-bønderne i de fleste tilfælde er mere succesfulde bønder end Stieng-bønderne – kunne Stieng-bønderne have gavn af at lære nogle af Kinh-bøndernes landbrugsmetoder. Derfor har jeg i interviewene med Stieng-respondenterne forsøgt at indkredse, i hvilken udstrækning dette foregår.

I den forbindelse forklarer Tolk 2, at Stieng-folket er sky: ”*Stieng people don't talk to Kinh people about farming. This is normal. They are very shy. They don't want to open up.*”²⁶⁶ Interviewene viser tilsvarende, at ingen af Stieng-respondenterne taler med Kinh-bønder om landbrug. Respondent 9 begrundet det med, at ”[h]e doesn't know them and doesn't want to ask”²⁶⁷, mens Respondent 10 forklarer, at ”[b]ecause he is ill, he cannot go out and see what Kinh people do.”²⁶⁸ Respondent 10 er forholdsvis gammel og svagelig, men efter min vurdering er det absolut ikke fysisk umuligt for ham at besøge de Kinh-bønder, der bor blot få hundrede meter fra hans hjem. Det indikerer, at sygdom ikke er den væsentligste årsag til, at han ikke lærer af Kinh-bønderne. Respondent 14 bor i et område, hvor der både bor Kinh- og Stieng-folk. Alligevel spørger hun ikke Kinh-bønderne til råds: ”[M]any Kinh people do business in stead

---

²⁶⁴ Bilag B6, #11: 21

²⁶⁵ Bilag B6, #10: 46

²⁶⁶ Bilag B6, #9: 18

²⁶⁷ Ibid.: 21

²⁶⁸ Bilag B6, #10: 45

of farming, so she cannot ask them about farming.”²⁶⁹ Efter min vurdering er denne begrundelse også tvivlsom, idet udsagnet netop indikerer, at i hvert fald nogle af Kinh-folkene i området er bønder.

Respondent 11 bor 500 meter fra de nærmeste Kinh-bønder og bruger afstanden som begrundelse for, at han ikke taler med dem om landbrug.²⁷⁰ Ifølge Tolks oprindelige oversættelse af interviewet med Respondent 13, kigger han faktisk på Kinh-bønderne og lærer dermed fra dem, men ifølge hendes noter gør han ikke.²⁷¹ Uanset hvad der korrekt, må konklusionen være, at Stieng-respondenterne generelt kun i meget begrænset omfang lærer af Kinh-bønderne og slet ikke taler med dem om landbrugsmetoder.

Vedrørende diffusionen af landbrugsmetoder fremgår det af de kvantitative data, at 42% af Hoa-bønderne, 49% af Kinh-bønderne og kun 24% af Stieng-bønderne er medlem af 'farmers' association',²⁷² samt at Hoa-bønderne i gennemsnit er medlem af 1,04 foreninger eller grupper, Kinh-bønderne af 1,34 og Stieng-bønderne af 0,76.²⁷³ Tilsvarende har 38% af Hoa-bønderne, 47% af Kinh-bønderne og 34% af Stieng-bønderne deltaget i rådgivningsaktiviteter inden for de sidste tre år.²⁷⁴

Stieng-bønderne deltager således i disse aktiviteter i mindre udstrækning end Kinh- og Hoa-bønderne, men igen er forskellen ikke så udtalt som i de kvalitative interviews, og igen ses der en forskel mellem Kinh- og Hoa-bønderne – denne gang i Kinh-bøndernes favør – som ikke kommer til udtryk i de kvalitative interviews.

Bilag C11 viser bøndernes egen vurdering af mængden af information, de får om forskellige landbrugsemner, og her er der næsten ingen forskel på de forskellige etniske grupper. Bilag C12 viser, hvilke kilder de anvender til at skaffe disse informationer, og her er den mest bemærkelsesværdige forskel, at Stieng-bønderne tilsyneladende får informationer om flere emner fra andre bønder, end Kinh- og Hoa-bønderne gør. Til gengæld får Stieng-bønderne færre emner dækket af skrevne medier, tv og radio end de to andre grupper. Eftersom hverken bilag C11 eller C12 indeholder *objektive* udtryk for *mængden* af information, bønderne modtager om de forskellige landbrugsemner, er disse data imidlertid ikke så anvendelige i forhold til at undersøge, hvor

---

²⁶⁹ Bilag B6, #14: 30

²⁷⁰ Bilag B6, #11: 28

²⁷¹ Bilag B6, #13: 24 hhv. 50

²⁷² Bilag C8

²⁷³ Bilag C9

²⁷⁴ Bilag C10

interesserede de forskellige etniske grupper reelt er i at tilegne sig ny viden og forbedre deres landbrugsmetoder.

4.2.5 Moderniseringsparadigmets berettigelse

På trods af de metodologiske forbehold, denne analyse jf. kapitel 3 er behæftet med, må der efter min vurdering siges at være nogle uomtvistelige forskelle mellem Kinh- og Hoa-respondenterne på den ene side og Stieng-respondenterne – altid med undtagelse af Respondent 11 – på den anden. Dermed ikke sagt, at der ikke kan være forskelle på Kinh-respondenterne og Hoa-respondenterne, men i forhold til analysens sigte skiller Stieng-respondenterne sig klarest ud. Både hvad angår deres overordnede strategiske ageren, deres udvikling af landbrugsmetoder og problemløsning samt deres kommunikation og videndeling tegner analysen således et billede af, at Kinh- og Hoa-respondenterne handler meget økonomisk rationelt og profitorienteret, mens Stieng-respondenterne generelt gør det i langt mindre grad eller slet ikke.

Denne konklusion beror delvist på en tolkning af visse af Stieng-respondenternes udsagn som bortforklaringer, fx når Respondent 9 siger, han ikke har råd til at investere, eller når Respondent 10 siger, han er for syg til at besøge Kinh-bønderne. Denne tolkning kan kun underbygges fuldstændigt i få separate tilfælde, men overordnet set er der en klar tendens til, at Stieng-respondenterne – stadig med undtagelse af Respondent 11 – i interviewene generelt fremstiller deres situation som umulig og dermed deres delvist fraværende initiativ, foretagsomhed og stræben efter forbedring som en logisk, rationel konsekvens af, at ingen forbedring er mulig: Når man ingen penge har, kan man ikke investere i sit landbrug, og når man ikke kan investere, kan man ikke bruge råd og vejledning om landbrugsmetoder til noget.

Det er muligt, at Stieng-bønderne objektivt set har sværere vilkår end Kinh- og Hoa-bønderne fx i forhold til at låne penge fra eventuelle Kinh-kontrollerede institutioner, som kun låner penge til folk, de anser for at være kreditværdige,²⁷⁵ eller i forhold til at lære landbrugsmetoder fra foreningerne, regeringens rådgivningssystem og informationsprogrammerne på tv, som jeg godt kan forestille mig, henvender sig mest til Kinh-bønderne, mens de pga. sprog- og kulturforskelle kan være sværere tilgængelige for Stieng-bønderne. Desværre har jeg ikke mulighed for at undersøge disse forhold nærmere. Analysen antyder dog, at Stieng-respondenterne ikke udnytter de muligheder, de trods alt har, på den mest økonomisk rationelle måde, og at deres vilkår objektivt set ikke er helt så umulige, som hovedparten af dem giver udtryk for.

---

²⁷⁵ NLU-ansat 1 fra NLU nævner i den forbindelse, at den særlige bank for fattige kun låner penge ud til de bønder, som 'farmers' association' eller 'women's association' stiller garanti for (bilag B2: 8).

Jeg vil heller ikke afvise, at Respondent 11, hvis handlinger netop synes mere økonomisk rationelle, repræsenterer en større andel af Stieng-befolkningen i Nghia Trung, end han udgør af Stieng-respondenterne i min undersøgelse, hvilket de kvantitative data antyder. Min pointe er blot, at de øvrige Stieng-respondenter må repræsentere en vis andel af Stieng-befolkningen, som ikke handler så økonomisk rationelt i forhold til deres landbrug som Kinh- og Hoa-bønderne.

Hvad angår moderniseringsparadigmets berettigelse, vil jeg således konkludere, at dets ontologiske antagelser om mennesket som en økonomisk rationel, værdimaksimerende aktør, stemmer bedst overens med Kinh- og Hoa-bøndernes faktiske praksis samt den del af Stieng-befolkningen, Respondent 11 måtte repræsentere. Såfremt SANREM-projektets VAF-system er mere effektivt og profitabelt end disse bønders nuværende landbrugsmetoder, er det dermed ikke svært at forestille sig, at VAF-systemet, hvis dets principper og metoder kanaliseres ud i community'et, først vil vinde indpas hos de mest innovative af disse bønder og derefter sprede sig gennem personlige netværk til de øvrige. Qua disse bønders kritiske bevidsthed over for informationer om landbrug er det samtidig svært at se, hvordan denne proces i praksis skulle være undertrykkende, idet SANREM dermed blot præsenterer bønderne for alternative handlingsmuligheder, som de kan gøre brug af eller forkaste.

I forhold til den del af Stieng-bønderne, hovedparten af Stieng-respondenterne i den kvalitative undersøgelse repræsenterer, må moderniseringsparadigmets berettigelse siges at være anderledes tvivlsom. Analysen antyder, at disse bønder generelt er præget af en modstand mod forandring, at deres landbrugsmetoder er underudviklede, at deres sociale relationer er præget af venskabelighed snarere end forretning, samt at de lever i relativ isolation fra omverdenen. Derfor ville Rogers sandsynligvis karakterisere denne gruppe som et samfund med traditionelle normer (se afsnit 2.1.1.1), dvs. et samfund, der er præget af konservatisme, og som derfor er meget svært at modernisere.

Spørgsmålet er imidlertid, om moderniseringsterminologien med sine ontologiske antagelser om mennesket som en økonomisk rationel aktør overhovedet er egnet til at analysere en tilsyneladende økonomisk irrationel praksis som Stieng-respondenternes? I hvert fald føjer participationsanalysens relativistiske perspektiv nye dimensioner til min forståelse af situationen i Nghia Trung i de følgende afsnit.

4.3 Participationsanalyse

Det overordnede formål med denne analyse er at undersøge, hvilken berettigelse det participatoriske paradigme har for SANREM-projektet i Nghia Trung. Som nævnt i afsnit 2.3 kan det participatoriske paradigme siges at have en berettigelse, hvis dets ideologiske og ontologiske

forudsætninger er til stede i denne specifikke kontekst. De ontologiske forudsætninger kan siges at være til stede, hvis grupper eller individer i community'et stemmer overens med Paulo Freires og Pierre Bourdieus antagelser om mennesket som en agent, hvis praksis er foreskrevet af det i samfundet dominerende verdensbillede. Hvorvidt de ideologiske forudsætninger er til stede, beror på SANREM's normative vurdering af, om grupper eller individer i community'et er undertrykte i en uacceptabel grad, og om undertrykkelsen forårsager udviklingsmæssige problemer.

Også i denne analyse vil jeg anlægge et etnicitetsperspektiv. I mit forsøg på at lokalisere undertrykkere og undertrykte i community'et vil jeg således fokusere på relationerne mellem de største etniske grupper. Derved risikerer jeg at overse, hvordan andre faktorer afgrænser de magtfulde bønder fra de magtesløse samt eventuelle undertrykkelsessituationer inden for de enkelte etniske grupper. Denne afgrænsning skyldes dels pladshensyn, dels den antagelse, at etnicitetsperspektivet jf. afsnit 4.1.3 og 4.1.4 er særligt relevant i denne kontekst.

4.3.1 Landbrugsopfattelser

Det fremgår af moderniseringsanalysen, at der er stor forskel på, hvilken tilgang Kinh- og Hoa-respondenterne på den ene side og Stieng-respondenterne på den anden driver landbrug ud fra. Inden for moderniseringsterminologien, hvor den økonomiske rationalitet antages at være et universelt træk ved mennesker, kan Stieng-respondenternes måde at drive landbrug på kun forstås som en anomali, dvs. som irrationel eller som et udslag af dovenskab. Set fra participationsterminologiens mere relativistiske perspektiv bliver det imidlertid muligt at tolke forskellene mellem de etniske grupper som et resultat af to grundlæggende forskellige verdensbilleder med hver deres opfattelse af, hvad landbrug overhovedet er, hvilket jeg vil gøre herunder.

4.3.1.1 Kinh- og Hoa-folket

Af moderniseringsanalysen fremgår det, at Kinh- og Hoa-respondenternes landbrugspraksis er så relativt ensartet, at jeg på baggrund af interviewene ikke kan påvise signifikante forskelle imellem disse etniske grupper. Disse bønders økonomisk rationelle landbrugspraksis vidner om, at de grundlæggende opfatter landbrug som en økonomisk disciplin, hvor profitmaksimering er det ultimative mål. Deres landbrugsopfattelse kommer imidlertid ikke kun til udtryk i deres beskrivelser af, hvordan de selv driver landbrug, men også i en række mere eller mindre eksplicite tilkendegivelser af, hvad det at være bonde i deres øjne indebærer.

Fx siger Kinh-bonden Respondent 1: *”When farmers in this region see successful farmers they ask for advice.”*²⁷⁶ Og: *”If there is a training programme, farmers will go.”*²⁷⁷ Med disse udsagn giver Respondent 1 udtryk for, at han opfatter det at opsøge viden om landbrug hos succesfulde bønder eller hos rådgivningssystemet som en naturlig adfærd for bønder, underforstået fordi alle bønder er interesseret i at forbedre deres landbrugsmetoder og derved øge deres profit. Citatet i afsnit 4.2.3.1 om, at bønderne altid forsøger at finde løsninger på deres problemer eller opfinde maskiner, antyder på tilsvarende vis, at Respondent 1 opfatter denne form for initiativ og foretagsomhed som et typisk aspekt ved det at være bonde.

Om dette års peberhøst siger Kinh-bonden Respondent 2: *”Before, the farmers could foresee the productivity of the trees, but now there is no pepper, so it’s impossible to foresee anything.”*²⁷⁸ Heri ligger den implicite opfattelse, at bønder normalvis forsøger at forudse træernes produktivitet og beregne deres udbytte – underforstået for at finde ud af, hvad de kan gøre for at maksimere udbyttet. Desuden beskriver Hoa-bonden Respondent 7 det fænomen, at priserne på de forskellige afgrøder svinger meget, fordi bøndernes præferencer for at dyrke de mest værdifulde afgrøder øger udbuddet og dermed sænker prisen på disse produkter: *”If the price of one particular crop is high, many farmers will grow that crop, and then the price decreases.”*²⁷⁹ At bønderne således på økonomisk rationel vis vælger de afgrøder, de forventer, er mest profitable, synes for Respondent 7 at være en selvfølge.

At tolke respondenternes brug af flertalsformer som generaliseringer er imidlertid ikke uproblematisk. Som nævnt i afsnit 3.1.2 besidder mine tolke ikke de bedste engelskkundskaber, og de kan i nogle tilfælde have skiftet mellem entals- og flertalsformer ved en fejl. Det er dog sandsynligt, at respondenterne har formuleret nogle af deres svar på denne måde, da jeg ofte som indledning til interviewene har præsenteret mig selv som en studerende, der gerne vil lære, hvordan *man*, dvs. bønderne generelt, driver landbrug i Nghia Trung. Derved kan nogle af respondenterne have forstået deres rolle i interviewet sådan, at de skulle beskrive den generelle praksis i community’et, hvilket kan have affødt disse flertalsformer.

Kinh- og Hoa-bøndernes landbrugsopfattelse kommer også til syne i værdiladede udsagn. Fx forklarer kontrolløren Kontrollør 1, der også selv er Kinh-bonde, hvordan Respondent 1 bliver kaldt *”the good farmer”*,²⁸⁰ fordi han gennem flid og dygtighed har formået at forbedre sin økonomiske situation betragteligt, siden han ankom til Nghia Trung. Det indikerer, at flid, dygtighed og evnen til

---

²⁷⁶ Bilag B6, #1: 49

²⁷⁷ Ibid.: 29

²⁷⁸ Bilag B6, #2: 22

²⁷⁹ Bilag B6, #7: 35

²⁸⁰ Bilag B6, #1: 2

at skabe profit er værdier ikke kun for Kontrollør 1, men for alle, der kalder Respondent 1 'the good farmer'. Et andet værdiladet udsagn kommer fra Kinh-bonden Respondent 3, idet hun beskriver det fænomen, at alle bønderne i hamlet 2 diskuterer landbrugsmetoder og lærer fra hinanden, som "*very good communication*"²⁸¹. Dermed tilkendegiver hun implicit, at hun opfatter denne landbrugsrelaterede interaktion som en god og rigtig kommunikationsform.

Den måde, hvorpå flere respondenter omtaler begrebet erfaring, antyder endvidere, at også dette er en værdi i deres verdensbillede. Fx giver Kinh-bonden Respondent 5 udtryk for, at hans erfaring er en vigtig årsag til hans succes,²⁸² ligesom Kinh-bønderne Respondent 4 og Respondent 12 begge opsøger deres mest erfarne naboer for at få råd og vejledning.²⁸³ Erfaring som værdi må siges at stemme godt overens med Kinh- og Hoa-bøndernes økonomiske rationalitet, da bøndernes tidligere oplevelser af mere eller mindre succesfulde landbrugsmetoder eller investeringer netop gør dem bedre i stand til at træffe de mest profitable valg i fremtiden.

Samlet kan de udsagn, jeg har fremlagt i dette afsnit, ses som små brudstykker, der alle passer ind i et forholdsvis konsistent billede af, hvad landbrug er for Kinh- og Hoa-respondenterne. Og jf. moderniseringsanalysen stemmer denne landbrugsopfattelse også nøje overens med disse bønders økonomisk rationelle landbrugspraksis. For disse bønder er formålet med landbrug at skabe mest muligt profit, bl.a. gennem investering i de mest profitable afgrøder, beregning og vurdering af afgrødernes produktivitet med henblik på at optimere udbyttet, indsamling af erfaringer og viden, herunder indhentning af informationer om de mest effektive landbrugsmetoder, samt flid og dygtighed.

Helt i overensstemmelse med Freires og Bourdieus ontologiske antagelser synes dette verdensbillede ikke at være genstand for refleksion eller diskussion; dets bestanddele forekommer snarere at være selvfølgeligheder for Kinh- og Hoa-respondenterne. Skønt de – som beskrevet i moderniseringsanalysen – forholder sig kritisk og bevidst til, hvilke specifikke landbrugsmetoder de skal anvende, og hvilke produkter de skal investere i, er der således intet, der tyder på, at disse respondenter stiller spørgsmålstejn ved, eksempelvis om profitmaksimering fortsat bør være målet med at drive landbrug, eller om videndeling, investering og hårdt arbejde generelt er fornuftige handlinger. Kinh- og Hoa-respondenternes forhold til deres økonomisk rationelle tilgang til landbrug kan dermed siges at være præget af 'méconnaissance'.

---

²⁸¹ Bilag B6, #3: 26

²⁸² Bilag B6, #5: 21

²⁸³ Bilag B6, #4: 52, #12: 18

4.3.1.2 Stieng-folket

Med undtagelse af Respondent 11 synes Stieng-respondenternes tilgang til landbrug som nævnt at være markant anderledes end Kinh- og Hoa-respondenternes, og det er nærliggende at tolke dette som en konsekvens af bl.a., at aspekter af deres traditionelle landbrugsopfattelse stadig gør sig gældende. Professor 1 forklarer således, at Stieng-bønderne traditionelt har drevet subsistenslandbrug,²⁸⁴ og som nævnt har deres vigtigste afgrøde været tør-ris. Dyrkning af tør-ris udpiner imidlertid det øverste jordlag efter få år og hænger derfor uløseligt sammen praktiseringen af svedjebrug, som efter den store immigration til området og regeringens forbud mod skovrydning ikke længere er mulig. Derfor har Stieng-bønderne været tvunget til at omstille sig til at drive sedentært, kommercielt landbrug med flerårige afgrøder.

At denne omstillingsproces har været og stadig er svær, understreges bl.a. af, at mange af Stieng-bønderne ifølge Tolk 2 stadig ikke evner at dyrke andre kommercielle afgrøder end cashew: ”*Cashew is the easiest crop to grow. That’s why we say that cashew is the crop that saved their lives.*”²⁸⁵ Dette udsagn understreger desuden, at overgangen fra tør-ris til kommercielle afgrøder har været en tvingende nødvendighed for Stieng-bønderne og ikke en frivillig udvikling. Derudover nævner Myndighedsrepræsentant 1 fra Binh Phuoc-provinsens DARD, at mange etniske minoritetsbønder stadig ikke har omstillet sig til at anvende kunstgødning, fordi det ikke var nødvendigt inden for deres traditionelle svedjebrug.²⁸⁶

Stieng-respondenterne adskiller sig imidlertid også fra Kinh- og Hoa-respondenterne på et mere fundamentalt niveau, idet de, som moderniseringsanalysen viser, ikke synes at dele Kinh- og Hoa-bøndernes grundlæggende stræben efter effektivisering og profitmaksimering. Også dette fænomen kan, som jeg ser det, delvist være et levn fra Stieng-bøndernes fortid. Eftersom subsistensbønder driver landbrug med det formål at forsyne sig selv med mad, er det således oplagt, at de ikke i så høj grad som kommercielle bønder har et incitament for at maksimere deres udbytte ud over det, de selv forbruger.

En sådan ’subsistens-mentalitet’ kan bl.a. spores i nogle af Stieng-respondenternes dyrkning af de særlige ’traï muop-squash’. Både Respondent 9 og Respondent 10 dyrker disse til eget forbrug, og Respondent 9 forærer de squash, hans familie ikke selv kan spise, til sine venner. Da Tolk 2 spørger, hvorfor han ikke sælger de overskydende squash, forklarer han, at prisen er for lav, men efterfølgende afslører han, at denne økonomisk rationelle forklaring sandsynligvis ikke er den

---

²⁸⁴ Bilag B9: 446-450

²⁸⁵ Bilag B6, #9: 12

²⁸⁶ Bilag B3: 17

egentlige. På Tolk 2s opfølgende spørgsmål om, hvorfor han så ikke dyrker mere værdifulde grøntsager og sælger dem, kan han således ikke give en tilsvarende økonomisk rationel forklaring og affærdiger hende med, at ”*he doesn't want to.*”²⁸⁷ Hvor Tolk 2, som er Kinh, i denne situation straks ser en mulighed for at skabe profit, forekommer dette således ikke at være en naturlig praksis for Respondent 9.

Derudover viser moderniseringsanalysen bl.a., at hovedparten af Stiang-respondenterne prioriterer helt anderledes end de økonomisk rationelle Kinh- og Hoa-bønder. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at Respondent 9 hellere vil ”*play games and visit his friends*”²⁸⁸ end passe sine træer, hvilket ifølge Tolk 2 er generelt for Stiang-bønderne,²⁸⁹ at Respondent 10 ville købe kød og fisk, hvis han havde penge,²⁹⁰ samt at Respondent 13 har brugt mange lånte penge på at bygge sig et godt hus i stedet for at investere dem og opbygge et rentabelt landbrug.²⁹¹ Dette antyder, at værdier som socialt samvær og tilfredsstillelse af umiddelbare behov er mere centrale i disse Stiang-bønders verdensbillede end profitmaksimering og økonomisk vækst.

Under mit besøg i Nghia Trung er jeg løbende stødt på mange andre særtræk ved Stiang-folket – som fx Respondent 13s flerkoneri²⁹² og Khanh-familiens bedstemor, der spiser bær i stedet for at børste tænder²⁹³ – men mit kendskab til deres kultur er så overfladisk, at jeg ikke kan give nogen fyldestgørende analyse af dens indre logik. I forhold til participationsanalysens formål er det imidlertid også tilstrækkeligt at konkludere, at Stiang-bøndernes tidligere subsistenslandbrug ikke i så høj grad som kommercielt landbrug har fordret en økonomisk rationel tilgang med fokus på profitmaksimering, og at værdier som effektivisering og profitmaksimering stadig ikke spiller så stor en rolle i hovedparten af Stiang-respondenternes landbrugsopfattelse, som de gør i Kinh- og Hoa-respondenternes.

Den økonomisk rationelle Stiang-bonde Respondent 11 må i denne forbindelse repræsentere en del af Stiang-bønderne, som har omstillet sig fuldstændigt til den kommercielle landbrugsform. Ikke alene har han lært at dyrke kaffe, som stiller større krav til hans evner end cashew; han synes, som det fremgår af moderniseringsanalysen, også i højere grad end de øvrige Stiang-respondenter at have adopteret selve den økonomisk rationelle tilgang til landbrug.

---

²⁸⁷ Bilag B6, #9: 55

²⁸⁸ Ibid.: 57

²⁸⁹ Ibid.: 56

²⁹⁰ Bilag B6, #10: 17

²⁹¹ Bilag B6, #13: 15

²⁹² Ibid.: 1

²⁹³ Bilag B6, #14: 3

4.3.1.3 Den dominerende landbrugsopfattelse

Set i lyset af regeringens moderniserings- og assimileringspolitik som beskrevet i afsnit 4.1.3 er der ingen tvivl om, hvilken af de to landbrugsopfattelser, jeg har skitseret i de foregående afsnit, der af samfundets magthavere anses for at være den rigtige, og som således må siges at være den dominerende i samfundet. Ifølge McElwee forsøger den vietnamesiske regering – som jf. afsnit 4.1.2 reelt har monopol på magten i Vietnam – netop at bekæmpe svedjebrug, som den opfatter som en primitiv landbrugsform. Af mine interviews med repræsentanter for landbrugs- og udviklingsmyndighederne fremgår det desuden, at de deler Kinh- og Hoa-bøndernes økonomisk rationelle landbrugsopfattelse, mens de opfatter de etniske minoriteters traditionelle måde at dyrke landbrug på som underlegen. I den forbindelse siger Myndighedsrepræsentant 1, der er leder af Binh Phuoc-provinsens DARD:

Ethnic people's dedication to invest in crops is very limited. Not because of financial problems, but they invest very little to improve production because of their conception, tradition. It is very difficult to change tradition.²⁹⁴

Dette udsagn antyder, at Myndighedsrepræsentant 1 ser det som myndighedernes og rådgivningssystemets opgave at effektivisere de etniske minoriteters metoder, og at han netop opfatter disse bønders manglende investeringsvilje og stræben efter at øge deres produktivitet som et problem. Også Myndighedsrepræsentant 2, som er Head of Training and Information ved provinsens rådgivningssystem, opfatter tilsyneladende de etniske minoriteters viden som underlegen: *“Due to the limited knowledge of ethnic minorities, it is very difficult for extension workers to teach them.”*²⁹⁵

Tolken Tolk 2 kan ligeledes ses som en repræsentant for myndighederne, idet hun er ansat ved NLU, som er en statslig institution, der bl.a. samarbejder med rådgivningssystemet om at modernisere bøndernes landbrugsmetoder. Som jeg allerede har været inde på, giver Tolk 2 ved flere lejligheder udtryk for, at hun grundlæggende opfatter Kinh- og Hoa-bøndernes økonomisk rationelle måde at drive landbrug på som den rigtige. Dette fremgår især af hendes eksplicitte afstandtagen til Stieng-bøndernes i hendes øjne irrationelle landbrugspraksis. Som nævnt i afsnit 4.2.1.2 opfatter hun dem som dovne,²⁹⁶ og om Respondent 9s måde at drive landbrug på siger hun desuden:

---

²⁹⁴ Bilag B3: 14

²⁹⁵ Bilag B4: 16

²⁹⁶ Bilag B6, #9: 56

His trees are bad because when he sprays fertilizer, it washes out. He doesn't know how to take care of the trees and he doesn't know how to grow up cashew. He didn't invest in fertilizer and does not spray pesticides, so his yield is low.²⁹⁷

Dette er et uddrag fra den samtale, Tolk 2 og jeg har umiddelbart efter, at Respondent 9 har afbrudt interviewet og forladt os. Samtalen udformer sig ligesom flere andre dele af dette interview som en blanding af direkte oversættelse af Respondent 9s faktiske udsagn og Tolk 2s egne forklaringer og vurderinger. I dette citat vurderer jeg, at der primært er tale om det sidste, idet den meget kritiske og præcise analyse af Respondent 9s problemer synes at hidrøre fra Tolk 2 snarere end Respondent 9. Det er desuden tydeligt, at Tolk 2 ikke forstår, hvorfor Respondent 9 som tidligere nævnt ikke er interesseret i at sælge sine grøntsager, eller som i eksemplet herunder hvorfor familien Khanh ikke gør mere for at forbedre deres økonomiske situation:

This family has lived here for a long time, and they live close to everything, like the road and the village. It is very easy. So I ask why they don't know anything.

[...]

I don't understand why they don't do anything, so I keep asking.²⁹⁸

Dette interview udvikler sig hen mod slutningen nærmest som et krydsforhør, hvor Tolk 2 på egen hånd og på en forholdsvis dømmende og kritiserende facon beder Respondent 14 forklare familiens i Tolk 2s øjne irrationelle praksis, hvilket endnu engang understreger, at Tolk 2 finder den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse indlysende rigtig.

Når landbrugsmyndighederne ringeagter og kritiserer Stiang-bøndernes viden om og tilgang til landbrug – fx gennem rådgivningssystemet eller i interviewsituationer som de ovenstående²⁹⁹ – definerer de samtidig deres egen økonomisk rationelle landbrugsopfattelse som den rigtige og kan således ifølge Bourdieu siges at udøve symbolsk vold mod Stiang-bønderne. Eller man kan med Freires ord sige, at myndighederne på denne måde undertrykker Stiang-bøndernes ret til at navngive verden. Dertil kommer, at regeringen kan siges at have tilføjet den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse en uomtvistelig legitimitet ved grundlæggende at have ændret de objektive rammer for landbruget i Nghia Trung. Pga. den regeringsstøttede immigration af Kinh- og Hoa-bønder til området og det efterfølgende forbud mod skovrydning er det således ikke længere muligt for disse bønder at praktisere deres traditionelle subsistens- og svedjebrug. Idet de dermed er

---

²⁹⁷ Ibid.: 52

²⁹⁸ Bilag B6, #14: 42 og 45

²⁹⁹ Ifølge Tolk 2 har NLU ofte gennemført PRA-lignende interviewundersøgelser blandt bønderne. Bilag B2: 19

tvunget til at dyrke sedentært, kommercielt landbrug for at overleve, er de således også tvunget ind i en erkendelse af, at deres traditionelle landbrugsviden og landbrugsopfattelse er underlegen, hvilket jeg vil komme ind på senere.

4.3.2 Selvopfattelser

I de følgende afsnit vil jeg undersøge, hvordan de forskellige landbrugsopfattelser påvirker bøndernes selvopfattelser, som de kommer til udtryk i interviewsituationen. I den forbindelse skal det nævnes, at jeg, tolken Tolk 2 og vores følge af kontrollører i sagens natur repræsenterer myndighederne – jeg gennem min tilknytning til SANREM, som samarbejder med NLU og de lokale myndigheder for at udvikle mere effektive landbrugsmetoder, Tolk 2 gennem sin tilknytning til NLU, og kontrollørerne idet de er medlem af NTVPC hhv. ansat ved rådgivningssystemet. Dermed repræsenterer vi sandsynligvis også den dominerende, økonomisk rationelle landbrugsopfattelse i respondenternes øjne.

4.3.2.1 Kinh- og Hoa-folket

Kinh- og Hoa-respondenternes opfattelse og vurdering af sig selv som bønder kommer bl.a. til udtryk i den generelle velvilje, hvormed de deltager i interviewene. Med undtagelse af Respondent 2, som lider af en hjertesygdom og virker en anelse træt og uengageret,³⁰⁰ udviser samtlige Kinh- og Hoa-respondenter stor velvilje til at tale om deres landbrug, hvilket kan ses som et tegn på en vis selvsikkerhed. Flere af disse respondenter synes ligefrem at nyde denne mulighed for at fortælle om deres evner og præstationer og gør det med stolthed i stemmen.³⁰¹

Interviewene indeholder desuden mange konkrete eksempler på, at disse respondenter generelt har tiltro til deres egne evner for at drive landbrug. Kinh-bonden Respondent 1s udtalelse om, at bønder ofte opsøger succesfulde kolleger for at få råd og vejledning, samt at han selv rådgiver mange bønder,³⁰² indikerer, at han opfatter sig selv som en dygtig bonde. Respondent 3, der også er Kinh, siger direkte, at hun er *”a good farmer”*³⁰³, og at hun *”knows a lot”*³⁰⁴. Den synligt stolte Kinh-bonde Respondent 5 siger, at han *”has a good, high knowledge”*³⁰⁵, og at *”[t]he technology is no problem”*³⁰⁶, og udviser dermed selvtillid – præcis som Hoa-bonden Respondent 7: *”In general he knows everything about*

---

³⁰⁰ Bilag B6, #2: 2

³⁰¹ Fx bilag B6, #1: 5; #5: 2

³⁰² Bilag B6, #1: 49

³⁰³ Bilag B6, #3: 25

³⁰⁴ Ibid.: 47

³⁰⁵ Bilag B6, #5: 19

³⁰⁶ Ibid.: 30

*technology*³⁰⁷. Kinh-bonden Respondent 12 udtaler om de landbrugsdiskussioner, han fører med sine venner, at *"he knows who is right or wrong, and he will decide for himself how to do the farming"*³⁰⁸, hvilket også kan siges at være udtryk for en vis tiltro til egne evner.

Skønt Kinh-bonden Respondent 4s landbrug er inde i en svær opstartsfase, er han optimistisk, og han tror tilsyneladende på, at han har, hvad der skal til for at forbedre familiens situation i fremtiden: *"[I]n the future, it will be better."*³⁰⁹ Selv hos den ekstremt fattige Xiu-familie kan der spores optimisme, men her kommer den mest til udtryk i den måde, hvorpå de taler om deres fattigdom. I den forbindelse har jeg noteret følgende under mit besøg hos familien:

Der er ikke skyggen af beklagelse i deres stemmer, og de smiler fortrøstningsfuldt af deres elendighed. De virker tilmed meget taknemmelige over den hjælp, de har modtaget fra naboer og de lokale myndigheder. Hvad angår optimisme og livsglæde, synes denne familie langt fra at være fattig.³¹⁰

Respondent 8 virker således ikke flov over familiens fattigdom, og der er ikke noget, der tyder på, at han føler sig utilstrækkelig som bonde. Vurderet ud fra interviewet synes han også grundlæggende at gøre, hvad man set fra et økonomisk rationelt perspektiv kan forlange af ham for at forbedre familiens økonomiske situation, og sandsynligvis derfor begynder Tolk 2 ikke at udspørge ham og så tvivl om hans forklaringer, som hun gør med flere af Stieng-respondenterne.

Kinh- og Hoa-respondenternes positive selvopfattelse kan ses som en konsekvens af, at der er en grundlæggende overensstemmelse mellem deres evner som bønder og deres økonomisk rationelle tilgang til landbrug på den ene side og på den anden side den i samfundet dominerende opfattelse af, hvordan landbrug bør drives. Deres landbrugsopfattelse er netop den dominerende landbrugsopfattelse, og derfor er de selv – såvel i deres egne øjne som i Tolk 2s og mine kontrollørers – per definition dygtige bønder. Af samme grund er disse bønder i Freires terminologi snarere undertrykkere end undertrykte.

I forlængelse heraf ville det være interessant at undersøge, hvordan Kinh- og Hoa-respondenterne vurderer Stieng-bøndernes evner. Det logiske ville være, at de i lighed med eksempelvis Tolk 2 finder Stieng-bønderne irrationelle og dovne. Pga. det i afsnit 3.1.4 beskrevne tabu omkring etnicitet i community'et, har jeg imidlertid kun i meget begrænset omfang forsøgt at undersøge dette forhold, og hver gang med sparsomt resultat. Da jeg spørger Kinh-bonden Respondent 1, som efter eget

---

³⁰⁷ Bilag B6, #7: 29

³⁰⁸ Bilag B6, #12: 26

³⁰⁹ Bilag B6, #4: 28

³¹⁰ Bilag B6, #8: 4

udsagn rådgiver andre bønder ”*if they are polite and their purpose is good*”³¹¹, om han også rådgiver bønder fra andre etniske grupper, svarer han således kort: ”*All of them are Kinh people.*”³¹² På samme måde ønsker Kinh-bonden Respondent 12 tydeligvis ikke at dømme andre etniske gruppers landbrugsmetoder, men han fastslår dog, at ”*Kinh and Hoa are the best farmers.*”³¹³

4.3.2.2 Stieng-folket

Med undtagelse af Respondent 11 synes Stieng-respondenterne at være markant mere forbeholdne over for at deltage i interviewene end Kinh- og Hoa-respondenterne. Da mit følge og jeg første gang ankommer til et Stieng-område, møder vi således en større gruppe Stieng-folk, hvoraf ingen har lyst til at deltage. Den første, vi spørger, nægter og forlader stedet. Derefter bliver Respondent 9 overtal, men han deltager meget modvilligt, griner usikkert og spørger flere gange undervejs, hvornår interviewet er slut.³¹⁴ Til sidst afbryder han interviewet og forlader os:

Tolk 2: I asked him again about why he doesn't want to loan money.

Respondent 9: The big problem is that this is forest area, so he doesn't have red book, he doesn't have ownership certificate of the land. So he cannot loan.

Rasmus: But there are special loans for poor people...

Respondent 9: He has a headache with us. He doesn't want to answer all these questions.³¹⁵

Denne sidste ordveksling viser, hvordan Respondent 9 bliver trængt op i en krog og sandsynligvis derfor afbryder interviewet. Han har flere gange i løbet af interviewet forsøgt at forklare sin økonomisk irrationelle landbrugspraksis med økonomisk rationelle argumenter – fx at manglende kapital gør det umuligt for ham at investere ret meget i sit landbrug, og at han af samme grund ikke kan gøre brug af landbrugsrådgivningen³¹⁶ – men i ovenstående citat bliver han fanget og kan tilsyneladende ikke give en økonomisk rationel forklaring på, at han ikke låner penge.

Situationen opstår, fordi Tolk 2 og jeg anlægger en dømmende attitude i interviewet, hvor især Tolk 2 giver udtryk for, at hun anser Respondent 9 for at være doven og irrationel. Respondent 9s modvilje mod at deltage i interviewet og hans forsøg på at forsvare sin praksis ud fra en økonomisk rationel argumentation kan i den forbindelse netop ses som et forsøg på at undgå denne for ham nedværdigende situation. Tolk 2 'gennemskuer' dog som nævnt i afsnit 4.2.1.2, at Respondent 9s

---

³¹¹ Bilag B6, #1: 49

³¹² Ibid.: 51

³¹³ Bilag B6, #12: 33

³¹⁴ Bilag B6, #9: 2, 4 og 32

³¹⁵ Ibid.: 42-45

³¹⁶ Bilag B6, #9: 10 og 47

udsagn om manglende kapital ikke er den egentlige årsag til, at han ikke investerer, og konflikten i interviewet optrappes i takt med, at hun forsøger at afsløre ham som den irrationelle og dovne bonde, han i hendes øjne er.

Som nævnt i afsnit 4.3.1.3 udspiller interviewet med Respondent 14 sig på en lignende måde, og også dette interview afsluttes med en dårlig stemning, fordi Tolk 2 ikke accepterer Mrs. Khans forklaringer om, at familien ikke har råd til at investere, og fordi hun bliver ved med at spørge, hvorfor familien ikke gør noget for at forbedre deres økonomiske situation.³¹⁷ Interviewene med Respondent 10 og Respondent 13 udvikler sig ikke helt så drastisk, men også her er der som tidligere nævnt udsagn, der kan karakteriseres som bortforklaringer – som fx da Respondent 10 siger, han er for syg til at opsøge Kinh-folk og lære af dem,³¹⁸ eller Respondent 13s forklaring af, at han ikke kan investere pga. manglende kapital,³¹⁹ selvom han har bygget et flot hus for lånte penge.

I modsætning til Kinh- og Hoa-respondenterne, som deltager i interviewene med velvilje og i nogle tilfælde ligefrem stolthed, synes Stieng-respondenterne – med undtagelse af Respondent 11, som ikke virker utilpas ved at tale om sit landbrug³²⁰ – således snarere at være flove over at skulle fortælle om deres økonomisk irrationelle tilgang til landbrug i interviewkonteksten, som qua myndighedernes tilstedeværelse netop er domineret af den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse. Dette er tydeligst hos Respondent 9, hvis opførsel op til interviewets begyndelse netop gav mig associationer i retning af ”*en klassens klown, der er blevet kaldt til tavlen, vel vidende at han ikke vil kunne besvare lærerens spørgsmål.*”³²¹ I modsætning til dette fremstår de selvsikre Kinh- og Hoa-respondenter samt Respondent 11 som klassens dygtige elever, der har orden i tingene, og som derfor med glæde fremlægger deres økonomisk rationelle landbrugspraksis i interviewene.

At hovedparten af Stieng-respondenterne således synes at have en ganske negativ selvopfattelse, kommer desuden mere direkte til udtryk i nogle enkelte bemærkelsesværdige udsagn. Fx siger Respondent 9 ligeud, at ”*he doesn't know anything about farming, so how can he help other farmers?*”³²² Dermed understreger han, at han grundlæggende ikke opfatter sig selv som en dygtig bonde. På tilsvarende vis siger Respondent 14 om sig selv og hendes mand: ”*They don't know anything about technology...*”³²³ Desuden mener hverken Respondent 10, Respondent 13 eller Respondent 14, at de

---

³¹⁷ Bilag B6, #14: 4 og 42-46

³¹⁸ Bilag B6, #10: 45

³¹⁹ Bilag B6, #13: 33-35

³²⁰ Bilag B6, #11: 5

³²¹ Bilag B6, #9: 2

³²² Bilag B6, #9: 17

³²³ Bilag B6, #14: 23

kan finde ud af at dyrke grøntsager³²⁴, hvilket også tyder på, at de mangler selvtillid, hvad angår deres evner som bønder.

Ifølge Freire og Bourdieu kan disse respondenters negative selvopfattelser ses som et tegn på, at de anser den i samfundet dominerende, økonomisk rationelle landbrugsopfattelse for at være legitim og derfor til en vis grad har internaliseret myndighedernes opfattelse af dem som dårlige bønder. Deres udsagn om, at de ikke ved noget om landbrug, indikerer således med andre ord, at det, de ved om landbrug, ikke er værd at vide, og at de således gennem undertrykkelse og symbolsk vold har mistet deres ret til at navngive verden.

Helt i overensstemmelse med Freires antagelser synes undertrykkelsen af Stieng-respondenterne også at give udslag i en fatalistisk holdning til tilværelsen. Der må således siges at være stor forskel på, hvordan hovedparten af Stieng-respondenterne opfatter deres muligheder for fremtiden i forhold til de selvsikre og optimistiske Kinh- og Hoa-respondenter. Som nævnt i afsnit 4.2.5 er der i interviewene en tendens til, at disse Stieng-respondenter generelt tegner et billede af deres egen situation som næsten eller helt umulig. Dette har jeg hidtil kun tolket som en bortforklaring i den forstand, at Stieng-respondenterne dermed forsøger at forsvare deres manglende initiativ og foretagsomhed samt at skjule, at deres tilgang til landbrug ikke er så økonomisk rationel som Kinh- og Hoa-respondenternes. Set fra Freires perspektiv kan det manglende initiativ dog også tolkes som pessimisme og fatalisme, dvs. som en konsekvens af, at disse bønder, fordi de har internaliseret deres undertrykkedes opfattelse af dem som uduelige, ikke har tillid til, at de formår at forbedre deres situation.

Respondent 11 deltager som nævnt ikke modvilligt i interviewet, og der er heller ikke noget, der tyder på, at han opfatter sig selv som en dårlig bonde. Dette skyldes sandsynligvis, at han i højere grad end de øvrige Stieng-respondenter synes at have tilpasset sig den sedentære, kommercielle landbrugsform og endda adopteret den dominerende, økonomisk rationelle landbrugsopfattelse. Dermed kan Respondent 11 antages at repræsentere en del af Stieng-bønderne, som så at sige er kommet ud på den anden side af undertrykkelsesprocessen, og som derfor ikke (længere?) lider under hverken myndighedernes eller deres egen ringeagt.

4.3.3 Det participatoriske paradigmes berettigelse

De ovenstående afsnit peger på, at relationerne mellem myndighederne og Nghia Trungs etniske grupper stemmer relativt godt overens med Freires og Bourdieus ontologiske antagelser om

---

³²⁴ Bilag B6, #10: 19, #13: 36 og #14: 39

individet som en agent, hvis adfærd og selvopfattelse er underlagt samfundets dominerende verdensbillede. Analysen indikerer i den forbindelse, at mens Kinh- og Hoa-bøndernes landbrugsopfattelse kan siges at være den dominerende i samfundet, anses Stieng-bøndernes traditionelle landbrugsopfattelse for at være underlegen – ikke mindst fordi de objektive rammer for at drive landbrug i Nghia Trung er blevet ændret med immigrationen af Kinh- og Hoa-folk til området og forbuddet mod skovrydning. Dermed kan Stieng-bøndernes nuværende landbrugspraksis også siges at være en foreskrevet praksis, fordi de har været tvunget til at skifte deres traditionelle svedjebud ud med den sedentære, kommercielle landbrugsform, som stiller helt andre krav til deres evner og overordnede tilgang til landbrug. Konsekvensen af dette er, at Kinh- og Hoa-bønderne samt de Stieng-bønder, der som Respondent 11 har formået at omstille sig til den sedentære, kommercielle landbrugsform, grundlæggende har en positiv selvopfattelse, mens de Stieng-bønder, som stadig abonnerer på aspekter af deres traditionelle landbrugsopfattelse, synes at have internaliseret myndighedernes opfattelse af dem som dårlige bønder, hvilket kan være en del af årsagen til deres afmægtige, fatalistiske indstilling til tilværelsen.

Det skal i forlængelse heraf nævnes, at undertrykkelsen af Stieng-folket også kan have andre, mere konkrete følger end en negativ selvopfattelse. Som jeg var inde på i afsnit 4.2.5, kan jeg godt forestille mig, at Stieng-bønderne i kraft af en lav status i samfundet bliver forfordelt af myndighederne i forbindelse med eksempelvis landbrugsrådgivningen, kreditmuligheder, jordrettigheder etc., og at deres vilkår således objektivt set er ringere end Kinh- og Hoa-bøndernes. Dette har jeg ikke fokuseret tilstrækkeligt på i min undersøgelse, men hvis det er tilfældet, er det oplagt, at det gør det endnu sværere for Stieng-bønderne at klare sig og dermed sandsynligvis bidrager yderligere til deres fatalistiske indstilling. Der synes således at gemme sig en art hønen-og-ægget-problematik i undertrykkelsesprocessen, hvor der kan være flere, indbyrdes forbundne årsager til Stieng-bøndernes manglende stræben efter forbedring; nemlig både den traditionelle subsistensmentalitet, lavt selvværd samt en eventuel stigmatisering og deraf følgende ringere objektive vilkår end de øvrige bønder.

Derudover skal det understreges, at min undersøgelse udelukkende viser, hvordan bønderne vurderer sig selv i interviewsituationen, dvs. i en kunstig situation, hvor den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse tydeligt dominerer i kraft af myndighedernes tilstedeværelse. Det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de undertrykte Stieng-bønder også i deres daglige interaktion med hinanden uden for myndighedernes rækkevidde lider af en negativ selvopfattelse. Det er således ikke sikkert, at disse Stieng-bønders forhold til den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse reelt er præget af 'méconnaissance', dvs. at de opfatter den som indlysende rigtig og deres egne evner som

indlysende utilstrækkelige. De kan i stedet befinde sig i en tilstand af heterodoksi, hvor de med bevidstheden om, at den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse dominerer samfundet, underlægger sig denne over for myndighedernes repræsentanter i interviewsituationen, mens de til daglig har bedre mulighed for at tage afstand fra den økonomiske rationalitet. Således kan der på trods af myndighedernes tilstedeværelse anes en spinkel modstand i interviewene, både imod regeringens forbud mod skovrydning i kraft af nogle Stieng-respondenters tilkendegivelser af, at de ville fælde skov, hvis de igen fik lov,³²⁵ og imod ringeagten af Stieng-bøndernes evner i kraft af Respondent 13s enkeltstående insisteren på, at ”*Stieng and Kinh people are equally good at farming...*”³²⁶ Det ville kræve et længere antropologisk studie uden myndighedernes indblanding at afdække i præcis hvilken grad, Stieng-bønderne har internaliseret deres undertrykkedes opfattelse af dem. På baggrund af analysen som helhed er min vurdering dog, at der er tale om en reel undertrykkelsessituation i freire’sk forstand. Uanset at nogle af Stieng-bønderne muligvis yder regeringens assimilering- og moderniseringspolitik modstand, er deres traditionelle landbrugsopfattelse og -evner ikke hensigtsmæssige i forhold til den sedentære, kommercielle landbrugsform, som nu er den eneste mulige, og dermed har deres oprindelige navngivning af verden uomtvisteligt mistet sin legitimitet.

Det participatoriske paradigmes ideologiske og ontologiske forudsætninger kan således siges at være til stede hos Stieng-bønderne. I kapitel 5 vil jeg komme nærmere ind på, hvad SANREM kan gøre for at forbedre Stieng-folkets situation, og her blot konkludere, at det participatoriske paradigme teoretisk set må tilskrives en berettigelse i forhold til disse bønder.

4.4 Delkonklusion

De to analyser viser, at moderniseringsparadigmet hhv. det participatoriske paradigme kan tilskrives en berettigelse i forhold til hver sin del af befolkningen i Nghia Trung. Kinh- og Hoa-bønderne samt de Stieng-bønder, Respondent 11 repræsenterer, forholder sig til deres landbrugsmetoder som kritisk bevidste, økonomisk rationelle aktører; helt i overensstemmelse med Everett Rogers’ og Fredrik Barths ontologiske antagelser. Selve den økonomiske rationalitet, de efterlever, synes imidlertid ikke at være genstand for refleksion, men forekommer snarere at være selvindlysende rigtig i disse bønders øjne. Eftersom den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse også ser ud til at være den dominerende i samfundet, synes disse bønder at være relativt frie til at drive landbrug på den måde, de selv finder rigtig. Såfremt SANREM’s foreslåede landbrugsmetoder er mere effektive end disse

---

³²⁵ Bilag B6, #9: 38, #13: 13, #14: 11

³²⁶ Bilag B6, #13: 27

bønders nuværende, ligner denne situation idealtype 2 i figur 1, afsnit 2.2.1 og berettiger således ud fra specialets argumentation en moderniseringstilgang.

Den del af Stieng-bønderne, som tilsyneladende ikke agerer så økonomisk rationelt, synes derimod at stemme bedre overens med Paulo Freires og Pierre Bourdieus ontologiske antagelser om individet som en agent, der undertrykkes af samfundets dominerende verdensbillede. Hvor Kinh- og Hoa-bøndernes økonomiske rationalitet inden for moderniseringsparadigmet tillægges en universel gyldighed, kan den fra den participatoriske terminologis relativistiske perspektiv ses som et kontingent verdensbillede. Dermed bliver det samtidig muligt at se Stieng-bøndernes praksis som afledt af et anderledes, tilsvarende kontingent verdensbillede med sin egen indre rationalitet, hvilken jeg dog ikke har haft mulighed for at afdække fuldstændigt. Det er imidlertid tydeligt, at Kinh- og Hoa-bøndernes økonomisk rationelle landbrugsopfattelse dominerer samfundet i en sådan grad, at Stieng-bønderne til en vis grad synes at have internaliseret den og med den også ringeagten af deres traditionelle og mindre økonomisk rationelle tilgang til landbrug. Konsekvensen af dette er en vis grad af selvforagt og fatalisme, og såfremt SANREM vurderer, at dette er problematisk, berettiger denne undertrykkelsessituation en participatorisk tilgang.

Samtidig finder jeg det dog overvejende sandsynligt, at SANREM vil vurdere, at disse Stieng-bønders landbrugsmetoder set fra et videnskabeligt perspektiv er underlegne i forhold til det VAF-system, organisationen er i gang med at udvikle, og at disse bønder måske i endnu højere grad end community'ets øvrige, mere avancerede bønder vil have gavn af at lære disse metoder. Dermed ligner denne situation idealtype 1 i figur 1, afsnit 2.2.1 og fordrer således ideologisk set en noget paradoksal kombination af modernisering og participation.

5. Diskussion og anbefalinger

I dette kapitel vil jeg på baggrund af de to analyser diskutere, hvilken kommunikationsstrategi SANREM bør anlægge over for bønderne i Nghia Trung. I den forbindelse har jeg måttet erkende, at situationens kompleksitet og ikke mindst den politiske kontekst har gjort det sværere for mig at komme med konkrete, handlingsanvisende anbefalinger, end jeg oprindeligt havde forestillet mig. Analyserne af moderniseringsparadigmets og det participatoriske paradigmes berettigelse er primært rettet mod spørgsmålet om, i hvilken udstrækning SANREM kan og bør anvende de overordnede principper fra disse paradigmer i deres kommunikationsstrategi. Og selvom mine analyser giver nogle teoretisk funderede fingerpeg om hvert paradigmes berettigelse, beror SANREM's konkrete kommunikationsstrategi stadig på politiske og økonomiske prioriteringer i forhold til de rent praktiske muligheder og begrænsninger, projektet er underlagt.

5.1 Et etnicitetsperspektiv

Jeg vil indlede med at kritisere SANREM for ikke at fokusere på den i afsnit 4.1.3 beskrevne etnicitetsproblematik i det igangværende projekt. Ethvert projekt, som har til hensigt at modernisere sydøstasiatiske bønders landbrugsmetoder, bør efter min mening tage højde for de sydøstasiatiske regerings undertrykkende moderniserings- og assimileringspolitikker i forhold til landenes etniske minoriteter som beskrevet af bl.a. Christopher R. Duncan i *Civilizing the Margins*. Eftersom den del af SANREM-projektet, jeg beskæftiger mig med, netop er målrettet mod bønder i det centralvietnamesiske højland, finder jeg det særligt kritisabelt, at organisationen ikke nævner områdets etniske diversitet og de deraf følgende problemer i projektbeskrivelsen.

En stor del af årsagen til dette manglende fokus på etnicitet skal sandsynligvis findes i SANREM's samarbejde med NLU, der er en statslig institution underlagt den selv samme regering, som er ansvarlig for moderniserings- og assimileringspolitikken i Vietnam. Af mit interview med Professor 1 fremgår det, at han deler regeringens officielle opfattelse af, at de etniske minoriteters protestaktion i 2001 i det centrale højland skyldtes udefrakommende interessegruppers konspirerende aktiviteter,³²⁷ og han stiller således tilsyneladende ikke spørgsmålstejn ved den vietnamesiske regerings politik over for landets etniske minoriteter. Samtidig tildeler han og resten af

---

³²⁷ Bilag B9: 166-178

det vietnamesiske SANREM-team ikke forskellen mellem de indfødte Stieng-folk og de tilflyttede Kinh- og Hoa-folk i Nghia Trung nogen opmærksomhed i deres rapport fra den kvantitative baseline-undersøgelse. Heri skelner forfatterne mellem Kinh-bønderne på den ene side og 'andre etniske grupper' på den anden,³²⁸ men eftersom bl.a. Hoa-folket falder ind under sidstnævnte kategori, belyser rapporten ikke Stieng-folkets særpræg, som ifølge mine analyser må siges at være højst relevant for projektet. Ved at overlade en stor del af ansvaret for udformningen og gennemførelsen af projektet til NLU uden at tage hensyn til etnicitetsproblematikken, risikerer SANREM således at fremtvinge en art 'tyranny of the group' på makroniveauet, fordi organisationen dermed indirekte samarbejder med en regering, som ifølge flere iagttagere undertrykker landets etniske minoriteter.

I de følgende afsnit vil jeg komme nærmere ind på, hvad det etnicitetsperspektiv, jeg har anlagt i mine analyser, kan bidrage med i forhold til SANREM-projektets kommunikationsstrategi.

5.2 Modernisering

Moderniseringsanalysen indikerer, at Kinh- og Hoa-bønderne samt en del af Stieng-bønderne driver landbrug ud fra en økonomisk rationel tilgang, og at moderniseringsparadigmets ontologiske forudsætninger dermed er til stede hos disse bønder. Desuden peger participationsanalysen på, at disse bønder er relativt frie til at dyrke landbrug på den måde, de selv finder rigtig. Såfremt det lykkes SANREM at udvikle et VAF-system, som er mere profitabelt end bøndernes nuværende landbrugsmetoder, må moderniseringsparadigmets ideologiske forudsætninger ligeledes siges at være til stede, idet SANREM dermed kan siges at forbedre disse bønders praksis ved at overføre viden til dem. I så fald finder jeg det fra mit pragmatiske perspektiv berettiget, at SANREM anlægger en moderniseringstilgang over for disse bønder.

Jf. den metodologiske diskussion i afsnit 2.2.2 er dette imidlertid ikke ensbetydende med, at al kommunikation med disse bønder bør foregå 'top-down'. I stedet bør SANREM fortsætte deres igangværende undersøgelser af community'et, herunder også anvendelsen af de 'bottom-up-metoder', der måtte være relevante i forhold til at sikre, at projektets foreslåede metoder er i overensstemmelse med bøndernes faktiske problemer og behov. Derudover understreger mine analyser vigtigheden af, at metoderne tilpasses bøndernes økonomiske formåen. Selvom disse bønder synes meget investeringsvillige, sætter manglende kapital således en naturlig grænse for deres investeringsevne. Anvendelsen af typisk partcipatoriske 'bottom-up-metoder' ændrer dog ikke ved,

---

³²⁸ Ha et al., 2006

at der ideologisk set stadig vil være tale om et moderniseringsprojekt, og at det endelige formål fortsat vil være at udbrede VAF-systemet blandt disse bønder og evt. blandt andre, ligesindede bønder i Vietnams centrale højland.

Spørgsmålet er dernæst, hvordan SANREM kan udbrede VAF-systemet på den mest effektive måde. Selvom det ikke har været min hensigt at udforme en færdig kommunikationsstrategi, indeholder moderniseringsanalysen nogle enkelte, konkrete pointer, som organisationen efter min mening bør tage til efterretning. Som beskrevet i afsnit 4.1.1 lægger projektbeskrivelsen op til, at SANREM vil opbygge værtslandenes kapacitet til at administrere og udbrede VAF-systemet, hvilket i Vietnams tilfælde sandsynligvis vil betyde, at metoderne bliver udbredt via det eksisterende rådgivningssystem – evt. i samarbejde med diverse foreninger og medier. I den forbindelse indikerer afsnit 4.2.4.1, at både rådgivningssystemet og 'farmers' association' kan have en begrænset rækkevidde i forhold til de bønder, der bor mest afsides. Da analysen samtidig indikerer, at mange bønder bor opdelt efter etnicitet og herkomst og primært udveksler erfaringer om landbrugsmetoder inden for disse fællesskaber, risikerer SANREM, at de grupper, som bor længst fra den centrale 'hamlet 3', ikke får kendskab til VAF-systemet, hvis det udelukkende kanaliseres ud gennem rådgivningssystemet eller foreningerne.

Derudover antyder analysen, at rådgivningssystemets undervisning kan være svært tilgængelig for analfabeter. Ved at anvende rådgivningssystemet som diffusionskanal risikerer SANREM således, at VAF-systemet i første omgang ikke kommunikerer ud til de dårligst uddannede bønder, hvilket dog ikke er ensbetydende med, at disse ikke efterfølgende vil kunne lære metoderne via deres personlige netværk.

Hvad angår tv og radio, må især førstnævnte tilskrives et vist potentiale i forhold til at udbrede kendskabet til VAF-systemet. Bilag C12 viser således, at tv og radio udgør bøndernes kilder til information om markant flere emner end både rådgivningssystemet, 'farmers' association' og skrevne medier. Ifølge bilag C13 er det dog kun ca. 23% af den samlede befolkning, der har en radio, mens hele 95% har et tv. Også den kvalitative moderniseringsanalyse indikerer, at tv er en vigtig informationskilde for mange bønder, og en af fordelene ved dette medie er desuden, at det er lige tilgængeligt for de bønder, der bor centralt i community'et, og de, der bor afsides. En ensidig satsning på tv må dog efter min mening siges at være risikabel ud fra den antagelse, at en sådan envejskommunikation begrænser afsenderens muligheder for eksempelvis at modtage feed-back, overbevise skeptiske bønder om VAF-systemets fordele, besvare spørgsmål og sikre sig at bønderne til fulde forstår metoderne.

Hvis SANREM ønsker at overlade udbredelsen af VAF-systemet til de vietnamesiske myndigheder, bør kapacitetsopbygningen således bl.a. fokusere på at forbedre rådgivningssystemets og foreningernes rækkevidde i forhold til community'ets mest afsides områder samt på at sikre, at rådgivningssystemets undervisningsmetoder ikke stiller for høje krav til bøndernes sproglige evner. Derudover ser jeg et potentiale i at etablere et samarbejde med de tv-kanaler, der sender landbrugsprogrammer i området, som et supplement til at udbrede kendskabet til VAF-systemet.

Professor 1 nævner imidlertid, at det også vil være muligt for SANREM at gennemføre træningsaktiviteter i community'et på egen hånd.³²⁹ Selvom dette sandsynligvis er en dyrere løsning, er det oplagt, at SANREM på denne måde vil kunne undgå de problemer, der som nævnt er forbundet med foreningerne og rådgivningssystemet. I den forbindelse ville det ideelle være forinden at lave grundige undersøgelser af community'ets opsplitning og derigennem sikre, at repræsentanter fra alle områder bliver inviteret til træningsaktiviteterne, og at VAF-systemet således bliver 'plantet' i alle community'ets afkroge. Desuden ville det ifølge Rogers' diffusionsteori være hensigtsmæssigt for SANREM at identificere lokale meningsdannere inden for hvert område. Ved at fokusere særligt på at overbevise netop disse bønder om fordelene ved VAF-systemet vil SANREM således sandsynligvis kunne katalysere en viderespredning af det via interpersonelle relationer. Analysens afsnit 4.2.4.1 giver i den forbindelse to konkrete eksempler på bønder, der kan karakteriseres som meningsdannere, ligesom en respondent foreslår, at meningsdannerne ofte er de bønder, der har de største landbrug.

Den specifikke tilrettelæggelse og operationalisering af denne moderniseringstilgang indebærer selvsagt en række overvejelser og valg, som jeg på baggrund af min undersøgelse ikke kan bidrage yderligere til. Jeg har som nævnt fokuseret på det mere overordnede spørgsmål om moderniseringsparadigmets berettigelse, og derfor er min vigtigste konklusion, at en moderniseringstilgang synes berettiget i forhold til størstedelen af community'ets bønder; nemlig Kinh- og Hoa-bønderne samt en del af Stieng-bønderne.

Det helt store problem er imidlertid, at det i praksis vil være umuligt at målrette denne moderniseringstilgang, så den udelukkende påvirker community'ets økonomisk rationelle bønder. Som det fremgår af participationsanalysen, er det netop den økonomisk rationelle landbrugsopfattelse – som ligger bag ethvert forsøg på at gøre bøndernes landbrugsmetoder mere effektive og profitable – der undertrykker den del af Stieng-folket, som ikke driver landbrug ud fra en så økonomisk rationel tilgang. Selvom disse undertrykte Stieng-folk ikke bliver tvunget til at anvende

---

³²⁹ Bilag B9: 106

VAF-systemet eller deltage i eventuelle træningsaktiviteter, må SANREM-projektet qua dets moderniseringstilgang siges at tilføje den i forvejen dominerende, økonomisk rationelle landbrugsopfattelse yderligere legitimitet, både over for de økonomisk rationelle bønder, som får gavn af projektet, og over for de vietnamesiske myndigheder, hvis undertrykkende moderniseringspolitik bliver bekræftet gennem projektet og SANREM's mere eller mindre ukritiske samarbejde med NLU. I det følgende afsnit vil jeg komme nærmere ind på, hvilke muligheder SANREM har for at imødekomme dette problem.

5.3 Participation

I afsnit 4.4 konkluderede jeg, at den del af Stiang-bønderne, hvis landbrugspraksis ikke i samme grad som Kinh- og Hoa-bøndernes er drevet af en økonomisk rationalitet, stemmer bedst overens med situationstype 1 i figur 1, afsnit 2.2.1. Lidt firkantet udtrykt synes disse bønder altså både at have brug for participation og modernisering, hvilket teoretisk set er umuligt, fordi ideen om participation netop indebærer, at disse bønder skal have mulighed for at dyrke landbrug på den måde, de selv finder rigtig. Dette teoretiske paradoks kan jeg ikke løse, og en sådan situation vil i princippet altid fordre en normativ beslutning om, hvorvidt den implementerende organisation ønsker at skabe 'empowerment' på bekostning af mere effektive landbrugsmetoder eller modernisering på bekostning af bøndernes frihed til at dyrke landbrug på deres egen måde.

Dog viser moderniseringsanalysen, at moderniseringsparadigmets ontologiske forudsætninger slet ikke er til stede hos de pågældende Stiang-bønder, hvilket usandsynliggør, at en moderniserings-tilgang vil være succesfuld. Da disse bønder ikke synes at have en grundlæggende stræben efter at lære mere effektive metoder og maksimere deres profit, er der således ikke noget, der tyder på, at de ønsker at lære om eller anvende SANREM's foreslåede VAF-system, uanset hvor profitabelt og veltilpasset det måtte være.³³⁰ Vurderet på den baggrund synes en participatorisk tilgang at være den mest meningsfulde mulighed i denne situation.

Hermed mener jeg vel at mærke ikke en tilgang som projektets nuværende, hvor de participatoriske aspekter jf. afsnit 4.1.1 udelukkende har til hensigt at tilpasse VAF-systemet bøndernes konkrete kontekst, problemer og behov. Idet bønderne ikke har reel medbestemmelse i forhold til projektets

---

³³⁰ Det betyder dog ikke nødvendigvis, at det ikke kan lade sig gøre at modernisere disse bønder gennem mere eller mindre direkte former for tvang. Det er således lykkedes den vietnamesiske regering at udrydde Stiang-folkets traditionelle svedjebrug, ligesom den del af Stiang-folket, Respondent 11 repræsenterer, synes at have omstillet sig til en mere økonomisk rationel tilgang. Den modernisering, jeg her vurderer, vil være ineffektiv, er Everett Rogers' kommunikationsbaserede modernisering, der – selvom den kan siges at udøve symbolsk vold – bygger på modtagernes frivillige valg til at optage eller forkaste innovationer. Jeg antager således, at SANREM vil finde en tvangsbaseret moderniseringstilgang uacceptabel.

helt grundlæggende hensigt om at skabe mere effektive, profitable og bæredygtige landbrugs-metoder, mener jeg tværtimod, at SANREM's nuværende tilgang kan siges at indebære et 'tyranny of decision-making and control' i forhold til de Stieng-bønder, som ikke synes at efterstræbe effektivisering og profitmaksimering.

Disse bønder synes snarere at have brug for en permanent participation, dvs. en grundlæggende ret til at deltage i navngivningen af verden i freire'sk forstand, hvorved deres landbrugsopfattelse opnår større legitimitet og de selv en højere anseelse – ikke mindst i deres egne øjne. Dette vil imidlertid indebære en risiko for et 'tyranny of the group', idet jeg ikke har undersøgt, om grupper eller individer undertrykkes internt i Stieng-kulturen. Et mere påtrængende problem er dog, at der allerede er sket en irreversibel forandring af de objektive rammer for landbruget i Nghia Trung i form af den store immigration af Kinh- og Hoa-folk til området samt forbuddet mod skovrydning. Jeg anser det således for at være praktisk umuligt at genskabe den situation, som tidligere legitimerede Stieng-bøndernes traditionelle landbrugsopfattelse, fordi det ud over omfattende politiske reformer ville indebære en tvungen flytning af de immigrerede Kinh- og Hoa-bønder ud af området.

Stieng-folket er således under alle omstændigheder tvunget til at fortsætte den omdefinering af deres traditionelle landbrugsopfattelse, som allerede er initieret. Set fra et partcipatorisk perspektiv ville det ideelle imidlertid være, at de i højere grad selv kontrollerede denne omdefinering, og at regeringens assimilering- og moderniseringspolitik således blev afløst af en partcipatorisk proces, hvor Stieng-bønderne jf. afsnit 2.1.3.5 fik mulighed for i fællesskab at definere, hvem de er, hvad de vil, og hvordan de opnår det inden for de nuværende landbrugsmæssige rammer. På den måde kunne man forestille sig, at den uundgåelige landbrugsmæssige udvikling i højere grad ville foregå i overensstemmelse med Stieng-folkets kultur, snarere end som et led i regeringens strategi om at udrydde denne kultur, og at Stieng-bønderne derved ville opnå en mere positiv selvopfattelse samt en følelse af, at de *kan* forbedre deres nuværende situation.

Det er imidlertid tydeligt, at undertrykkelsen af Stieng-folket og andre etniske minoriteter i høj grad er et politisk problem. Så længe Vietnam er et centralistisk styret land, hvor kommunistpartiet reelt har monopol på magten, har folk, der abonnerer på et anderledes verdensbillede end kommunistpartiet, per definition ikke noget at skulle have sagt. Derfor er det oplagt, at situationen kalder på politiske reformer i retning af en mere partcipatorisk og demokratisk styreform, hvor alle borgere uanset etnicitet har en grundlæggende ret til at deltage i beslutningsprocessen vedrørende de emner, der påvirker deres liv.

Som nævnt i afsnit 2.1.3.4 har en organisation som SANREM begrænsede muligheder for at bidrage til denne proces gennem et imminent udviklingsprojekt. Teoretisk set kunne en REFLECT- eller en CFSC-tilgang dog have et transformativt potentiale til at skabe participation og 'empowerment' blandt de undertrykte Stieng-bønder på græsrodsniveauet. SANREM kunne således etablere REFLECT-grupper med Stieng-bønder, facilitere en kritisk diskussion om, hvordan de kan løse deres problemer og dermed forsøge at mobilisere Stieng-bøndernes kræfter, højne deres selvværd og opbygge deres kapacitet til at tage hånd om deres egen udvikling. Eller SANREM kunne anlægge en CFSC-tilgang og fx gennem et 'community media-projekt' forsøge dels at øge den interne dialog blandt Stieng-bønderne, dels at give dem en stemme i den politiske beslutningsproces.

Jeg vil således opfordre SANREM til at undersøge mulighederne for dette. Det altoverskyggende problem er dog i den forbindelse, at den vietnamesiske regering udøver streng kontrol over såvel landets medier som udefrakommende organisationer eller personer, der ønsker at få adgang områder med etniske minoriteter. Fx fremgår det af organisationen Reporters Sans Frontières' 2007-rapport, at pressefriheden har svære vilkår i Vietnam, og at regeringen har slået en række forsøg på at udfordre og kritisere dens politik ned.³³¹ Derfor er det tvivlsomt, om SANREM kan få tilladelse til på nogen måde at udnytte mediernes potentiale til at bekæmpe regeringens undertrykkelse af Stieng-folket. Desuden eksemplificerer min dataindsamlingsproces, at udefrakommende personer ikke umiddelbart kan få adgang til Nghia Trung uden at blive fulgt af repræsentanter for myndighederne. Set i lyset af regeringens antagelse om at de etniske minoriteters protestaktioner i 2001 udelukkende skyldtes udefrakommende organisationers konspirerende aktiviteter, er det oplagt, at disse kontrollørers opgave bl.a. er at undgå sådanne episoder. Derfor finder jeg det overvejende sandsynligt, at myndighederne netop vil tolke en udenlandsk organisations forsøg på at implementere en REFLECT-tilgang blandt Stieng-bønderne som en trussel mod regeringens suverænitet – hvilket i princippet også er tilfældet – og derfor ikke vil tillade en sådan tilgang.

Skulle disse pessimistiske forudannelser vise sig at holde stik, har SANREM dog jf. afsnit 2.1.3.4 stadig den mulighed at advokere for politiske reformer, hvis organisationen ønsker at bekæmpe undertrykkelsen af Stieng-folket. Alternativt – og ikke usandsynligt – kan SANREM vælge at ignorere denne undertrykkelse og udelukkende fokusere på at modernisere de økonomisk rationelle bønder ud fra den betragtning, at Stieng-folket udgør en relativt lille andel af Nghia Trungs befolkning. Dette finder jeg dog højst problematisk. Først og fremmest fordi de etniske minoriteter på landsplan udgør mere end 11 millioner mennesker, hvorfor undertrykkelsen af dem må siges at

---

³³¹ www.rsf.org/article.php3?id_article=20801

være et omfattende problem. Men også i forhold til den videre udbredelse af SANREM's VAF-system fordi det er målrettet mod højlandsområder, som i Vietnam netop har en relativt høj koncentration af etniske minoriteter.

Skulle SANREM således vælge en 'advocacy-tilgang' og lægge pres på de vietnamesiske myndigheder for at ændre politikken over for de etniske minoriteter, bør organisationen desuden overveje, om og hvordan dette kan gennemføres med troværdighed, hvis organisationen samtidig samarbejder med myndighederne om den i afsnit 5.2 beskrevne moderniseringstilgang. SANREM står således over for en kompleks situation, som i yderste konsekvens kan fordrø en normativ prioritering mellem modernisering og fortsat undertrykkelse på den ene side og en omkalfatring af projektet på den anden. Hvad dette angår, kan min undersøgelse kun bidrage til at kaste lys over valgmulighederne – ikke til at træffe valget.

6. Verifikation

I dette kapitel vil jeg vurdere specialets overordnede udsigelseskraft ved at diskutere min undersøgelses validitet, reliabilitet og generaliserbarhed. Disse begreber opererer man hovedsageligt med inden for den positivistiske forskningstradition, som tilstræber at afdække én objektiv sandhed, og det er ikke uproblematisk at overføre begreberne til en kvalitativ og langt mindre eksakt undersøgelse som denne. Derfor gør jeg brug af Steinar Kvales rekonceptualisering af begreberne, som er tilpasset den kvalitative interviewforskning.³³²

6.1 Validitet

Spørgsmålet om, hvorvidt min undersøgelse er valid, drejer sig om sammenhængen mellem specialets erkendelsesinteresse og undersøgelsens design og gennemførelse. Hvad dette angår, er der først og fremmest en grundlæggende diskrepans mellem min antropologiske erkendelsesinteresse og det faktum, at jeg ikke kunne gennemføre et etnografisk feltarbejde blandt bønderne i Nghia Trung. En kvalitativ interviewundersøgelse må således siges at udgøre et spinkelt grundlag for en undersøgelse af bøndernes landbrugsmæssige adfærd og magtforholdene i community'et i forhold til eksempelvis et længerevarende ophold med deltagerobservation i området. En etnografisk undersøgelse ville utvivlsomt have genereret en større mængde data og derved øget min forståelse af community'et, og sandsynligvis også mere pålidelige data, idet jeg dermed ville have adgang til bøndernes faktiske adfærd og interaktion og ikke som nu kun til deres udsagn om disse forhold. Jeg fastholder således, at en etnografisk undersøgelse er det optimale for implementeringen af de i afsnit 2.3 beskrevne analyseterminologier til undersøgelse af udviklingsparadigmernes berettigelse.

Et andet validitetsproblem er, at både mine forsknings- og interviewspørgsmål af flere årsager ikke har været optimale i forhold til specialets endelige erkendelsesinteresse. En af årsagerne er min delvist induktive tilgang, dvs. at det bl.a. er mine interviews med bønderne, der har inspireret mig til at konstruere de førnævnte analyseterminologier. En anden årsag er det i afsnit 3.1.4 beskrevne tabu omkring etnicitet, som i nogle tilfælde afholdt mig fra at uddybe dette emne, som ellers er helt centralt for specialet. Dertil kommer, at det som beskrevet i afsnit 3.1.2 i det hele taget var besværligt at kommunikere med tolken, og derfor var det svært dels at stille opfølgende spørgsmål til

---

³³² Kvale, 1997: 225-246

respondenternes svar, dels at have overskud til at gennemskue, hvilke emner der krævede uddybning. Situationen blev gjort yderligere kaotisk af, at den korte periode, jeg havde til at gennemføre undersøgelsen, ikke levede mig megen tid til at reflektere over min fremgangsmåde.

Helt konkret ville det have været gavnligt for undersøgelsens validitet, hvis jeg havde haft flere data om respondenternes opfattelse af områdets øvrige etniske grupper og eksempelvis bedt dem rangere disse grupper ud fra deres landbrugsmæssige evner. Dette ville sandsynligvis have øget min forståelse af de interne magtforhold i community'et. Desuden burde jeg have anlagt et mere diakront perspektiv i mine interviews. I stedet for blot at undersøge den nuværende situation, kunne det således have været interessant at få respondenternes beskrivelse af, hvordan situationen har udviklet sig siden genforeningen i 1976. Dette gælder ikke mindst for Stiang-folket, som tilsyneladende har gennemgået en undertrykkelsesproces siden da. Det ville således have været højst relevant at spørge mere ind til, præcis hvilke landbrugsmæssige og kulturelle tilpasninger Stiang-respondenterne og deres forfædre har måttet foretage, og hvilken betydning regeringens moderniseringspolitik og immigrationen til området har haft i den forbindelse. Desuden ville det have været interessant at undersøge, hvordan Respondent 11 har formået at omstille sig til en mere økonomisk rationel landbrugsopfattelse, da han dermed synes at have undgået mange af de øvrige Stiang-respondenters problemer.

6.2 Reliabilitet

Spørgsmålet om min undersøgelses reliabilitet drejer sig primært om, hvorvidt mine data er pålidelige. Hvad dette angår, er det først og fremmest problematisk, at mine respondenters udsagn blev oversat af en tolk med begrænsede engelskkundskaber, hvilket sandsynligvis har medført en vis grad af forsimpning foruden risikoen for misforståelser eller direkte fejl i oversættelsen. Desuden har jeg måttet tage noter til tolkens oversættelse, hvilket igen indebærer en risiko for forsimplinger og misforståelser, før jeg endelig har kunnet anvende noterne i mine analyser. Derudover kan Tolk 2s opfattelse af respondenterne som nævnt i afsnit 3.1.2 i visse situationer have blandet sig med hendes oversættelse, hvilket også må siges at forringe dataenes reliabilitet. Det samme gælder for kontrollørernes tilstedeværelse, som jf. afsnit 3.1.4 kan have påvirket især Stiang-respondenternes udsagn.

Jeg har som nævnt været meget opmærksom på disse potentielle problemer både under dataindsamlingen og i analyseprocessen, og som beskrevet i kapitel 3 har jeg også forsøgt at minimere dem. Uden at jeg er i stand til at vurdere problemets præcise omfang, er der dog ingen tvivl om, at mine noter fra interviewene ikke udgør nogen fyldestgørende, objektiv beskrivelse af, hvad

respondenterne præcis har sagt, fortiet og ment under interviewene. Jeg har imidlertid ikke foretaget mine analyser på baggrund af disse noter alene, men også analyseret mine oplevelser undervejs i mit besøg i Nghia Trung. Mine konklusioner baserer sig således i høj grad også på min tilstedeværelse blandt bønderne og dermed på langt mere detaljerede sanseindtryk, end selv den mest præcise notation kan gengive.

På trods af de validitets- og reliabilitetsproblemer, min undersøgelse er behæftet med, vurderer jeg således, at mine analyser overordnet set kan tillægges en vis troværdighed. Dels fordi forskellene mellem Kinh- og Hoa-respondenterne på den ene side og Stieng-respondenterne på den anden selv i det relativt spinkle datamateriale fremstår meget signifikant, mens den økonomisk rationelle Stieng-bonde Respondent 11 netop er den undtagelse, som sandsynliggør, at disse forskelle ikke er opstået som et resultat af metodologiske bias. Dels fordi mine konklusioner stemmer grundlæggende overens med bl.a. Pamela McElwees beskrivelse af den vietnamesiske regerings moderniserings- og assimileringspolitik og de etniske minoriteters deraf følgende vilkår.

6.3 Generaliserbarhed

Formålet med kvalitative undersøgelser er at skabe detaljeret viden om en begrænset mængde af analyseobjekter, og derfor er resultaterne af sådanne undersøgelser ikke statistisk generaliserbare. Kvale argumenterer imidlertid for, at en undersøgelse af denne type kan besidde en analytisk generaliserbarhed, hvis den kan siges at være vejledende for andre situationer.³³³ I min undersøgelse lokaliserer jeg en række forskelle mellem Kinh- og Hoa-respondenterne på den ene side og Stieng-respondenterne på den anden, og ved hjælp af baggrundsviden om den vietnamesiske regerings politik over for etniske minoritetsgrupper såvel som teoretisk viden om magt og undertrykkelse argumenterer jeg for, at årsagerne til disse forskelle er af strukturel karakter. Dermed sandsynliggør jeg samtidig, at forskellene mellem mine respondenter ikke er partikulære for netop disse individer, men at de også gør sig gældende i en større skala, og heri består min undersøgelses analytiske generaliserbarhed.

Jeg har desuden søgt at vurdere min kvalitative undersøgelses statistiske generaliserbarhed ved at inddrage data fra NLU's kvantitative spørgeskemaundersøgelse for at afgøre, i hvilken udstrækning de førnævnte forskelle gør sig gældende generelt i Nghia Trung. Som nævnt i kapitel 3 er der dog også både validitets- og reliabilitetsproblemer forbundet med denne undersøgelse, fordi den ikke er tilrettelagt ud fra min specifikke erkendelsesinteresse, og fordi jeg ikke har tilstrækkeligt kendskab til,

---

³³³ Kvale, 1997: 228

hvordan den er gennemført. Desuden er det et problem for generaliserbarheden, at community'ets fattigste bønder er underrepræsenteret blandt de besvarelser, jeg har fået udleveret.

Den kvantitative spørgeskemaundersøgelse kan således ikke give entydige svar på mine mere kvalitative spørgsmål om, eksempelvis hvor økonomisk rationelle bønderne er. De i den forbindelse mest relevante data antyder dog, som jeg har været inde på i kapitel 4, at Stieng-folket generelt ikke skiller sig så markant ud fra Kinh- og Hoa-folket som i de kvalitative interviews. Dette modbeviser imidlertid ikke nødvendigvis mine kvalitative analyser, men kan ses som en indikator på, at den økonomisk rationelle Stieng-bonde Respondent 11 repræsenterer en større andel af Stieng-bønderne, end han udgør af mine respondenter. De samme data antyder på tilsvarende vis en forskel mellem Kinh-folket og Hoa-folket, som min kvalitative undersøgelse ikke kan forklare. Overordnet set må den kvantitative spørgeskemaundersøgelses bidrag til min undersøgelses statistiske generaliserbarhed dog siges at være relativt beskedent.

Afslutningsvis skal det nævnes, at jeg ikke har beskæftiget mig med Nghia Trungs mindre etniske grupper, og at mine konklusioner derfor ikke kan generaliseres til disse.

7. Konklusion

Dette speciales formål er trefoldigt. Det første formål er at konstruere en pragmatisk analyseterminologi, der kan identificere, hvilken berettigelse moderniseringsparadigmet hhv. det participatoriske paradigme kan tillægges i en given empirisk kontekst. I kapitel 2 argumenterer jeg for, at begge paradigmer kan siges at være normative, og at de bygger på forskellige ideologiske antagelser om, hvad årsagen til udviklingsproblemer er. Inden for moderniseringsparadigmet antages årsagen til udviklingsproblemer at være utilstrækkelig viden, mens den inden for det participatoriske paradigme antages at være undertrykkelse. Derfor må paradigmernes ideologiske berettigelse i en given empirisk kontekst bero på normative vurderinger af de lokale folks viden såvel som de eksisterende magtrelationer.

Derudover synes paradigmerne at abonnere på forskellige og indbyrdes inkompatible ontologier. Inden for moderniseringsparadigmet antages mennesket at være en rationelt reflekterende, økonomisk aktør, mens det inden for det participatoriske paradigme antages at være en agent, hvis adfærd og selvopfattelse er formet af det i samfundet dominerende verdensbillede. Derfor må paradigmernes ontologiske berettigelse i en given empirisk kontekst afhænge af, om disse antagelser stemmer overens med de lokale folks faktiske adfærd, refleksionsniveau og selvopfattelse.

Disse overvejelser leder mig frem til to analyseterminologier, der i denne henseende kan siges at være komplementære: Dels en moderniseringsterminologi bestående af Everett Rogers' og dele af Fredrik Barths begrebsapparater, dels en participationsterminologi bestående af Paulo Freires og dele af Pierre Bourdieus ditto.

Specialets andet formål er at implementere disse analyseterminologier i en kvalitativ analyse af hvert paradigmes berettigelse i SANREM-projektets vietnamesiske kontekst, dvs. blandt bønderne i Nghia Trung. Analyserne er afgrænset på to centrale måder. Dels undlader jeg at undersøge bøndernes nuværende landbrugsmetoder og behov, da SANREM i forvejen fokuserer på at tilpasse deres VAF-system, så det bliver et rentabelt alternativ til bøndernes nuværende metoder. Dels anlægger jeg et etnicitetsperspektiv, hvorved jeg risikerer at overse, hvilken betydning andre faktorer end etnicitet har for community'ets interne diversitet.

Moderniseringsanalysen viser, at Kinh- og Hoa-respondenterne samt Stieng-bonden Respondent 11, både hvad angår økonomisk prioritering, valg af afgrøder, udvikling af landbrugsmetoder samt

indhentning af information om landbrug, generelt stemmer markant bedre overens med Rogers' og Barths ontologiske antagelser om mennesket som en rationelt reflekterende, økonomisk aktør end de øvrige Stieng-respondenter. Samtidig indikerer participationsanalysen, at de immigrerede Kinh- og Hoa-bønders økonomisk rationelle landbrugsopfattelse dominerer samfundet, mens de indfødte Stieng-bønder befinder sig i en undertrykkelsessituation, hvor deres traditionelle landbrugsopfattelse har mistet sin legitimitet som følge af regeringens moderniseringspolitik og indførelsen af den kommercielle, sedentære landbrugsform. En vigtig konsekvens af dette er, at Kinh- og Hoa-respondenterne samt Respondent 11, som tilsyneladende har formået at omstille sig til de ændrede landbrugsvilkår, har en positiv selvopfattelse, mens de resterende Stieng-respondenter synes præget af manglende selvtillid og en fatalistisk, afmægtig indstilling til tilværelsen.

Analyserne indikerer dermed, at moderniseringsparadigmet fortrinsvis har en berettigelse i forhold til Kinh- og Hoa-bønderne samt den del af Stieng-bønderne, Respondent 11 repræsenterer, mens det participatoriske paradigme synes berettiget i forhold til den resterende del af Stieng-bønderne.

Specialets tredje formål er at komme med anbefalinger til SANREM-projektets overordnede kommunikationsstrategi. I den forbindelse har jeg imidlertid måttet erkende, at dette pga. situationens kompleksitet og den politiske kontekst er sværere, end jeg oprindeligt forestillede mig. Hvis SANREM vælger at anlægge en moderniseringstilgang over for Nghia Trungs økonomisk rationelle bønder, kan organisationen således siges at bidrage til undertrykkelsen af Stieng-folket. Pga. den vietnamesiske regerings kontrol over medierne og de etniske minoriteter kan det endvidere vise sig svært at bekæmpe denne undertrykkelse gennem en participatorisk tilgang målrettet specifikt mod Stieng-folket. Ønsker SANREM at forbedre Stieng-folkets vilkår, kan organisationens eneste mulighed derfor meget vel være at advokere for en reform af regeringens moderniseringspolitik over for de etniske minoriteter. I den forbindelse bør SANREM overveje, om og hvordan organisationen samtidig kan samarbejde med regeringen om et projekt, der netop har til hensigt at modernisere bøndernes landbrugsmetoder.

Selvom mine analyser giver et teoretisk funderet fingerpeg om moderniseringsparadigmets og det participatoriske paradigmes berettigelse blandt bønderne i Nghia Trung, står SANREM således stadig i en kompleks situation, som efter min mening fordrer såvel normative prioriteringer som yderligere undersøgelser af, hvordan paradigmernes kommunikationsmæssige principper kan implementeres på den mest hensigtsmæssige måde.

Litteratur

Anyaeqbunam, Chike et al.: *Participatory Rural Communication Appraisal: Starting with the people*, SADC Centre of Communication for Development & Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rom 2004

Archer, David & Sara Cottingham: "REFLECT: A new approach to literacy and social change" in *Development in Practice*, vol. 7, nr. 2, pp. 199-202, 1997

Barth, Fredrik: "Introduction" in Fredrik Barth (red.): *The Role of the Entrepreneur in Northern Norway*, Norwegian Universities Press, Bergen 1963

Barth, Fredrik: *Models of Social Organization*, Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland, 1966

Bordenave, Juan Diaz: "Excerpt from: *Communication of Agricultural Innovations in Latin America: The Need for New Models*" in Alfonso Gumucio-Dagron & Thomas Tufte (red.): *Communication for Social Change Anthology: Historical and Contemporary Readings*, Communication for Social Change Consortium, New Jersey 2006

Bourdieu, Pierre: *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge University Press, London 1977

Chambers, Robert: *Rural Development: Putting the Last First*, Longman Inc., New York 1983

Chambers, Robert: "Participatory Rural Appraisal (PRA): Challenges, Potentials and Paradigm" in *World Development*, vol. 22, nr. 10, pp. 1437-1454, Elsevier Science Ltd., 1994

Cleaver, Frances: "Institutions, Agency and the Limitations of Participatory Approaches to Development" in Bill Cooke & Uma Kothari (red.): *Participation: The New Tyranny?*, Zed Books, London 2001

Cooke, Bill & Uma Kothari: "The Case for Participation as Tyranny" in Bill Cooke & Uma Kothari (red.): *Participation: The New Tyranny?*, Zed Books, London 2001

Déry, Steve: "Agricultural colonisation in Lam Dong Province, Vietnam" in *Asia Pacific Viewpoint*, vol. 41, nr. 1, pp. 35-49, 2000

Duncan, Christopher R.: "Legislating Modernity among the Marginalized" in Christopher R. Duncan (red.): *Civilizing the Margins*, Cornell University Press, New York 2004

Eriksen, Thomas Hylland & Finn Sivert Nielsen: *Til verdens ende og tilbake: Antropologiens historie*, Fakkbokforlaget, Bergen 2002

Evans, Grant: "Internal Colonialism in the Central Highlands of Vietnam" in *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, vol. 7, del 2, pp. 274-304, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1992

Figueroa, Maria Elena et al.: "Communication for Social Change: An Integrated Model for Measuring the Process and its outcomes", The Communication for Social Change Working Paper Series, nr. 1, The Rockefeller Foundation, New York 2002

Fiske, John: *Introduction to Communication Studies*, Routledge, London 1990

Foucault, Michel: *The History of Sexuality, Volume I: An Introduction*, Vintage Books, New York 1980

Freire, Paulo: *De undertryktes Pædagogik*, Christian Ejlers' Forlag, København 1972

Gray-Felder, Denise & James Deane: "Communication for Social Change: A Position Paper and Conference Report", The Rockefeller Foundation, New York 1999

Gumucio-Dagron, Alfonso: "Making Waves: Stories of Participatory Communication for Social Change", The Rockefeller Foundation, New York 2001

Gumucio-Dagron, Alfonso & Thomas Tufte: "Roots and Relevance: Introduction to the CFSC Anthology" in Alfonso Gumucio-Dagron & Thomas Tufte (red.): *Communication for Social Change Anthology: Historical and Contemporary Readings*, Communication for Social Change Consortium, New Jersey 2006

Ha, Dang Thanh et al.: "Research Report: Socio-economic Baseline Studies" (udkast, ikke publiceret), Nong Lam University 2006 (findes på den vedlagte cd under navnet Ha et al., 2006)

Hardy, Andrew: "Strategies of migration to upland areas in contemporary Vietnam" in *Asia Pacific Viewpoint*, vol. 41, nr. 1, pp. 23-34, 2000

Hastrup, Kirsten: "Kultur som analytisk begreb" in H. Hauge & H. Horstbøll (red.): *Kulturbegrebets kulturhistorie*, Aarhus Universitetsforlag, Århus 1988

Hickey, Gerald C.: *Sons of the Mountains: Ethnohistory of the Vietnamese Central Highlands to 1954*, Yale University Press, New Haven 1982a

Hickey, Gerald C.: *Free in the forest: Ethnohistory of the Vietnamese Central Highlands 1954-1976*, Yale University Press, New Haven 1982b

Hickey, Samuel & Giles Mohan: "Towards participation as transformation: critical themes and challenges" in Samuel Hickey & Giles Mohan (red.): *Participation: From Tyranny to Transformation? – Exploring New Approaches to Participation in Development*, Zed Books, London 2004a

Hickey, Samuel & Giles Mohan: "Relocating participation within a radical politics of development: insights from political action and practice" in Samuel Hickey & Giles Mohan (red.): *Participation: From Tyranny to Transformation? – Exploring New Approaches to Participation in Development*, Zed Books, London 2004b

Jenkins, Richard: *Pierre Bourdieu*, revideret udgave, Routledge, London 2002

Kothari, Uma: "Power, Knowledge and Social Control in Participatory Development" in Bill Cooke & Uma Kothari (red.): *Participation: The New Tyranny?*, Zed Books, London 2001

Kvale, Steinar: *InterView – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, Hans Reitzels Forlag, København 1997

Lasswell, Harold D.: “The structure and function of communication in society”, in W. Scramm: *Mass Communications*, University of Illinois Press, London 1972

McElwee, Pamela: “Becoming Socialist or Becoming Kinh? Government Policies for Ethnic Minorities in the Socialist Republic of Viet Nam” in Christopher R. Duncan (red.): *Civilizing the Margins*, Cornell University Press, New York 2004

Mohan, Giles: “Beyond Participation: Strategies for Deeper Empowerment” in Bill Cooke & Uma Kothari (red.): *Participation: The New Tyranny?*, Zed Books, London 2001

Morris, Nancy: “The diffusion and participatory models: a comparative analysis” in Oscar Hemer & Thomas Tufte (red.): *Media & Glocal Change – Rethinking Communication for Development*, CLACSO, Buenos Aires, 2005

Mosse, David: “‘People’s Knowledge’, Participation and Patronage: Operations and Representations in Rural Development” in Bill Cooke & Uma Kothari (red.): *Participation: The New Tyranny?*, Zed Books, London 2001

Olsen, Henning: *Kvalitative kvaler: Kvalitative metoder og danske kvalitative interviewundersøgelers kvalitet*, Akademisk Forlag, København 2002

Pretty, Jules N.: “Participatory Learning for Sustainable Agriculture” in *World Development*, vol. 3, nr. 8, pp. 1247-1263, Elsevier Science Ltd., 1995

Reyes, Manuel R. et al.: “Agroforestry and Sustainable Vegetable Production in Southeast Asian Watersheds” (projektbeskrivelse, ikke publiceret), North Carolina A&T State University 2005 (findes på den vedlagte cd under navnet Reyes et al., 2005)

Rogers, Everett M.: *Diffusion of Innovations*, The Free Press of Glencoe, New York 1962

Rogers, Everett M. & Rabel J. Burdge: *Social Change in Rural Societies*, Meredith Corporation, New York 1972

Rogers, Everett M.: "Communication and Development: The Passing of the Dominant Paradigm" in *Communication Research*, vol. 3, nr. 2, pp. 213-240, SAGE, 1976

Servaes, Jan: "Linking Theoretical Perspectives to Policy" in Jan Servaes et al. (red.): *Participatory Communication for Social Change*, SAGE, London 1996

Tufte, Thomas: "Entertainment-education in development communication: Between marketing behaviours and empowering people" in Oscar Hemer & Thomas Tufte (red.): *Media & Glocal Change – Rethinking Communication for Development*, CLACSO, Buenos Aires 2005

Waisbord, Silvio: "Family Tree of Theories, Methodologies and Strategies in Development Communication", The Rockefeller Foundation, 2000

Waisbord, Silvio: "Five key ideas: coincidences and challenges in development communication" in Oscar Hemer & Thomas Tufte (red.): *Media & Glocal Change – Rethinking Communication for Development*, CLACSO, Buenos Aires, 2005

Web-adresser:

www.communicationforsocialchange.org (besøgt 15.03.07)

www.rsf.org/article.php3?id_article=20801 (besøgt 03.09.07)

www.um.dk/da/menu/udenrigspolitik/landefakta/landefaktaasien/vietnam.htm (besøgt 23.08.07)

English abstract

Within the field of development communication, the modernization and participatory approaches stand out as each other's contrasts. The former imply the assumption that development problems are caused by a lack of knowledge among Third World populations and that, consequently, interventions should be aimed at providing people with information to change behaviour. As opposed to this, the latter imply the assumption that development problems are caused by structures of oppression and that interventions should therefore be aimed at empowering people to take control of their own development.

Since the 1970's, the modernization paradigm has been subjected to criticism, especially from participation advocates stating that modernization interventions exert power on recipients by defining their original knowledge as inferior. More recently, however, participation critics have drawn attention to the fact that participatory interventions imply different forms of 'tyranny' as well. In this thesis, I argue that since both paradigms are normative and thus imply the exercise of power, neither the modernization nor the participatory approaches should be ascribed with a greater objective legitimacy than the other. In stead of abandoning both paradigms, however, I create two analytical terminologies for analyzing their relevance in a given context, combining the theoretic frameworks of Everett Rogers and Norwegian anthropologist Fredrik Barth as well as those of Paulo Freire and French sociologist Pierre Bourdieu.

I implement these terminologies in an analysis of the Vietnamese context of a development project carried out by SANREM, a US-led network of universities and scientists. The project's purpose is to introduce sustainable and economically viable vegetable-agroforestry systems among farmers in an upland Vietnamese village, Nghia Trung. Based on qualitative interviews with farmers from three ethnic groups, the Kinh, the Hoa and the Stieng, the analysis shows that while the Kinh and Hoa farmers, who have immigrated to Nghia Trung as part of the Vietnamese government's strategy to modernize the area, seem to act like free and economically rational actors in accordance with the ontological assumptions of the modernization paradigm, the indigenous Stieng farmers don't. In stead, the Stieng farmers, whose traditional swidden agriculture is no longer possible due to the large immigration of people to the area, seem to act like oppressed agents in accordance with the ontological assumptions of the participatory paradigm.

These findings suggest that – from a normative perspective – a modernization approach is pertinent in the case of the Kinh and Hoa farmers, whereas the situation of the Stieng people calls for a participatory approach. Converting this conclusion into concrete recommendations for the SANREM project’s communication strategy, however, is difficult due to the complexity of the situation and Vietnam’s overall political environment.